

**Sažetak Javne rasprave o reformi
visokog obrazovanja ustavno-pravnih komisija
oba doma Parlamentarne skupštine BiH**

**Sažetak Javne rasprave o reformi
visokog obrazovanja ustavnopravnih povjerenstava
obaju domova Parlamentarne skupštine BiH**

**Сажетак Јавне расправе о реформи
високог образовања уставно-правних комисија
оба дома Парламентарне скупштине БиХ**

**Sažetak Javne rasprave o reformi visokog obrazovanja
ustavno-pravnih komisija oba doma Parlamentarne skupštine BiH**
(bosanski jezik)1

**Sažetak Javne rasprave o reformi visokog obrazovanja ustavnopravnih
povjerenstava obaju domova Parlamentarne skupštine BiH**
(hrvatski jezik)63

**Сажетак Јавне расправе о реформи високог образовања уставно-
правних комисија оба дома Парламентарне скупштине БиХ**
(српски језик)129

**Sažetak Javne rasprave
o reformi visokog obrazovanja
ustavno-pravnih komisija oba doma
Parlamentarne skupštine BiH**

Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine

Sekretarijat PSBiH

Informaciono-dokumentacioni sektor

Za izdavača: Aljoša Čampara, sekretar Zajedničke službe PSBiH

Glavni urednik: Željko Ivanković, šef Indok sektora

Urednica publikacije: Azra Branković

Izdanja Parlamentarne skupštine BiH

Publikacija br. 27

Sarajevo, 2006. godine

Publikacija se objavljuje uz pomoć i podršku Misije OSCE-a u BiH

Uvod	1
Tok i učesnici Javne rasprave o reformi visokog obrazovanja	3
Opći sažetak Javne rasprave o reformi visokog obrazovanja	5
Sažetak Javne rasprave o reformi visokog obrazovanja održane u Tuzli	
Tok i učesnici Javne rasprave	8
Sažetak Javne rasprave	9
Sažetak Javne rasprave o reformi visokog obrazovanja održane u Brčkom	
Tok i učesnici Javne rasprave	13
Sažetak Javne rasprave	14
Sažetak Javne rasprave o reformi visokog obrazovanja održane u Bijeljini	
Tok i učesnici Javne rasprave	17
Sažetak Javne rasprave	18
Sažetak Javne rasprave o reformi visokog obrazovanja održane u Mostaru	
Tok i učesnici Javne rasprave	19
Sažetak Javne rasprave	20
Sažetak Javne rasprave o reformi visokog obrazovanja održane u Banjoj Luci	
Tok i učesnici Javne rasprave	23
Sažetak Javne rasprave	24
Sažetak Javne rasprave o reformi visokog obrazovanja održane u Bihaću	
Tok i učesnici Javne rasprave	29
Sažetak Javne rasprave	30

Sažetak Javne rasprave o reformi visokog obrazovanja održane u Sarajevu

Tok i učesnici Javne rasprave	33
Sažetak Javne rasprave	35

Sažetak Javne rasprave o reformi visokog obrazovanja održane u Zenici

Tok i učesnici Javne rasprave	43
Sažetak Javne rasprave	44

ANEKS - Lista učesnika pojedinih sesija Javne rasprave

Javna rasprava održana u Tuzli	51
Javna rasprava održana u Brčkom	52
Javna rasprava održana u Bijeljini	53
Javna rasprava održana u Mostaru	54
Javna rasprava održana u Banjoj Luci	55
Javna rasprava održana u Bihaću	56
Javna rasprava održana u Sarajevu (Sarajevo/Istočno Sarajevo)	58
Javna rasprava održana u Zenici	60

UVOD

U skladu s predstojećim reformama u oblasti univerzitetskog obrazovanja, usklađivanja sistema visokog obrazovanja s evropskim standardima i Bolonjskom deklaracijom te neophodnosti donošenja državnog zakona o visokom obrazovanju, ustavno-pravne komisije oba doma Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine na odvojenim sjednicama, održanim 15. i 18. novembra 2005. godine, a na inicijativu Istraživačkog centra Parlamentarne skupštine BiH, donijele su odluke o održavanju Javne rasprave o reformi visokog obrazovanja. Javna rasprava održana je u univerzitetskim gradovima u BiH, od 25. novembra do 23. decembra 2005. Prijedloge i stavove učesnika Javne rasprave komisije će prezentirati domovima Parlamentarne skupštine BiH i nadležnom ministarstvu. Javna rasprava o reformi visokog obrazovanja usmjerena je na sljedeće teme:

1. ratifikacija i priznavanje univerzitetskih diploma;
2. sistem dodiplomskog i postdiplomskog studiranja;
3. uspostavljanje kreditnog sistema (ECTS);
4. mobilnost i internacionalizacija studiranja;
5. osiguranje kvaliteta visokoškolskog obrazovanja;
6. usklađivanje standarda sa zemljama Evropske unije.

Ovaj dokument je sažetak toka i sadržaja Javne rasprave održane pred članovima Ustavno–pravne komisije Doma naroda i Ustavno–pravne komisije Predstavničkog doma.

Sažetak je radni dokument koji treba poslužiti kao pomoć članovima komisija prilikom njihovog razmatranja Prijedloga zakona o visokom obrazovanju. Sažetak nije kompletan zapis izlaganja učesnika Javne rasprave niti je sveobuhvatan pregled tih izlaganja. Prezentirani stavovi, mišljenja, argumenti i komentari skraćeni su i sumirani. Izlaganja u kojima su iznesena slična gledišta na nekim mjestima u Sažetku su spojena.

Sažetak se sastoji od općeg izvještaja o toku i sadržaju Javne rasprave (Poglavlje “Opći sažetak Javne rasprave o reformi visokog obrazovanja”) te od detaljnijih izvještaja o pojedinačnim sesijama Javne rasprave koje su održane u osam bh. gradova (Tuzla, Brčko, Bijeljina, Mostar, Banja Luka, Bihać, Sarajevo i Zenica), a koji su prezentirani u posebnim poglavljima dokumenta.

Opći sažetak Javne rasprave o reformi visokog obrazovanja obuhvata karakteristične prijedloge iznesene na pojedinačnim sesijama Javne rasprave.

Aktivni učesnici Javne rasprave i oni koji su podnijeli pisane dokumente o reformi visokog obrazovanja identificirani su skraćenicama institucija/organizacija (ako su istupali kao njihovi predstavnici) ili prezimenima, dok se lista učesnika pojedinih sesija Javne rasprave nalazi u Aneksu dokumenta.

TOK I UČESNICI JAVNE RASPRAVE O REFORMI VISOKOG OBRAZOVANJA

Javna rasprava o reformi visokog obrazovanja u BiH provedena je pred ustavno-pravnim komisijama oba doma Parlamentarne skupštine BiH u periodu od 25. novembra do 23. decembra 2005. godine. Pojedinačne sesije Javne rasprave održane su u sljedećim univerzitetskim gradovima BiH:

1. Tuzla, 6. decembra 2005.,
2. Brčko, 7. decembra 2005.,
3. Bijeljina, 7. decembra 2005.,
4. Mostar, 9. decembra 2005.,
5. Banjaluka, 13. decembra 2005.,
6. Bihać, 14. decembra 2005.,
7. Sarajevo/Istočno Sarajevo, 16. decembra 2005.,
8. Zenica, 22. decembra 2005.

U Tabeli 1a/1b nalazi se pregled broja učesnika Javne rasprave, broja aktivnih učesnika Javne rasprave, broja dostavljenih pisanih dokumenata koji se odnose na temu Rasprave te spisak članova ustavno-pravnih komisija oba doma i članova Istraživačkog centra Parlamentarne skupštine prisutnih pojedinim sesijama Javne rasprave.

	Tuzla	Brčko	Bijeljina	Mostar
Ukupni broj učesnika	23	25	11	29
Broj aktivnih učesnika	12	9	7	11
Broj dostavljenih pisanih dokumenata	1	1	1	
Prisubni članovi Ustavno-pravne komisije Doma naroda	Ilija Filipović, predsjedavajući Komisije, Halid Gerjaci, delegat u Domu naroda	Ilija Filipović, predsjedavajući Komisije i moderator Javne rasprave, delegati u Domu naroda Halid Gerjaci i Đoko Pejić	Ilija Filipović, predsjedavajući Komisije, Đoko Pejić, delegat u Domu naroda	Ilija Filipović, predsjedavajući Komisije i moderator Javne rasprave, Hilmo Heimerlija, delegat u Domu naroda
Prisubni članovi Ustavno-pravne komisije Predstavničkog doma	Mirsad Čerman, predsjedavajući Komisije i moderator Javne rasprave, Tihomir Gligorić, poslanik u Predstavničkom domu	Mirsad Čerman, predsjedavajući Komisije, Tihomir Gligorić, poslanik u Predstavničkom domu	Mirsad Čerman, predsjedavajući Komisije i moderator Javne rasprave, Tihomir Gligorić, poslanik u Predstavničkom domu	Mirsad Čerman, predsjedavajući Komisije, Martin Ragud, poslanik u Predstavničkom domu
Prisubni članovi Istraživačkog centra Parlamentarne skupštine BiH	Azra Branković, šef Istraživačkog centra, istraživači Elma Demir i Ratko Đokić, asistenti Edin Isanović i Adnan Bešlić	Azra Branković, šef Istraživačkog centra, istraživači Elma Demir i Ratko Đokić, asistenti Edin Isanović i Adnan Bešlić	Azra Branković, šef Istraživačkog centra, istraživači Elma Demir i Ratko Đokić, asistenti Edin Isanović i Adnan Bešlić	Azra Branković, šef Istraživačkog centra, istraživači Elma Demir i Ratko Đokić, uredski menadžer Selma Obradović, asistentica Anđelka Dobrićević

TOK I UČESNICI JAVNE RASPRAVE O REFORMI VISOKOG OBRAZOVANJA

	Banjaluka	Bijač	Sarajevo/Istočno Sarajevo	Zenica
Ukupan broj učesnika	19	77	45	46
Broj aktivnih učesnika	11	10	22	12
Broj dostavljenih pisanih dokumenata	1		3	4
Prisutni članovi Ustavno-pravne komisije Doma naroda	Ilija Filipović, predsjedavajući Komisije i moderator Javne rasprave, delegati u Domu naroda Đoko Pajić i Tomislav Limov	Ilija Filipović, predsjedavajući Komisije i moderator Javne rasprave, delegati u Domu naroda Halid Genjaci, Hilmo Neimarlija i Tomislav Limov	Delegati u Domu naroda Halid Genjaci i Boško Štjegović	
Prisutni članovi Ustavno-pravne komisije Predstavničkog doma			Mirsad Čeman, predsjedavajući Komisije i moderator Javne rasprave, poslanici u Predstavničkom domu Tihomir Gligorić i Martin Raguž	Mirsad Čeman, predsjedavajući Komisije i moderator Javne rasprave, Tihomir Gligorić, poslanik u Predstavničkom domu
Prisutni članovi Istraživačkog centra Parlamentarne skupštine	Azra Branković, šef Istraživačkog centra, istraživači Elma Demir i Ratko Đokić, uredski menadžer Belma Obralija, asistentica Anđelka Dobrićević	Azra Branković, šef Istraživačkog centra, istraživači Elma Demir i Ratko Đokić, uredski menadžer Belma Obralija, asistentica Anđelka Dobrićević	Azra Branković, šef Istraživačkog centra, istraživači Elma Demir i Ratko Đokić, uredski menadžer Belma Obralija, asistenti Anđelka Dobrićević, Edin Isanović i Adnan Bešlić	Azra Branković, šef Istraživačkog centra, istraživači Elma Demir i Ratko Đokić, uredski menadžer Belma Obralija, asistenti Anđelka Dobrićević, Edin Isanović i Adnan Bešlić

Tabela 10

Svim sesijama Javne rasprave, osim one održane u Bijaču, prisustvovao je sekretar Ustavno-pravne komisije Predstavničkog doma i privremeni sekretar Ustavno-pravne komisije Doma naroda Milan Zjajić.

OPĆI SAŽETAK JAVNE RASPRAVE O REFORMI VISOKOG OBRAZOVANJA

Trenutni prioritet reforme visokog obrazovanja u BiH je donošenje zakona o visokom obrazovanju na državnom nivou. Ovaj zakon trebalo bi da bude osnova za standardizaciju bh. visokog obrazovanja i daljnje ispunjavanje odredbi Bolonjske deklaracije.

Prilikom donošenja zakona o visokom obrazovanju potrebno je uvažiti odrednice Ustava BiH, a među njima i odrednicu o konstitutivnosti naroda na cijeloj teritoriji BiH i, u skladu s tim, o ravnopravnoj zastupljenosti jezika koji su u službenoj upotrebi na bh. univerzitetima.

Važno je naglasiti da su učesnici banjalučke Javne rasprave smatrali da zakon o visokom obrazovanju treba biti okvirni dokument i da bi, kao takav, trebalo da bude rezultat političkog konsenzusa i punog uvažavanja decentralizirane državne strukture (što podrazumijeva i zadržavanje entitetskih, odnosno kantonalnih ingerencija u oblasti visokog obrazovanja).

Zakon o visokom obrazovanju, zajedno s neophodnim srodnim zakonskim i podzakonskim aktima (zakon o naučnoistraživačkom radu, zakon o studentskom standardu, zakon o studentskom organiziranju itd.) i regulativama, trebalo bi da:

- ♦ osigura autonomiju univerziteta. Neophodno je precizno definirati nezavisnost univerziteta u kreiranju nastavnih planova, izboru nastavnika, naučnoistraživačkom radu i sl. Također, neophodno je definirati precizne mehanizme za kontrolu zakonitosti rada univerziteta, prije svega utroška finansijskih sredstava;
- ♦ odredi mehanizme za integraciju univerziteta koji će spriječiti pretvaranje tog procesa u centralizaciju univerziteta;
- ♦ definiše mehanizme za osiguranje kvaliteta visokog obrazovanja. Kontrola kvaliteta visokog obrazovanja, odnosno definiranje i uspostavljanje standarda u visokom obrazovanju, njihovo održavanje i unapređivanje te kontrola njihove primjene u praksi treba da bude organizirana na državnom nivou;
- ♦ definiše procedure izbora i rada univerzitetskog osoblja (nastavnog kadra, dekana, rektora itd.) na standardiziran način na državnom nivou te osigura demokratski i transparentni cjelokupni proces izbora. Ove procedure

treba da osiguraju zdravu konkurenciju među univerzitetskim kadrom što će, u konačnici, unaprijediti i kvalitet visokog obrazovanja;

- ♦ jasno definira status studenata. Bolonjska deklaracija studente postavlja u centar visokoškolskog procesa. Zakonom se mora precizno definirati status studenata, njihova prava, dužnosti i obaveze.

Potrebno je osigurati aktivno učešće studenata u procesima osiguranja kvaliteta visokog obrazovanja kao i u upravljačkim tijelima univerziteta i to na nivou na kojem mogu uticati na donošenje odluka.

Predstavnike studentske populacije potrebno je uključiti u proces pripreme i donošenja zakona o visokom obrazovanju;

- ♦ kreira objektivne sisteme ocjenjivanja studenata. Ovi sistemi trebalo bi da budu bazirani na kontinuiranom ocjenjivanju svih elemenata rada studenata. Ocijenjeno je da je postojeći sistem ispitivanja studenata na univerzitetima podložan korupciji;
- ♦ regulira oblast naučnoistraživačkog rada. Prema Bolonjskoj deklaraciji, rad nastavnog osoblja uključuje ravnomjernu zastupljenost nastavnog i naučnoistraživačkog rada. Akcenat je stavljen upravo na naučnoistraživački rad koji predstavlja osnovu nastave i usko je povezan s naučnim i tehnološkim, a time i privrednim i društvenim napretkom zajednice. U okviru ovih odredbi, potrebno je definirati prava i obaveze nastavnog kadra koje se odnose na naučnoistraživački rad (npr. pravo na određeni period odsustva iz nastavnog procesa zbog naučnoistraživačke djelatnosti);
- ♦ definira odredbe o akademskim zvanjima. Nazivi akademskih zvanja na visokoškolskim institucijama u BiH trenutno su neusaglašeni, te studenti dobivaju različita zvanja na različitim univerzitetima. Usaglašavanje akademskih zvanja unutar svih studijskih ciklusa mora biti zakonski definirano kako bi se omogućilo priznavanje diploma i mobilnost, i studenata i profesora;
- ♦ uspostavi tijelo za naučnu, obrazovnu i kulturnu saradnju s inozemstvom koje bi koordiniralo razmjenu domaćih i stranih studenata i nastavnika;
- ♦ uspostavi jednake standarde za osnivanje i rad državnih i privatnih fakulteta i univerziteta;
- ♦ osigura adekvatnu edukaciju studenata i univerzitetskih radnika o bolonjskom procesu i novinama koje on donosi u pogledu organizacije nastave, rada univerziteta i fakulteta te uloga, prava i dužnosti svih aktera obrazovnog procesa;

- ♦ definira prijelazne periode za bh. univerzitete za prilagođavanje i postepeno usvajanje preporuka Bolonjske deklaracije. Pri tome je u obzir potrebno uzeti trenutno stanje u bh. visokom obrazovanju.

Osim zakona o visokom obrazovanju, bitan činilac reforme visokog obrazovanja jesu dostupna finansijska sredstva. Bolonjski proces pred bh. univerzitete postavlja nove i značajne kadrovske, materijalne, tehničke, logističke, infrastrukturne te zahtjeve u pogledu naučnoistraživačkog rada. Svi ovi elementi zahtijevaju značajna finansijska izdvajanja te je na državnom nivou neophodno precizno odrediti izvore i iznos sredstava koja će biti izdvojena za reformu visokog obrazovanja.

Dodatno, finansiranje visokog obrazovanja treba liberalizirati, tj. u ovaj proces uključiti državne strukture na svim nivoima (državnom, entitetskom, kantonalnom, gradskom) i privredne subjekte.

U skladu s navedenom konstatacijom, cjelokupnu reformu visokog obrazovanja neophodno je organizirati i provesti tako da bude usko vezana s privrednim i društvenim razvojem BiH. Visokoškolski nastavni proces i naučnoistraživački rad potrebno je zasnovati na realnim potrebama bh. tržišta i društva u cjelini.

U tom smislu, potrebno je razviti državnu strategiju reforme visokog obrazovanja. Strategiju obrazovanja bitno je povezati i uskladiti sa strategijom zapošljavanja, odnosno s razvojnom strategijom države.

Nakon što konačni Prijedlog zakona o visokom obrazovanju dođe u parlamentarnu proceduru, potrebno je, u ime ustavno-pravnih komisija oba doma Parlamentarne skupštine BiH, organizirati Javnu raspravu o Prijedlogu zakona o visokom obrazovanju.

SAŽETAK JAVNE RASPRAVE O REFORMI VISOKOG OBRAZOVANJA ODRŽANE U TUZLI

Tok i učesnici Javne rasprave

Prva javna rasprava o reformi visokog obrazovanja održana je u Tuzli, 6. decembra 2005., s početkom u 10 sati i 12 minuta.

Javnoj raspravi prisustvovala su 23 učesnika. U Javnoj raspravi sa svojim izlaganjima aktivno je učestvovalo 12 učesnika:

1. Prof. dr Zlata Žigić, ministrica obrazovanja, nauke, kulture i sporta Tuzlanskog kantona (MONKSTK);
2. Prof. dr Mirsad Đonlagić, prorektor za međunarodnu saradnju Univerziteta u Tuzli, (UT);
3. Tomo Vidović, dopredsjednik Skupštine TK i predsjednik Komisije za obrazovanje, nauku, kulturu i sport TK, Skupština TK (STK);
4. Doc. dr Edin Delić, predsjednik Sindikata visokog obrazovanja TK (SVOTK);
5. Prof. dr Rešad Begtić, predjednik IO Vijeća Kongresa bošnjačkih intelektualaca (VKBI), Kantonalni odbor Tuzla (Begtić);
6. Izen Hajdarević, predsjednik Unije studenata Univerziteta u Tuzli (USUT);
7. Vlado Kerošević, v.d. dekan Akademije dramskih umjetnosti, Univerzitet u Tuzli (Kerošević);
8. Muhidin Pašić, Zajednica općinskih društava “Preporod” TK (Pašić);
9. Tifa Tučić, predsjednik Udruženja studenata s posebnim potrebama i volontera (USPPV);
10. Enes Osmančević, viši asistent, Odsjek za žurnalistiku Filozofskog fakulteta, Univerzitet u Tuzli (Osmančević);
11. Asim Jusić, Svjetski univerzitetski servis BiH, (SUS);
12. Sead Kadrić, predsjednik Skupštine Unije studenata Univerziteta u Tuzli (USUT).

SVOTK je podnio pisani dokument “Komentari i prijedlozi o Zakonu o visokom obrazovanju u BiH”.

Javna rasprava završena je u 12 sati i 38 minuta.

Sažetak Javne rasprave

Osim šest tema na koje je Javna rasprava trebalo da bude usmjerena, učesnici su se u svojim izlaganjima dotakli mnogo većeg broja pitanja vezanih za reformu visokog obrazovanja.

Svi učesnici Javne rasprave slažu se da je neophodno donijeti okvirni zakon o visokom obrazovanju na državnom nivou. Ovaj zakon omogućio bi nastavak rada na provođenju bolonjskog procesa time što bi dao osnovu za daljnje usklađivanje obrazovnih institucija Univerziteta u Tuzli s drugim obrazovnim institucijama u BiH, tj. osnovu za standardizaciju bh. obrazovnih institucija i, uopće, visokoobrazovnog procesa u BiH i njegovo prilagođavanje normama Bolonjske deklaracije.

Osim zakona, potrebno je pripremiti i plan za visoko obrazovanje koji bi pružio konkretne preporuke za nadoknađivanje propuštenog u bolonjskom procesu u narednih pet godina.

(Pašić)

O postignutom uspjehu Univerziteta u Tuzli u provođenju bolonjskih reformi iznesena su različita mišljenja.

Tako učesnici za koje bi se moglo reći da predstavljaju zvanične strukture TK ili Univerziteta u Tuzli smatraju da je postignut značajan napredak u reformi Univerziteta koji bi se mogao smatrati i predvodnikom u ovoj oblasti u BiH.

Posebno su istaknuti sljedeći rezultati:

- ♦ integracija Univerziteta,
- ♦ autonomija Univerziteta,
- ♦ usaglašavanje nastavnih planova i programa s Evropskim sistemom transfera kredita (ECTS).

Daljnje reforme otežane su ili zaustavljene nepostojanjem zakona o visokom obrazovanju na državnom nivou.

(MONKSTK, UT)

S druge strane, neke od izrečenih kritika, između ostalog, odnosile su se upravo na procese integriranja i ostvarivanja autonomije Univerziteta. Predstavnik SVOTK iznio je sljedeće komentare i prijedloge o zakonu o visokom obrazovanju u BiH, a koji su zasnovani na iskustvu provođenja bolonjskih reformi na Univerzitetu u Tuzli:

- ♦ statuti univerziteta – preciznije definirati problematiku koju će tretirati statuti univerziteta, a posebno: spisak standarda i normative, izborne postupke, nadležnosti organa, drugostепенost, žalbene postupke, rokove za administrativne procedure i slično;
- ♦ nezavisnost univerziteta – nezavisnost univerziteta u kreiranju nastavnih planova, izboru nastavnika, naučnoistraživačkom radu i sl. neophodno je precizno definirati;
- ♦ zakoni u oblasti visokog obrazovanja ne bi smjeli biti ispod nivoa zakonodavstva u ostalim oblastima – Zakonom o visokom obrazovanju potrebno je donijeti rješenja koja će sadržavati demokratske principe najmanje na nivou zakona u drugim oblastima društvenog života;
- ♦ definirati specifične uslove sukoba interesa u visokom obrazovanju – SVOTK predlaže da se na državnom nivou predvidi organ (komisija ili slično) koji će imati nadležnost utvrđivanja postojanja sukoba interesa na univerzitetima;
- ♦ zaštititi univerzitete od korupcije – kako korupcije na relaciji nastavnik – student, tako i sistemske korupcije;
- ♦ spriječiti da se integracija univerziteta pretvori u centralizaciju – centralizirana moć u univerzitetima daje mogućnost rektorima da uspostave sistem u kojem apsolutistički i ne vodeći računa o osnovnim akademskim principima odlučuju o većini bitnih pitanja;
- ♦ uloga senata univerziteta – predlaže se da se senatima univerziteta ne daje pravo da ocjenjuju i mijenjaju stručne stavove i ocjene naučno–nastavnih vijeća fakulteta. SVOTK smatra da senati mogu intervenirati s formalne strane ako uoče kršenje procedura i propisa;
- ♦ izborni postupak i kandidiranje – izborni postupak za univerzitetne funkcije i postupak izbora u nastavnička zvanja su oblasti koje zakonom treba sistemski regulirati i unificirati na državnom nivou (kako bi se izbjegle proizvoljnosti i nekompatibilnosti). SVOTK posebno predlaže da se pri izboru na upravljačke funkcije na univerzitetima promovira princip tajnog glasanja;
- ♦ finansijska kontrola – zakonom je potrebno predvidjeti operativno tijelo za efikasnu kontrolu zakonitosti trošenja finansijskih sredstava. Budžet se mora

planirati i trošiti prema planu, s alociranjem pripadajućeg dijela novca fakultetima u sastavu univerziteta. Fakulteti treba da imaju određeni i ograničeni nivo finansijske samostalnosti.

(SVOTK)

Zakon o visokom obrazovanju nužno bi trebalo da riješi i pitanja vlasničkih odnosa, odnosno da odgovori na pitanja koji su to državni, a koji privatni univerziteti te kakve su njihove obaveze i dužnosti.

(Begtić)

Bitan činilac reforme visokog obrazovanja jesu i finansijska sredstva. Provođenje reformi u skladu s Bolonjskom deklaracijom je veoma skup proces. Učesnici smatraju da je neophodno na državnom nivou precizno odrediti izvore i obim sredstava namijenjenih provođenju ovih reformi. Posebno su istaknute oblasti u kojima je osjetan nedostatak novca:

- ♦ osiguravanje prostornih, materijalnih i tehničkih uslova koji bi omogućili postizanje kvaliteta nastave u skladu s ciljevima Bolonjske deklaracije;
- ♦ osiguravanje novca za adekvatan (kvalitativno i kvantitativno) nastavni kadar, tj. za organiziranje nastave u skladu s bolonjskim normama (rad s malim grupama studenata, standard od 25 studenata po jednom profesoru, 10 do 15 studenata po jednom asistentu);
- ♦ finansiranje naučnoistraživačkog rada.

Trenutno, sredstva koja se iz kantonalnih budžeta izdvajaju za visoko obrazovanje nisu dovoljna za reformu i daljnji razvoj.

(MONKSTK, UT, STK, Begtić, Pašić)

Nadalje, potrebno je značajnije uključivanje studenata u reformske procese u visokom obrazovanju i to na onim nivoima na kojima mogu uticati na donošenje odluka i rješenja. Učešće studentskih predstavnika na takav način dovest će do donošenja kvalitetnijeg okvirnog zakona o visokom obrazovanju.

(USUT)

Standarde u visokom obrazovanju potrebno je postaviti tako da studenti s posebnim potrebama imaju jednak pristup obrazovanju (pristup informacijama i literaturi, jednak pristup prijemnim ispitima, ispitima i kolokvijima, uklanjanje arhitektonskih barijera itd.) kao i studenti bez posebnih potreba.

(USPPV)

U toku rasprave postavljena su i pitanja koja su se odnosila na centar za informacije, priznavanje i ocjenu kvaliteta (CIPOK) čije bi osnivanje trebalo biti regulirano okvirnim zakonom o visokom obrazovanju. Naglašavajući mišljenje da bi to trebalo da bude jedinstvena organizacija na nivou BiH, predstavnik SUS-a postavio je sljedeća pitanja:

- ♦ koliko će ovakvih centara biti u BiH,
- ♦ kako će se birati kadrovi u ovim centrima i
- ♦ kako će ovi centri raditi, tj. kakva će ovlaštenja imati u smislu primjene zakonskih odredbi i eventualnog sankcioniranja.

Dodatno, postoji i potreba za uspostavljanjem zavoda za naučnu, obrazovnu i kulturnu saradnju s inozemstvom koji bi koordinirao razmjenu domaćih i stranih studenata i nastavnika.

(Begtić)

Potrebno je uspostaviti prisniji odnos između visokog obrazovanja i privrede, tj. potrebno je da se univerziteti, putem konkretnih naučnoistraživačkih i razvojnih projekata, aktivno uključe u procese reforme i razvoja privrede. Ocjena je da trenutno nije uspostavljena relacija između visokog obrazovanja i privrede tako da visoko obrazovanje zadovoljava realne potrebe tržišta i efikasno doprinosi rješavanju privrednih problema.

(STK, Begtić, USUT)

Reformu visokog obrazovanja trebalo bi pratiti i s reformama u oblasti osnovnog i srednjoškolskog obrazovanja. Unapređenjem kvaliteta osnovnog i srednjoškolskog obrazovanja trebalo bi podići jezičku, matematičku i informatičku pismenost novih generacija studenata.

(Begtić)

SAŽETAK JAVNE RASPRAVE O REFORMI VISOKOG OBRAZOVANJA ODRŽANE U BRČKOM

Tok i učesnici Javne rasprave

Druga javna rasprava o reformi visokog obrazovanja održana je u Brčkom, 7. decembra 2005., s početkom u 10 sati i 5 minuta.

Javnoj raspravi prisustvovalo je 25 učesnika. U Javnoj raspravi sa svojim izlaganjima aktivno je učestvovalo devet učesnika:

1. Milan Tomić, predsjednik, Skupština Brčko Distrikta (SBD);
2. Vukašin Panić, šef Odjeljenja za obrazovanje, Vlada Brčko Distrikta (VBD);
3. Stevan Stević, predsjednik Savjeta, Ekonomski fakultet, Univerzitet u Istočnom Sarajevu (EFB);
4. Marin Gužalić, dekan, Ekonomski fakultet, Univerzitet u Istočnom Sarajevu (EFB);
5. Hamid Alibašić, prodekan, Ekonomski fakultet, Univerzitet u Istočnom Sarajevu (EFB);
6. Sara Šibalića, predsjednik, Savez studenata, Ekonomski fakultet, Univerzitet u Istočnom Sarajevu (SS);
7. Aleksandra Radumilo, student prodekan, Savez studenata, Ekonomski fakultet, Univerzitet u Istočnom Sarajevu (SS);
8. Adalbert Vonsović, direktor, Poljoprivredna škola i predsjednik Pedagoškog savjeta Brčko Distrikta (Vonsović);
9. Alim Jusufagić, profesor, Ekonomska škola Brčko Distrikta (Jusufagić).

Svoj pisani prijedlog u vezi s ovom javnom raspravom dostavio je:

1. Vukašin Panić, šef Odjeljenja za obrazovanje, Vlada Brčko Distrikta (VBD).

Javna rasprava završena je u 11 sati i 45 minuta.

Sažetak Javne rasprave

Učesnici Javne rasprave su svojim izlaganjima, pored predviđenih tema, otvorili i druga pitanja o reformi visokog obrazovanja.

Posebna pažnja tokom Rasprave posvećena je zakonu o visokom obrazovanju, čiji je Prijedlog trenutno u pripremi.

Tako se kao opći zaključak Javne rasprave može izdvojiti stav da je neophodno donošenje državnog zakona o visokom obrazovanju. Takav zakon bi na jedinstven način regulirao oblasti visokog školstva u BiH. Donošenjem zakona bio bi moguć nastavak već započetog procesa reforme visokog obrazovanja u skladu s Bolonjskom deklaracijom.

Kao i sam bolonjski proces, proces donošenja zakona o visokom obrazovanju neophodno je depolitizirati. Zakon o visokom obrazovanju, koji je u pripremi, stručne je prirode i kao takav mora biti depolitiziran.

(Jusufagić)

Dodatno, u Radnu grupu Vijeća ministara BiH, koja je angažirana na pripremi Prijedloga zakona o visokom obrazovanju, nije uključen predstavnik ni posmatrač iz Brčko Distrikta BiH. Zato je neophodno uključivanje predstavnika Brčko Distrikta BiH u Radnu grupu Vijeća ministara BiH.

(VBD)

Zakonska regulativa u oblasti visokog obrazovanja treba imati istaknutu razvojnu komponentu pri čemu će studenti zauzimati ključno mjesto u svim studijskim ciklusima.

(EFB)

Zakon o visokom obrazovanju na državnom nivou trebalo bi da uključuje:

- ♦ pravne osnove za osnivanje univerziteta u Brčkom. Brčko Distrikt BiH mora ostvariti svoje ustavno pravo na donošenje vlastitog zakona o visokom obrazovanju. Na osnovu tog zakona, Brčko Distrikt BiH stekao bi mogućnost osnivanja vlastitog univerziteta.

(SBD, EFB)

Nekoliko ranijih verzija okvirnog zakona o visokom obrazovanju sadržavalo je član koji se odnosi na pravo entiteta i Brčko Distrikta BiH da svojim propisima reguliraju pitanja osnivanja i djelovanja visokoškolskih ustanova na svom području. Ova odredba je u skladu s Arbitražnom odlukom za Brčko Distrikt BiH te je to rješenje neophodno uvrstiti u zakon o visokom obrazovanju koji je u pripremi;

(VBD, EFB)

- ♦ usklađene kriterije za osnivanje univerziteta. U BiH trenutno postoje neusklađeni standardi i kriteriji kada su u pitanju univerziteta, njihovo osnivanje i funkcioniranje. Bitan dio državnog zakona o visokom obrazovanju trebalo bi da se odnosi na iste kriterije osnivanja javnih i privatnih univerziteta. Takvi kriteriji odnosili bi se na broj studijskih grupa i broj nastavnog kadra, ali ne i na broj studenata. Na taj način bila bi omogućena ravnopravna konkurencija između univerziteta u BiH;

(EFB, SBD)

- ♦ osiguranje finansijskih sredstava za provođenje reforme visokog obrazovanja. Bitan preduslov za provođenje Bolonjske deklaracije, osim usvajanja državnog zakona, jeste i osiguranje neophodnih finansijskih sredstava. Npr., usvajanjem principa Bolonjske deklaracije obaveze nastavnog osoblja na univerzitetima povećavaju se više nego dvostruko. Međutim, ovo povećavanje obaveza trenutno nije praćeno povećanjem finansijskih sredstava koja se izdvajaju za novčane naknade predavačima;

(EFB)

- ♦ propise za usmjeravanje sredstava univerziteta u opremu i kompjuterizaciju. Reguliranje plaćanja studija na bh. univerzitetima treba biti praćeno jakom kontrolom utroška sredstava kojima univerziteti raspolažu, kako bi se osiguralo njihovo adekvatno usmjeravanje u razvoj nastavnih pomagala, kompjuterizaciju i internetizaciju;

(Jusufagić)

- ♦ odredbe za uspostavljanje državne agencije za osiguranje kvaliteta. Zakonom o visokom obrazovanju koji je u pripremi treba propisati osnivanje državne agencije nadležne za uspostavljanje standarda u obrazovanju;

(Vonsović)

- ♦ odredbe za usaglašavanje akademskih zvanja. Kreiranjem usaglašanih nastavnih planova i programa kroz bolonjski proces nameće se i potreba usaglašavanja naziva akademskih zvanja u okviru zakonske regulative;
(Vonsović)
- ♦ odredbe koje bi osigurale mobilnost studenata. Bitan cilj zakona o visokom obrazovanju jeste i osiguranje mobilnosti studenata, što je ujedno i jedna od najvažnijih odredbi Bolonjske deklaracije;
(SS)
- ♦ odredbe koje će doprinijeti unapređenju efikasnosti studiranja. Jedan od glavnih ciljeva Bolonjske deklaracije, a time i zakona, jeste unapređenje efikasnosti studiranja. Kroz kontinuirani personalizirani rad profesora i studenata osigurala bi se veća prolaznost studenata. Prolaznost studiranja na našim univerzitetima veoma je niska i iznosi oko 10%;
(Vonsović, SBD)
- ♦ obaveze univerziteta prilikom propisivanja upisnih kriterija. U zakonu o visokom obrazovanju trebalo bi da se nađe i odredba o obavezama univerziteta prilikom propisivanja upisnih kriterija za pojedine fakultete;
(EFB)
- ♦ ukorak s donošenjem zakona o visokom obrazovanju i provođenjem bolonjskog procesa moraju se rješavati i goruća pitanja na bh. univerzitetima koja uništavaju kredibilitet ovih institucija i kočje daljnje reforme. To se, prije svega, odnosi na probleme korupcije i mita koji najviše pogađaju studente.
(SS)

SAŽETAK JAVNE RASPRAVE O REFORMI VISOKOG OBRAZOVANJA ODRŽANE U BIJELJINI

Tok i učesnici Javne rasprave

Treća javna rasprava o reformi visokog obrazovanja održana je u Bijeljini, 7. decembra 2005., s početkom u 15 sati.

Javnoj raspravi prisustvovalo je 11 učesnika. U Javnoj raspravi sa svojim izlaganjima aktivno je učestvovalo sedam učesnika:

1. Simeunović, predstavnik Općine Bijeljina (OB);
2. Prof. dr Perica Gligić, Fakultet za poslovne studije, Bijeljina (FPS);
3. Ljubica Ćurčić, predsjednik Unije studenata (US);
4. Slađan Kokanović, bivši predsjednik Saveza studenata Mašinskog fakulteta (Kokanović);
5. Prof. dr Savić Branko, Pedagoški fakultet, Bijeljina (PA);
6. Miroslava Simeunović, sekretar Studentskog saveza Fakulteta vanjske trgovine, Bijeljina (SSFST);
7. Tatjana Jevtić, student, Pedagoški fakultet, Bijeljina (Jevtić).

Prof. dr Jovan Todorović, u ime Slobomir P Univerziteta (SPU), komentare je dostavio u pisanoj formi.

Javna rasprava završena je u 16 sati i 12 minuta.

Sažetak Javne rasprave

Prema učesnicima bijeljinske rasprave, akcentat reforme visokog obrazovanja treba staviti na kvalitet visokog obrazovanja. Pri tome pažnju treba posvetiti svim elementima potrebnim za kvalitetan obrazovni proces:

- ♦ prostornim pretpostavkama za adekvatno održavanje nastave;
- ♦ materijalno – tehničkim sredstvima neophodnim za kvalitetnu nastavu;
- ♦ kvalitetnom kadru koji će moći zadovoljiti kriterije provođenja nastave u skladu s Bolonjskom deklaracijom;
- ♦ praktičnom i istraživačkom radu kao ravnopravnoj komponenti u nastavnom procesu;
- ♦ adekvatnom smještaju studenata.

(Općina Bijeljina, US, Kokanović)

Bolonjski proces bi u BiH primarno trebalo da stvori uslove za mobilnost studenata unutar same države, a zatim i za mobilnost studenata prema inozemstvu, a prvenstveno prema susjednim državama – Hrvatskoj i Srbiji i Crnoj Gori.

(PA)

Nadalje, kako je došlo do značajnog odliva respektabilnog naučnog kadra iz BiH, gornja starosna granica za visokoškolsko nastavno osoblje trebalo bi da bude što viša.

(SPU)

Zakon o visokom obrazovanju na nivou BiH trebalo bi da:

- ♦ sadržava takva rješenja koja će uvažavati interese i potrebe sva tri konstitutivna naroda u BiH;

(Opština Bijeljina, FPS, PA)

- ♦ precizno definira uslove koje u svom radu moraju ispuniti privatni fakulteti.

(US, SSFST)

Dodatno, potrebno je uskladiti zakonska rješenja u entitetima kako u praksi ne bi bilo nepodudarnosti.

(SPU)

Ustavno – pravnim komisijama upućen je i prijedlog da se javna rasprava organizira na osnovu konkretnog Prijedloga zakona o visokom obrazovanju. U tom slučaju mogli bi se očekivati konkretniji prijedlozi o reformi visokog obrazovanja. Javnu raspravu trebalo bi organizirati na univerzitetima čime bi se osigurao odziv univerzitetskog osoblja i studenata.

(US, Jevtić)

SAŽETAK JAVNE RASPRAVE O REFORMI VISOKOG OBRAZOVANJA ODRŽANE U MOSTARU

Tok i učesnici Javne rasprave

Četvrta javna rasprava o reformi visokog obrazovanja održana je u Mostaru, 9. decembra 2005., s početkom u 10 sati i 10 minuta.

Javnoj raspravi prisustvovalo je 29 učesnika. U Javnoj raspravi sa svojim izlaganjima aktivno je učestvovalo 11 učesnika:

1. Ljubo Bešlić, gradonačelnik Grada Mostara (Grad Mostar);
2. Jago Musa, ministar prosvjete, nauke, kulture i sporta Hercegovačko-neretvanskog kantona (MPNKSHNK);
3. Prof. dr Fuad Čatović, rektor Univerziteta “Džemal Bijedić” (Univerzitet);
4. Prof. dr Vojo Višekruna, prorektor za nastavu i studente, Sveučilište u Mostaru (Sveučilište);
5. Prof. dr Safet Krkić, dekan Fakulteta informacionih tehnologija, Univerzitet “Džemal Bijedić” (FIT);
6. Dr Ismet Hadžiosmanović, šef ekspertnog tima, ISCOS (ISCOS);
7. Prof. dr Damir Zaklan, dekan Fakulteta za poslovni menadžment, Univerzitet “Džemal Bijedić” (FPM);
8. Vlado Rogić, pomoćnik ministra za nauku i visoko obrazovanje, Ministarstvo prosvjete, nauke, kulture i sporta Hercegovačko-neretvanskog kantona (MPNKSHNK);
9. Emina Sokolović, asistent, Fakultet informacionih tehnologija, Univerzitet “Džemal Bijedić” (FIT);
10. Jasminka Bratić, sekretar, Fakultet za poslovni menadžment, Univerzitet “Džemal Bijedić” (FPM);
11. Miro Lasić, poslanik u Parlamentu Federacije BiH (Parlament FBiH).

Javna rasprava završena je u 12 sati i 13 minuta.

Sažetak Javne rasprave

Kao opći zaključak Javne rasprave može se izdvojiti stav o neophodnosti donošenja zakona o visokom obrazovanju na nivou BiH.

Zakonom bi trebalo definirati sljedeće:

- ♦ uspostavljanje jedinstvenih normi na nivou BiH čime bi se osnovna pitanja visokog obrazovanja u BiH standardizirala i uskladila na kantonalnom, odnosno entitetskom nivou;

(Grad Mostar, MPNKSHNK, Univerzitet)

- ♦ osnivanje i rad privatnih, ali i državnih univerziteta i fakulteta te procedure licenciranja svih visokoobrazovnih institucija u BiH;

(Univerzitet, FPM, FIT)

- ♦ finansiranje visokog obrazovanja što podrazumijeva:

- ♦ osiguravanje adekvatnih materijalno-tehničkih i prostornih uslova za provođenje nastave u skladu sa zahtjevima Bolonjske deklaracije;
- ♦ osiguravanje adekvatnog (kvalitativno i kvantitativno) nastavnog kadra;
- ♦ rješavanje problema studentskog smještaja;

(Univerzitet, ISCOS, MPZKSHNK, FPM)

- ♦ zakon o visokom obrazovanju trebalo bi da ponudi i rješenja za stimulaciju razvoja fakulteta i drugih članica univerziteta (npr. naučnoistraživačkih instituta) u poduzetničkom smislu, tj. rješenja koja bi omogućila i podstakla fakultete da ostvaruju vlastiti profit koji bi potom koristili za samofinansiranje;

(FPM)

- ♦ buduća pravna organizacija univerziteta i pitanja koja se odnose na primopredaju ovlaštenja između fakulteta i univerziteta u procesu integracije univerziteta.

(ISCOS, FPM)

Treba izbjeći pretvaranje procesa integracije univerziteta u proces njihove centralizacije čime bi se ugušile pozitivne inicijative koje dolaze s pojedinačnih fakulteta.

(FPM)

Riješiti i postojeća imovinskoppravna pitanja između visokoobrazovnih institucija i drugih pravnih lica (npr. pitanje smještaja visokoobrazovnih institucija u bivše vojne objekte, pitanje naučnih laboratorija u okviru preduzeća (koja su pred privatizacijom), a koje su prije rata koristili fakulteti itd);

(ISCOS)

- ♦ procedure izbora i djelovanja rektora univerziteta - Zakonom o visokom obrazovanju treba, na standardiziran način u BiH, precizirati način izbora rektora, trajanje njihovih mandata te njihove nadležnosti i ovlaštenja. Ove procedure treba da se provode u demokratskom duhu;

(FPM)

- ♦ prava studenata. Kako je cilj Bolonjske deklaracije postavljanje studenata u centar obrazovnog procesa, zakon o visokom obrazovanju trebalo bi da definiira i prava studenata te ponudi i konkretna rješenja za njihovu zaštitu;

(FIT)

- ♦ priznavanje (ranije) stečenih kvalifikacija i zvanja. Prijelaznim odredbama zakona o visokom obrazovanju treba precizirati način na koji će se u novom sistemu visokog obrazovanja prepoznavati i priznavati ranije stečene akademske kvalifikacije i zvanja.

(FPM)

Osigurati (putem Agencije za akreditaciju) i procedure prepoznavanja i priznavanja kvalifikacija i zvanja studenata sa stranim diplomama, kako bi mogli nastaviti školovanje ili profesionalni angažman u BiH. Time bi bila omogućena mobilnost studenata iz i u BiH.

(FIT)

Ocjena učesnika Javne rasprave je da je bez zakona o visokom obrazovanju, ali i zakona o nauci, daljnje provođenje reformi u skladu s Bolonjskom deklaracijom praktično onemogućeno. Dodatno, izneseno je i mišljenje da zakon o visokom obrazovanju treba biti praćen i dugoročnom strategijom visokog obrazovanja u BiH kojom bi bili postavljeni ciljevi u ovoj oblasti te određeni načini, nosioci odgovornosti i rokovi za njihovo postizanje.

(Grad Mostar; Univerzitet)

Prilikom donošenja zakona o visokom obrazovanju na državnom nivou potrebno je uvažiti i sve ustavne odrednice, a među njima i odrednicu o konstitutivnosti naroda na cijelom području BiH i, s tim u skladu, o ravnopravnoj zastupljenosti jezika koji su u službenoj upotrebi na bh. univerzitetima.

(FPM)

Također, posebnu pažnju treba posvetiti pravilnom prijenosu ovlaštenja koja se odnose na visoko obrazovanje s entitetskog na državni nivo.

(MPZKSHNK)

U skladu s tim, jedan od prijedloga iznesenih tokom rasprave bio je da se predstojeće ustavne promjene na državnom nivou iskoriste kako bi se u članu 3. Ustava BiH dogradila nadležnost BiH u oblasti visokog obrazovanja čime bi ovaj zakon bio donesen na ustavan način.

(Parlament FBiH)

SAŽETAK JAVNE RASPRAVE O REFORMI VISOKOG OBRAZOVANJA ODRŽANE U BANJOJ LUCI

Tok i učesnici Javne rasprave

Peta javna rasprava o reformi visokog obrazovanja održana je u Banjoj Luci, 13. decembra 2005., s početkom u 10 sati i 20 minuta.

Javnoj raspravi prisustvovalo je 19 učesnika. U Javnoj raspravi sa svojim izlaganjima aktivno je učestvovalo 11 učesnika:

1. Milenko Malinović, šef Odsjeka za društvene djelatnosti, Administrativna služba Grada Banje Luke (Grad Banja Luka);
2. Branislav Račić, predsjednik Studentske unije Republike Srpske (SURS);
3. Dario Lazić, rukovodilac programa, Transparency International BiH (TI);
4. Prof. dr Duško Vejnović, profesor Univerziteta u Banjoj Luci i direktor Centra za geostrateška istraživanja (Vejnović);
5. Luka Kecman, predsjednik Savjeta Akademije umjetnosti, Banja Luka (AUBL);
6. Aleksandar Grandić, rukovodilac Sektora zavičajnih zbirki, Narodna i univerzitetska biblioteka Republike Srpske (NUBR);
7. Prof. dr Miroslav Rogić, Mašinski fakultet, Univerzitet u Banjoj Luci (MF);
8. Branislav Tešanović, član IO Studentske organizacije Univerziteta u Banjoj Luci (SOUBL);
9. Docent Zoran Nikolić, prodekan za nastavu, Akademija umjetnosti, Univerzitet u Banjoj Luci (AUBL);
10. Darko Uremović, predsjednik Upravnog odbora Fakulteta poslovne ekonomije, Univerzitet u Banjoj Luci (FPE);
11. Irena Kisić, koordinator za studentska prava i studentski standard u okviru Studentske organizacije Univerziteta u Banjoj Luci (SOUBL).

Udruženje prosvjetnih i naučnih radnika Republike Srpske (UPINRRS) svoje komentare podnijelo je u pisanoj formi.

Javna rasprava završena je u 13 sati i 39 minuta.

Sažetak Javne rasprave

Slično kao i prethodne rasprave, i ova rasprava izašla je iz okvira šest predviđenih tematskih oblasti.

Prema ocjenama učesnika banjalučke javne rasprave, bh. visoko obrazovanje trenutno karakteriziraju mnoge negativne pojave i trendovi.

Tako, prema ocjenama predstavnika Studentske unije Republike Srpske, visoko obrazovanje

...u Bosni i Hercegovini je (...) ⁽¹⁾ korumpirano, nekvalitetno, ima čitav niz propusta, prepuno je nepotizma, ima veliki broj profesora koji (...) ne zaslužuju akademske titule, ima mnogo neakadenskog ponašanja. Kvalitet studenata koji izlaze, iako imaju visok intelektualni potencijal da budu kvalitetni stručnjaci, jednostavno, zbog nezadovoljavajućeg visokoobrazovnog sistema (...), nisu na toj međunarodnoj berzi znanja konkurentni s kolegama iz Evrope, što zbog dužine trajanja škola, što zbog zastarjelih metoda koje vladaju na našim univerzitetima.

(SURS)

Dodatno, uglavnom zbog nedostatka finansijskih sredstava, na visokošolskim institucijama ne može se govoriti o stimulaciji naučnoistraživačkog rada ni o stvaranju novog naučnog podmlatka. Na taj način stvara se “kvazikadrovska struktura” na univerzitetima. U prilog takvoj situaciji ide i postojeća zakonska regulativa u oblasti rukovođenja univerzitetima i fakultetima koja onemogućava zdravu konkurenciju kadrova. Sve ovo stvara plodno tlo za razvoj korupcije. Prema riječima prof. dr. Rogića, predstavnika banjalučkog Mašinskog fakulteta:

... rukovođenje univerzitetom i rukovođenje fakultetima je zakonski tako regulirano da nemamo konkurenciju kadrova. Najbolji dokaz je da imamo permanentno bitisanje određenih dekana, rektora ili drugih na određenim funkcijama. Tu nema konkurencije. Ako nema konkurencije, nema ni uslova da se neko dokazuje rezultatima rada, nego se dokazuje nekakvim drugim svojstvima.

(MF, NUBRS)

⁽¹⁾ Intervencija autora Izvještaja.

Poseban problem je i nepostojanje preciznog uvida u trenutnu situaciju u oblasti visokog obrazovanja i to u smislu preciznih podataka o broju nastavnika i drugog nastavnog osoblja (ali i podataka o naučnim dostignućima ovih kadrova i njihovom kotiranju na međunarodnoj naučnoj pozornici), broju studenata, broju, profilu i kvalitetu visokoškolskih institucija i naučnoistraživačkih instituta itd.

(NUBRS)

S tim u vezi, a prije ulaska u reformske procese zacrtane Bolonjskom deklaracijom, nije provedena ni studija izvodljivosti koja bi pokazala koji su to kapaciteti BiH za provođenje ove reforme. U takvoj situaciji, bolonjskoj reformi prilazi se uglavnom deklarativno i formalno.

(MF, SOUBL, AUBL)

Ipak, i pored navedenih problema, učesnici banjalučke rasprave založili su se za snažnije pristupanje reformama u skladu s Bolonjskom deklaracijom. Međutim, pri tome su istaknuli da se pravi razlozi zbog kojih je ovaj proces uopće započet često zaboravljaju. Prema njima, cilj reforme jeste stvaranje konkurentnog sistema obrazovanja koji će osigurati ekonomski prosperitet BiH.

(MF, TI)

Prema predstavniku organizacije Transparency International, neka od pitanja koja bi u BiH trebalo da budu postavljena u vezi s bolonjskim procesom su:

Da li budućnost pripada malim univerzitetima jake filozofije, takmičarske filozofije, jake praktične primjene (...) usvojenih znanja? Da li je naš obrazovni sistem dovoljno privlačan za studente iz drugih zemalja? Kada govorimo o reformi obrazovanja i bolonjskom procesu, mi znamo da se to isključivo odnosi na kvalitet i da uključuje cijelu evropsku, odnosno akademsku zajednicu. Znači da je potrebno da i mi dobijemo studente iz drugih zemalja. Zatim, kakva će biti uporedivost naših stečenih diploma s drugim zemljama, odnosno kako izdržati konkurenciju, obrazovnu konkurenciju i s okruženjem, da se ne lažemo, pogotovo s inozemstvom? I da li su stvorene one osnovne pretpostavke i šanse za taj naučni podmladak?

Dodatno, sama reforma isuviše je ispolitizirana i time udaljena od prvobitnog cilja. Dio rješenja ovakve situacije može biti stručni pristup s jasno naznačenim pragmatičnim ciljevima.

(TI, Vejnović, AUBL, FPE)

Kada su u pitanju zakonska rješenja u oblasti visokog obrazovanja i njegove reforme, učesnici se slažu da je na nivou BiH potreban zakon o visokom obrazovanju. Međutim, ovaj zakon trebalo bi da bude okvirni, tj. trebalo bi da odredi opće norme i principe za funkcioniranje visokog obrazovanja u skladu s Bolonjskom deklaracijom. Konkretno, to znači da bi zakon trebalo da bude rezultat političkog konsenzusa i punog uvažavanja ustavnih odredbi BiH – uvažavanja decentralizirane državne strukture (što znači i zadržavanje entitetskih, odnosno kantonalnih ingerencija u oblasti visokog obrazovanja), ravnopravnosti bh. naroda i nacionalnih manjina, poštovanja prava na obrazovanje na vlastitom jeziku itd.

(SURS, FPE, NUBRS, Vejnović)

Ono što bi u okviru zakona o visokom obrazovanju trebalo prenijeti na nivo države BiH jesu ingerencije za definiranje, provođenje, unapređivanje i kontroliranje kvaliteta i standarda u visokom obrazovanju. To znači da bi BiH trebalo da ima državnu agenciju koja bi bila zadužena za kvalitet i standarde u visokom obrazovanju.

(SURS, SOUBL, FPE)

Prilikom definiranja ovog zakona, posebnu pažnju treba posvetiti zakonskim rješenjima koja već postoje u državama sa sličnom političkom ili društvenom strukturom.

(SURS, FPE, AUBL)

Specifično, pitanja koja zakon o visokom obrazovanju na državnom nivou i drugi odgovarajući zakonski ili podzakonski akti (npr. zakon o studentskom standardu, zakon o studentskom organiziranju, zakon o naučnoistraživačkom radu i sl.) treba da riješe su:

- ♦ finansiranje visokog obrazovanja. Finansiranje visokoškolskih institucija treba liberalizirati. To znači da ne treba insistirati na finansiranju samo s državnog nivoa, već u ovaj proces treba da budu uključeni i drugi nivoi vlasti (entitetski, kantonalni, gradski), a posebno privredni subjekti. Treba razmotriti i mogućnosti za uspostavljanje finansijske samoodrživosti univerziteta putem povećanja školarina;

(SURS, FPE, Vejnović, AUBL)

- ♦ autonomija univerziteta. Zakon bi trebalo da osigura autonomiju univerziteta, i u funkcionalnom i u finansijskom smislu;

(Vejnović, SOUBL, AUBL)

- ♦ izbor kadrova. Zakonom o visokom obrazovanju ili adekvatnim podzakonskim aktom trebalo bi definirati procedure i kriterije izbora visokoškolskih nastavnih kadrova te pitanje dužine njihovih mandata. UPINRRS smatra da se starosna dob nastavnika treba ograničiti na 68 godina te da je potrebno izvršiti lustraciju nastavnog osoblja.

(NUBRS, Vejnović, MF, UPINRRS)

Zbog nezadovoljavajuće kadrovske situacije, u Raspravi je predloženo i razmatranje mogućnosti olakšavanja procedure i kriterija za ulazak novih kadrova u nastavni proces. Cilj je unaprijediti konkurenciju među nastavnim osobljem visokoškolskih institucija;

(FPE)

- ♦ izbor rektora univerziteta. Izbor rektora univerziteta trebalo bi da se zasniva na predloženom programu rada univerziteta, te na profesionalnim i akademskim dostignućima;

(UPINRRS)

- ♦ zaštita prava akademskog osoblja s ciljem sprečavanja opstrukcija u radu i profesionalnom napredovanju;

(UPINRRS)

- ♦ učešće studenata u procesima odlučivanja koji se odnose na visoko obrazovanje. Studenti bi trebalo da budu uključeni u proces donošenja zakona o visokom obrazovanju te u procese odlučivanja na samim univerzitetima i fakultetima, a koji se njih konkretno tiču;

(SURS, Vejnović, SOUBL)

- ♦ osnivanje i rad privatnih univerziteta - precizno definirati uslove i standarde (nastavne, finansijske, prostorne, materijalne itd.) koje je neophodno ostvariti za osnivanje i rad privatnih univerziteta;

(TI, Vejnović, NIUBRS)

- ♦ status naučnoistraživačkog rada. Potrebno je zakonom zagarantirati zastupljenost naučnoistraživačkog rada u nastavnom procesu i neophodnost osnivanja naučnoistraživačkih instituta u okvirima univerziteta i fakulteta.

(MF)

Stav učesnika Javne rasprave jeste da sličnu raspravu treba organizirati na osnovu konkretnog Prijedloga zakona o visokom obrazovanju, čime bi se mogli izraziti konkretniji i konstruktivniji prijedlozi. Takvoj javnoj raspravi trebalo bi da prisustvuju najodgovorniji predstavnici univerziteta, nadležni ministri kao i članovi radne grupe uključene u pripremu Prijedloga zakona o visokom obrazovanju.

(SOUBL, AUBL)

SAŽETAK JAVNE RASPRAVE O REFORMI VISOKOG OBRAZOVANJA ODRŽANE U BIHAĆU

Tok i učesnici Javne rasprave

Šesta javna rasprava o reformi visokog obrazovanja održana je u Bihaću, 14. decembra 2005., s početkom u 10 sati i 15 minuta.

Javnoj raspravi prisustvovalo je 77 učesnika. U Javnoj raspravi sa svojim izlaganjima aktivno je učestvovalo 10 učesnika:

1. Ratmira Pjanić, prorektor za nastavu, Univerzitet u Bihaću (UNBI);
2. Mersud Ferizović, prorektor za finansije i razvoj, Univerzitet u Bihaću (UNBI);
3. Mujo Demirović, dekan, Pravni fakultet, Univerzitet u Bihaću (PF);
4. Isak Karabegović, dekan, Tehnički fakultet, Univerzitet u Bihaću (TF);
5. Hilmija Mujić, dekan, Ekonomski fakultet, Univerzitet u Bihaću (EF);
6. Emir Mahmutović, predsjednik, Unija studenata, Univerzitet u Bihaću (US);
7. Nijaz Skender, profesor, Pedagoški fakultet, Univerzitet u Bihaću (PeF);
8. Anando Bakal, generalni sekretar, Unija studenata, Univerzitet u Bihaću (US);
9. Refik Hodžić, dekan, Pedagoški fakultet, Univerzitet u Bihaću (PeF);
10. Mersud Omerdić, viši asistent, Ekonomski fakultet, Univerzitet u Bihaću (EF).

Javna rasprava završena je u 12 sati i 35 minuta.

Sažetak Javne rasprave

Opća konstatacija svih učesnika Rasprave jeste da je daljnje provođenje reformskog procesa u skladu s Bolonjskom deklaracijom na bh. univerzitetima, koji su već uveliko počeli s prilagođavanjem nastavnih planova i programa, onemogućena nedonošenjem zakona o visokom obrazovanju na državnom nivou. Trenutno, najveći prioritet u oblasti visokog obrazovanja jeste donošenje zakona o visokom obrazovanju kako bi se moglo nastaviti s primjenom Bolonjske deklaracije u BiH.

Kašnjenje u primjeni Bolonjske deklaracije u najnepovoljniji položaj stavlja studente.

(TF)

Zakon o visokom obrazovanju mora osigurati jednakopravnost svih naroda i građana u BiH, ali se istovremeno mora depolitizirati i predstavljati stručni dokument koji propisuje standarde u oblasti visokog obrazovanja.

(EF, PeF)

Stalne promjene u kantonalnom ministarstvu obrazovanja za posljedicu imaju nestabilno i nekonzistentno upravljanje visokim obrazovanjem. Dodatno, uslovi za provođenje bolonjske reforme na univerzitetima su loši zbog nedostatka nastavnog kadra, prostora i materijalno-tehničkih sredstava potrebnih za održavanje nastave. Zakonom o visokom obrazovanju mora biti uzeta u obzir trenutna situacija u bh. visokom obrazovanju i kroz regulative nađena rješenja ovih problema.

(PF, EF)

Zakon o visokom obrazovanju trebalo bi da:

- ♦ uključi odredbe o naučnoistraživačkom radu. Država veoma malo stimulira naučnoistraživački rad. Sva sredstva za ovu svrhu izdvajaju se iz budžeta univerziteta. Neophodno je da državni zakon o visokom obrazovanju sadrži i odredbe o naučnoistraživačkom radu i osigura finansijska sredstva za nauku. Uz navedeno, nadležne vlasti treba da pokrenu značajne projekte u oblasti naučnoistraživačkog rada kako bi studenti i mlađe generacije naučnih radnika stekle neophodna znanja;

(TF, PF, PeF, EF)

- ♦ regulira kriterije i standarde za osnivanje javnih i privatnih univerziteta. Zakonskom regulativom potrebno je regulirati kriterije i standarde za osnivanje privatnih i javnih univerziteta, koji bi trebalo da budu ravnopravni. Takav vid regulacije omogućio bi konkurenciju koja bi uticala na povećanje kvaliteta obrazovnog procesa;

(TF, PeF)

- ♦ regulira autonomiju univerziteta, ostavljajući u nadležnosti univerziteta reguliranje nastavne norme predavača i uslova za izbor nastavnog osoblja, te menadžment univerziteta, dok bi sami univerziteti morali ujednačiti svoje procedure i kriterije;

(TF, PeF)

- ♦ riješi pitanje nostrifikacije diploma. Trenutno, značajan problem predstavlja nostrifikacija diploma stečenih u inozemstvu. Priznavanje diploma u našoj zemlji riješeno je na neefikasan način koji zahtijeva velika finansijska sredstva i dug vremenski period administriranja zahtjeva. Ovo pitanje treba biti riješeno zakonom o visokom obrazovanju, koji bi predvidio i osnivanje državne agencije nadležne za pitanja nostrifikacije diploma;

(TF)

- ♦ riješi odredbe o akademskim zvanjima. Nazivi akademskih zvanja na visokoškolskim institucijama u BiH su trenutno neusaglašeni, te studenti dobivaju različita zvanja na različitim univerzitetima. Usaglašavanje akademskih zvanja unutar svih studijskih ciklusa mora biti definirano zakonom o visokom obrazovanju kako bi se omogućilo priznavanje diploma i mobilnost, i studenata i profesora;

(TF)

- ♦ riješi status studenata koji studiraju po starom nastavnom planu i programu;

(TF)

- ♦ kreira objektivne sisteme ocjenjivanja studenata na univerzitetima. Ovi sistemi trebalo bi da se baziraju na kontinuiranom ocjenjivanju rada studenata. Problem ocjenjivanja najviše pogađa studente i uzrokuje niz ostalih bitnih problema na univerzitetima, kao što su dobivanje zvanja asistenata, korupcija, itd.

(US)

Zakon o visokom obrazovanju obavezno mora biti praćen i donošenjem, na nivou države, jedinstvene strategije visokog obrazovanja. Osim državne strategije, potrebno je provesti evaluaciju stanja na bh. univerzitetima i donijeti strategije i finansijske planove na univerzitetima.

(UNBI, US)

Dodatno, neophodno je uspostavljanje državnog ministarstva za obrazovanje i nauku, kao i agencije koja bi bila nadležna za uspostavljanje standarda i kriterija te licenciranje u visokom obrazovanju.

(PF, PeF, TF)

Osim donošenja zakona o visokom obrazovanju, potrebno je osigurati i finansijska sredstva za provođenje reforme visokog obrazovanja. Država je obavezna osigurati logistička i materijalna sredstva kako bi univerziteti bili spremni za evaluaciju i licenciranje koje je planirano za 2010. godinu. Jedan od prijedloga je da ta sredstva budu prikupljena iz budžetskog fonda finansiranog putem poreza na dodatu vrijednost (PDV).

(UNBI, TF, PeF, EF, PeF)

Neophodno je osigurati i finansijska sredstva za edukaciju nastavnog osoblja i studenata o Bolonjskoj deklaraciji. Nastavno osoblje i studenti nisu dovoljno upoznati s konkretnim značajem bolonjskog procesa i onim što on donosi. Ovaj proces donosi bitne i nove načine studiranja i organizacije nastave, kao i rada univerziteta. Uspješnost ovog procesa zavisi od načina na koji će ga profesori i menadžment univerziteta provesti. Dosadašnja sredstva koja su uložena u edukaciju profesora i studenata o Bolonjskoj deklaraciji dolazila su od međunarodne zajednice, što je neophodno promijeniti. Potrebno je osigurati značajna finansijska sredstva za ovu svrhu iz državnog budžeta.

(PeF)

SAŽETAK JAVNE RASPRAVE O REFORMI VISOKOG OBRAZOVANJA ODRŽANE U SARAJEVU

Tok i učesnici Javne rasprave

Sedma javna rasprava o reformi visokog obrazovanja održana je u Sarajevu, 16. decembra 2005., s početkom u 11 sati i 6 minuta.

Javnoj raspravi prisustvovalo je 45 učesnika. U Javnoj raspravi sa svojim izlaganjima aktivno su učestvovala 22 učesnika:

1. Ejup Ganić, član Akademije nauka i umjetnosti BiH (ANUBiH);
2. Sulejman Žižić, član Upravnog odbora, Vijeće Kongresa bošnjačkih intelektualaca (VKBI);
3. Ivan Barbalić, predsjednik, Alumni centar za interdisciplinarnu postdiplomske studije (ACIPS);
4. Hasan Muratović, rektor, Univerzitet u Sarajevu (UNSA);
5. Ismet Grbo, dekan, Fakultet političkih nauka, Univerzitet u Sarajevu (FPNUNSA);
6. Emir Turkušić, ministar, Ministarstvo obrazovanja i nauke, Kanton Sarajevo (MONKS);
7. Momir Šarenac, dekan, Mašinski fakultet, Univerzitet u Istočnom Sarajevu (MFUNIS);
8. Ismet Hadžiosmanović, predstavnik, Internacionalna sindikalna razvojna organizacija (ISCOS);
9. Rizah Smailbegović, program menadžer, CIVITAS (CIVITAS);
10. Meliha Povlakić, prodekan za nastavu, Pravni fakultet, Univerzitet u Sarajevu (PFUNSA);
11. Aida Daidžić, član Upravnog odbora, Arhitektonski fakultet, Univerzitet u Sarajevu (AFUNSA);
12. Dženana Husremović, asistent, Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet, Univerzitet u Sarajevu (FFUNSA);
13. Branko Vučijak, Institut za hidrotehniku, Arhitektonski fakultet, Univerzitet u Sarajevu (IHUNSA);
14. Zoran Ljuboja, prorektor, Univerzitet u Istočnom Sarajevu (UNIS);
15. Jan Zlatan Kulenović, izvršni direktor, Omladinska informativna agencija (OIA);

16. Božidar Krstajić, dekan, Elektrotehnički fakultet, Univerzitet u Istočnom Sarajevu (EFUNIS);
17. Elizabeta Delalić, stručni savjetnik, Odjel za odnose s javnošću, Američka ambasada Sarajevo (OPA);
18. Dino Đipa, direktor, Centar za političke studije (CEPOS);
19. Azra Jaganjac, profesor, Prirodno-matematički fakultet, Univerzitet u Sarajevu (PMFUNSA);
20. Dino Mujkić, regionalni menadžer, WUS Austrija (WUS);
21. Elvira Kovač-Bešović, dekan, Farmaceutski fakultet, Univerzitet u Sarajevu (FaFUNSA);
22. Munir Talović, profesor, Fakultet sporta i tjelesnog odgoja, Univerzitet u Sarajevu (FSTOUNSA).

Pisane prijedloge u vezi s ovom javnom raspravom dostavili su:

1. Safet Smajkić, dekan, Pedagoška akademija, Univerzitet u Sarajevu (PAUNSA);
2. Mia Sidran, Haris Abaspahić, Nejra Nuna Čengić, Alumni centar za interdisciplinarnu postdiplomske studije (ACIPS);
3. Ismet Hadžiosmanović, predstavnik, Internacionalna sindikalna razvojna organizacija (ISCOS).

Javna rasprava završena je u 14 sati i 45 minuta.

Sažetak Javne rasprave

Jedna od glavnih tema sarajevske Javne rasprave bio je zakon o visokom obrazovanju koji bi trebalo donijeti na nivou države BiH. Naime, ispunjavanje međunarodnih obaveza koje je BiH preuzela preduslov je za njeno uključivanje u proces pridruživanja Evropskoj uniji. Potpisujući Bolonjsku deklaraciju, BiH se obavezala da će provesti temeljitu reformu visokog obrazovanja. Donošenje državnog zakona o visokom obrazovanju nije obavezujuće ni u procesu evropskih integracija ni prema odredbama Bolonjske deklaracije. Međutim, bez takvog zakona adekvatna koordinacija procesa reforme visokog obrazovanja nije moguća. Ovaj nedostatak koordinacije vidi se u činjenici da je dosadašnjim procesom reforme bh. visokog obrazovanja upravljala međunarodna zajednica. Državni zakon pružit će pravni okvir za primjenu odredbi Bolonjske deklaracije i na taj način omogućiti usklađivanje sistema bh. visokog obrazovanja s evropskim standardima. Usvajanje zakona vezano je za dobivanje značajnih finansijskih sredstava za ovu reformu.

(WUS, UNSA, FPNUNSA, CIVITAS, FFUNSA, MONKS, OIA)

Pitanje zaštite vitalnih nacionalnih interesa, koje je onemogućilo donošenje zakona o visokom obrazovanju u prethodnoj verziji, treba biti riješeno prije podnošenja nove verzije Prijedloga zakona o visokom obrazovanju u parlamentarnu proceduru.

(ISCOS)

Zakon o visokom obrazovanju na državnom nivou i drugi prateći zakonski i podzakonski akti te regulative trebalo bi svojim odredbama da reguliraju pitanja kao što su: finansiranje visokog obrazovanja, vrste diploma koje univerziteti izdaju, generalni sistem studiranja ili, pak, trajanje školske godine,

(UNSA)

odnosno, specifičnije:

- ♦ osigurati autonomiju univerziteta. Autonomija univerziteta mora biti zaštićena zakonom o visokom obrazovanju, te u tom smislu uloga i nadležnost upravnih odbora moraju biti jasno predstavljeni.

(MFUNIS)

Reforma visokog obrazovanja ne može se efikasno provesti ako državna vlast i dalje bude upravljala univerzitetima i fakultetima. Vlast jeste neophodna, ali prije svega kako bi osigurala neophodna sredstava, ostavljajući univerzitetima prostor da djeluju kao slobodne i demokratske institucije;

(VKBI)

- ♦ regulirati osnivanje državne agencije za akreditiranje i osiguranje kvaliteta i centra za priznavanje diploma. Uspostava državnog sistema osiguranja kvaliteta visokog obrazovanja je važan preduslov za uvođenje bolonjskih standarda, a samim tim i za integraciju visokog obrazovanja u BiH u evropski obrazovni prostor. Osnivanjem navedenih tijela bit će omogućeno ispunjavanje jednog od značajnih ciljeva Bolonjske deklaracije – osiguranje mobilnosti studenata. Prema evropskim standardima, nadležnosti ovih agencija moraju biti na državnom nivou. Zakonski bi trebalo da bude propisano uspostavljanje državne agencije za akreditiranje i osigurano adekvatno učešće studenata u radu agencije i u cijelokupnom sistemu osiguranja kvaliteta i kontrole. Tim zakonom trebalo bi da bude definirano uspostavljanje vijeća studenata, koje bi funkcioniralo u sastavu državne agencije za akreditiranje.

(ACIPS, UNSA, MFUNIS, CIVITAS, OIA, OPA)

ACIPS se u pisanom prijedlogu detaljnije osvrnuo na sistem osiguranja kvaliteta visokog obrazovanja sa sljedećim stavovima: neophodno je razviti sistem efektivnog učešća studenata u osiguranju kvaliteta kao i u upravljačkim tijelima visokog obrazovanja. Reformom visokog obrazovanja treba stvoriti sistem koji bi odražavao potrebe studenata. Na mnogim univerzitetima s razvijenim sistemom osiguranja kvaliteta u kulturi i obrazovanju na studente se gleda kao na ključne partnere u osiguranju kvaliteta obrazovanja. BiH nema praksu efektivnog učešća studenata u upravljačkim tijelima univerziteta niti ima razvijen sistem kontrole kvaliteta. Iako studentske unije djeluju unutar fakulteta/univerziteta, stepen angažiranosti studenata u tim unijama i njihov uticaj na proces obrazovanja veoma su ograničeni ili čak ne postoje. Sljedeći prijedlozi predstavljaju konkretne korake za rješenje datog problema:

a) Učešće studenata u upravljačkim tijelima visokog obrazovanja. Zakon bi trebalo da propiše da tri predstavnika studenata aktivno učestvuju (i imaju pravo glasa) u radu grupe za visoko obrazovanje, osnovane u okviru Ministarstva civilnih poslova BiH. Zakonom bi, također, trebalo propisati razumno učešće predstavnika studenata u radu senata univerziteta, upravnih odbora/trezora, nadzornih odbora i rektorata. Zakonom bi trebalo propisati da svoje predstavnike u upravljačkim tijelima univerziteta imenuje unija studenata na univerzitetu, te da oni imaju pravo glasa. Štaviše, trebalo bi napraviti takav sistem glasanja u ovim tijelima da predstavnici studenata ne zastupaju slabu manjinu. Iste principe trebalo bi primijeniti na predstavnike studenata u upravljačkim tijelima odsjeka, naročito

naučno-nastavnom vijeću. Predstavnike studenata u tim tijelima treba da imenuju unije studenata na fakultetima.

b) Učešće studenata u upravljačkim tijelima univerziteta. Državni zakon mora zahtijevati razumnu zastupljenost studenata u radu senata univerziteta, upravnih odobara/trezora, nadzornih odbora i rektorata. Štaviše, tim zakonom ne smije se dozvoliti da predstavnici studenata imaju samo ulogu posmatrača u procesu donošenja odluka na univerzitetima. Na osnovu državnih zakona, interni dokumenti univerziteta trebalo bi precizno da definiraju mehanizme kojima se zaobilazi marginalizacija predstavnika studenata u procesu donošenja odluka tih tijela. Ovi mehanizmi trebalo bi da odrede procenat glasova dodijeljenih predstavnicima studenata za svako tijelo univerziteta i svaku oblast rada univerziteta. Trebalo bi da senat, u saradnji s unijom studenata univerziteta, razvije ove mehanizme, a potom ih ugradi u formalne dokumente univerziteta. Model učešća predstavnika unije na odsjecima u upravljačkim tijelima odsjeka trebalo bi da bude propisan internim pravilnicima univerziteta: (a) broj predstavnika studenata u svakom tijelu odsjeka, (b) sistem glasanja unutar upravljačkih tijela odsjeka čime se osigurava optimalan uticaj predstavnika studenata.

c) Sistem unija studenata. Zakonom bi trebalo definirati osnovne principe studentske organizacije na državnom nivou, nivou univerziteta i nivou odsjeka. Trebalo bi osnovati državnu uniju studenata (ili savez entitetskih unija studenata). Članovi te unije trebalo bi da budu članice unije univerziteta. Državna unija studenata trebalo bi da predstavlja interese studenata u BiH. Državna unija studenata trebalo bi da predloži svoja tri predstavnika koja će raditi u sastavu grupe za visoko obrazovanje, osnovane u Ministarstvu civilnih poslova BiH. Ministarstvo civilnih poslova BiH trebalo bi da snosi osnovne operativne troškove unije. Zakonom bi trebalo da budu propisani osnovni principi funkcioniranja unija studenata na univerzitetu, što uključuje: (a) Unija studenata na univerzitetu predstavlja interese studenata na univerzitetima. (b) Predsjednika unije direktno biraju svi studenti, s mandatom od jedne godine. (c) Polovina generalne skupštine unije bira se direktno, a drugu polovinu članova biraju savezi/unije fakulteta. (d) Savezi/unije studenata na univerzitetu finansiraju se iz članarina i budžeta univerziteta. Zakon bi također trebalo da propiše osnovnu ulogu studenata organiziranih na nivou odsjeka, kako slijedi: (a) Zakonska obaveza studenata je da budu članovi unije studenata svog odsjeka, (b) Predsjednika i generalnu skupštinu s mandatom od jedne godine direktno biraju svi studenti tog odsjeka (c) Unije studenata na univerzitetu finansiraju se iz članarine i budžeta odsjeka.

d) Sistem osiguranja kvaliteta i vlastita procjena. Važan dio sistema osiguranja kvaliteta je vlastita procjena univerziteta i nastavak tog procesa.

Primjena osiguranja kvaliteta zahtijeva učešće studenata u vlastitoj procjeni, uključujući i periodičnu ocjenu rada nastavnog osoblja, plana i programa itd. Interni propisi univerziteta koji pokrivaju oblast uspostave i kontrole osiguranja kvaliteta unutar univerziteta trebalo bi da ugrade mehanizme za adekvatno učešće studenata u tim procesima, što obuhvata: (a) adekvatan broj studenata koji učestvuju u radu tima za osiguranje kvaliteta, a koje predlažu unije studenata na univerzitetu, (b) razvoj mehanizama i procedura koji će osigurati uticaj studenata na procese donošenja odluka unutar tima, (c) uvođenje šireg učešća studenata i njihove prakse (studentske debate, forumi, ankete provedene među studentima itd.);

(ACIPS)

- ♦ jasno definirati status studenata. Bolonjskim procesom studenti se stavljaju u centar visokog obrazovanja. Zakonom se mora jasno riješiti i definirati status studenata, kao i njihova prava i obaveze;

(MFUNIS, CIVITAS)

- ♦ reorganizirati sistem ispitivanja studenata. Sadašnji sistem ispitivanja studenata na univerzitetima je podložan korupciji, te je potrebno reorganizirati način ispitivanja studenata;

(CEPOS)

- ♦ stvoriti pretpostavke za razvoj multidisciplinarnih studija na bh. univerzitetima. Zakonom bi trebalo regulirati i finansijski podržati multidisciplinarni pristup u visokom obrazovanju kao i pružanje novih znanja i tehnologija na univerzitetima, te pojednostaviti otvaranje novih studija i odsjeka. Multidisciplinarnost se osigurava integracijom univerziteta i horizontalnom prohodnošću studenata;

(IHUNSA, PMFUNSA)

- ♦ regulirati naučnoistraživački rad. Prema Bolonjskoj deklaraciji, rad nastavnog osoblja uključuje jednaku proporciju nastavnog i naučnoistraživačkog rada. Akcenat je stavljen upravo na naučnoistraživački rad koji predstavlja osnovu same nastave i koji je usko povezan s naučnim i tehnološkim, a time i privrednim napretkom društva. Državni zakon o visokom obrazovanju mora uključivati i regulative koje se odnose na nauku, tj. naučnoistraživačku djelatnost, ili, pak, ovo pitanje mora biti riješeno posebnim zakonom, kao što je urađeno u mnogim zapadnoevropskim zemljama.

(MON KS, FFUNSA)

Naučnoistraživački rad treba biti organiziran tako da doprinosi razvoju bh. društva. Sredstva koja će biti osigurana za visoko obrazovanje i naučnoistraživački rad dolaziti će iz državnog budžeta i morat će se rukovoditi jedinstvenom državnim politikom razvoja države. U skladu s tim, univerziteti ne bi smjeli imati autonomiju u smislu samostalnog nominiranja naučnoistraživačkih radova i projekata koji nisu u interesu razvoja države.

(ISCOS)

Suprotno iznesenom viđenju, a u sklopu šire pretpostavke autonomije univerziteta, predstavnik Mašinskog fakulteta Univerziteta u Istočnom Sarajevu smatra da univerziteti moraju imati pravo sami predlagati naučnoistraživačke radove;

(MFUNIS)

- ♦ uvesti pravo na naučni kolegij za nastavnike u skladu s praksom stranih univerziteta na kojima profesori na svakih šest godina rada imaju pravo na godinu dana naučnog kolegija, tj. na period koji provode u naučnoistraživačkom radu, a ne u procesu nastave;

(AFUNSA)

- ♦ definirati intelektualnu svojinu univerzitetskih radova - jasno odrediti čije su vlasništvo naučni radovi nastali kao rezultat naučnoistraživačke djelatnosti na univerzitetima;

(MFUNIS)

- ♦ kao kriterij za zapošljavanje nastavnog osoblja definirati i obavezu sticanja praktičnog iskustva u datoj oblasti, tj. određeni period proveden u praksi prije ulaska u nastavni proces;

(AFUNSA, PMFUNSA)

- ♦ kreirati jedinstvene standarde za osnivanje i djelovanje javnih i privatnih univerziteta;

(FPNUNSA)

- ♦ dovesti do ukidanja visokih škola u skladu s vladajućom praksom u Evropi u kojoj djeluju univerziteti dok visoke škole ne postoje;

(UNSA)

- ♦ standardizirati nazive akademskih zvanja;

(MFUNIS)

- ♦ stvoriti osnovu za informatizaciju univerziteta. Najznačajnije sredstvo reforme visokog obrazovanja mora biti informatizacija univerziteta, i u oblasti nastave i u oblasti administrativnog rada fakulteta. Ovaj aspekt reforme mora se značajnije podržati i regulirati određenim pravilnicima ili zakonima;

(FFUNSA)

- ♦ definirati prijelazne periode za prilagođavanje zakonskim odredbama. Zakonom o visokom obrazovanju moraju se definirati i prijelazni periodi za prilagođavanje i postepeno usvajanje preporuka Bolonjske deklaracije od bh. univerziteta.

(MONKS)

Donošenje zakona o visokom obrazovanju na državnom nivou iziskivat će i promjene u postojećim ustavnim i zakonskim rješenjima kantona, odnosno entiteta/Brčko Distrikta BiH. Naime, ovlaštenja nad visokim obrazovanjem morat će se s kantona u Federaciji BiH prenijeti na nivo entiteta, a potom s nivoa Federacije BiH, Republike Srpske i Brčko Distrikta BiH na nivo države.

(ISCOS)

Također, bit će neophodno odrediti i potrebu donošenja kantonalnih i entitetskih zakona na osnovu državnog zakona o visokom obrazovanju. Državnim zakonom moraju se dati jasne smjernice za donošenje entitetskih i kantonalnih zakona o visokom obrazovanju.

(MFUNIS)

Cjelokupnu reformu visokog obrazovanja neophodno je organizirati i provesti tako da bude usko vezana s privrednim i društvenim razvojem BiH. Kao što je već rečeno, i visokoškolski nastavni proces i naučnoistraživački rad moraju se zasnivati na realnim potrebama bh. tržišta i društva u cjelini. U tom smislu, potrebno je pripremiti analizu potreba i razviti državnu strategiju za reformu visokog obrazovanja. Državnu razvojnu strategiju važno je vezati za strategiju zapošljavanja koja bi, opet, bila osnova strategije obrazovanja.

(VKBI, MFUNIS, ISCOS, CEPOS, PMFUNSA)

U okviru neophodnog povezivanja univerziteta s privredom, važno je uvesti programe praktičnog rada za studente, kao i centre za razvoj karijere studenata.

(FFUNSA, OIA, CEPOS, PMFUNSA)

Također, uspjeh reforme visokog obrazovanja zahtijeva analizu i evaluaciju dosadašnjih efekata reformi odgojnog i obrazovnog procesa te reformi u oblasti nauke u BiH. Pedagoška dimenzija reforme visokog obrazovanja u BiH je do sada bila konstantno zanemarivana. Upravljenjem i provođenjem reforme visokog obrazovanja moraju se baviti kompetentni pojedinci koji su upoznati s odgojnim i obrazovnim procesima, kao i kontinuitetom ovih procesa. Reformu odgojnog i obrazovnog procesa kao i naučne djelatnosti u BiH treba posmatrati u cjelini, počev od predškolskog odgoja, osnovne i srednje škole do univerziteta i cjeloživotnog učenja. Za ilustraciju, ako se pomjeri granica početka osnovnog (obaveznog) obrazovanja, nužno dolazi i do promjena u ukupnom sistemu odgoja i obrazovanja. Trenutno, BiH nedostaje vizija ukupnog razvoja školskog sistema i njegovog uticaja na ostale segmente društva.

(PAUNSA)

Osim donošenja odgovarajućeg (odgovarajućih) zakona, za provođenje reforme visokog obrazovanja neophodno je osigurati i finansijska sredstva. Novi materijalni, tehnički, kadrovski, prostorni itd. zahtjevi nameću i velike finansijske izdatke. Međutim, ni državne ni entitetske vlasti nisu u svoje godišnje budžete uvrstile sredstva potrebna za reformu obrazovanja. Neophodno je definirati koja su to neophodna sredstva i odakle će se ona dobiti.

(ANU BiH, VKBI, ISCOS, EFUNIS)

Kako nastavno osoblje bh. univerziteta nije detaljno upoznato s promjenama koje donosi bolonjski proces, neophodna je intervencija vlasti kako bi se osigurala sredstva za edukaciju, osposobljavanje i pripremu nastavnog kadra za predstojeće promjene. Na taj način bili bi otklonjeni i određeni strahovi koje u vezi s reformom ima trenutni nastavni kadar, čime bi se ubrzao proces promjena.

(VKBI, AFUNSA)

Osim različitih stavki koje će biti uključene u državni budžet namijenjen visokom obrazovanju, potrebno je definirati i sredstva za podršku studentima u vidu stipendija.

(CIVITAS)

Uz navedeno, neophodno je formirati državni ured za međunarodnu naučno-tehničku, kulturnu i prosvjetnu saradnju. Prije rata djelovao je Zavod za međunarodnu naučno-tehničku, kulturnu i prosvjetnu saradnju. Odjel sa sličnim ciljem danas postoji u okviru Ministarstva vanjskih poslova BiH, ali s veoma malim brojem zaposlenih. Trenutno, aktivnosti razmjene nastavnog kadra provode strane ambasade u BiH. Neophodno je ponovo ojačati ulogu ovog odjela i uspostaviti mobilnost studenata i profesora.

(PMFUNSA)

Potrebno je, u ime Ustavno-pravne komisije, održati Javnu raspravu o novom nacrtu zakona o visokom obrazovanju nakon što nacrt dođe u parlamentarnu proceduru.

(AFUNSA, FFUNSA)

SAŽETAK JAVNE RASPRAVE O REFORMI VISOKOG OBRAZOVANJA ODRŽANE U ZENICI

Tok i učesnici Javne rasprave

Osma javna rasprava o reformi visokog obrazovanja održana je u Zenici, 22. decembra 2005., s početkom u 11 sati i 11 minuta.

Javnoj raspravi prisustvovalo je 46 učesnika. U Javnoj raspravi sa svojim izlaganjima aktivno je učestvovalo 12 učesnika:

1. Sreto Tomašević, ministar, Ministarstvo za obrazovanje, nauku, kulturu i sport, Zeničko-dobojski kanton (MONKSZDK);
2. Sabahudin Ekinović, rektor, Univerzitet u Zenici (UNZE);
3. Darko Petković, prorektor za nauku, razvoj i međunarodnu saradnju, Univerzitet u Zenici (UNZE);
4. Željko Škuljević, prorektor za nastavu i studentska pitanja, Univerzitet u Zenici (UNZE);
5. Asim Karić, profesor, Fakultet za metalurgiju i materijale, Univerzitet u Zenici (Karić);
6. Muris Đambo, student, Pravni fakultet, Univerzitet u Zenici (Đambo);
7. Amra Muslić, predsjednica, Unija studenata, Univerzitet u Zenici (US);
8. Jovan Sredojević, prodekan za nastavu, Mašinski fakultet, Univerzitet u Zenici (MF);
9. Imesa Ramić, student, Pravni fakultet, Univerzitet u Zenici (Ramić);
10. Mejra Softić, prodekan za nastavu, Islamska pedagoška akademija (IPA);
11. Senad Huseinović, asistent, Zdravstveni fakultet, Univerzitet u Zenici (ZF);
12. Ismar Alagić, viši asistent, Mašinski fakultet, Univerzitet u Zenici (MF).

Svoje pismene prijedloge u vezi s ovom javnom raspravom dostavili su:

1. Safet Brdarević, profesor, Mašinski fakultet, Univerzitet u Zenici (MF);
2. Darko Petković, prorektor za nauku, razvoj i međunarodnu saradnju, Univerzitet u Zenici (UNZE);
3. Sabahudin Ekinović, rektor, Univerzitet u Zenici (UNZE);
4. Šukrija Ramić, dekan, Islamska pedagoška akademija (IPA).

Javna rasprava završena je u 13 sati i 30 minuta.

Sažetak Javne rasprave

Jedan od zaključaka zeničke rasprave jeste da reforma visokog obrazovanja treba da se odvija u funkciji društva, kako bi se kadrovi s univerziteta apsorbirali u privredi. Društvo ima potrebu za određenim strukama i prema tim potrebama univerziteti treba da razvijaju svoje programe i usmjerenja na fakultetima. U skladu s tim, uz zakon o visokom obrazovanju, neophodno je izraditi i strategiju razvoja visokog obrazovanja.

(ZF, Karić)

Jedan od ciljeva reforme visokog obrazovanja treba biti obuhvatanje što većeg broja mladih univerzitetskim obrazovanjem. Postoji realna opasnost da se BiH, kada dođe do smjene generacija, nađe u velikom deficitu kadrova.

(UNZE)

Zadovoljenje standarda Evropske unije u oblasti visokog obrazovanja mora biti imperativ bh. visokog školstva. To podrazumijeva maksimalan kvalitet u realizaciji nastavnog i istraživačkog procesa uz poštovanje relevantnih kriterija kada su u pitanju studenti. Pri tome je neophodna primjena jednakih kriterija na svim univerzitetima u BiH u procesima evaluacije, akreditacije, davanja licenci, pružanja materijalne i finansijske podrške itd., a što do sada nije bila praksa.

(UNZE)

Prema evropskim standardima, formirane su jasne procedure akreditacije univerziteta, koju provodi Evropska asocijacija univerziteta, i jasni kriteriji za osnivanje i djelovanje univerziteta, koledža i instituta. Svaka zemlja dužna je ispoštovati te kriterije i standarde, s njima uskladiti svoje zakone i druge normativne akte, te uspostaviti tijelo nadležno za ovaj proces. Vremenski period prilagođavanja i usklađivanja legislative određen je za svaku zemlju. Postupak akreditacije treba osigurati poboljšanje kvaliteta visokog obrazovanja i podržati razvoj postojećih i uspostavljanje novih visokoškolskih ustanova.

(UNZE, MF)

U skladu s rečenim, potrebno je donijeti zakon o visokom obrazovanju na državnom nivou i osnovati državno ministarstvo obrazovanja i nauke. Oblast nauke i tehnologije treba usko povezati s visokim obrazovanjem jer su univerziteti glavni nosioci naučnoistraživačkog rada kao generatora razvoja u svakom segmentu društva.

(UNZE, US, MF)

Odredbe koje su dovele do toga da Ustavni sud BiH prethodni Prijedlog zakona o visokom obrazovanju ocijeni neustavnim, u novoj verziji Prijedloga zakona moraju biti poboljšane i usaglašene s Ustavom BiH.

(MONKSZDK)

Zakon o visokom obrazovanju treba:

- ♦ regulirati nadležnosti i odgovornosti svih nivoa vlasti, od općinskih do državnih, u procesu reforme visokog obrazovanja, kako bi se izvršila pravilna raspodjela obaveza svih institucija u ovoj oblasti;

(ZF)

- ♦ definirati jasne norme za formiranje sistema za osiguranje kvaliteta visokog obrazovanja, te jasne odredbe koje će biti dalje razrađene u podzakonskim aktima.

(MF)

Dodatno, zakonom o visokom obrazovanju treba definirati osnovne elemente sistema za osiguranje kvaliteta, a posebno:

- ♦ organe nadležne za akreditaciju i provjeru kvaliteta;
- ♦ postupak akreditacije i provjere;
- ♦ važnost akreditacije i provjere s prihvatanjem postojećeg stanja visokog obrazovanja u BiH;
- ♦ termine provjera kvaliteta;
- ♦ standarde i normative za osnivanje, rad i upravljanje ustanovama i procesima obrazovanja;

(MF)

- ♦ jedinstvenom odlukom regulirati dužinu studijskih ciklusa kako bi se uskladili ciklusi na svim bh. univerzitetima. Koncept 3+2 je više strukovno orijentiran, dok je koncept 4+1 više naučno orijentiran. Neophodno je napraviti podjelu između predmeta i definirati koje su to struke za BiH prvenstveno strukovno, a koje naučno interesantne i potrebne;

(UNZE)

- ♦ definirati status pridruženih članica univerziteta i visokoškolskih ustanova čiji su osnivači vjerske zajednice. Prijedlog zakona o visokom obrazovanju mora uzeti u obzir i status pridruženih članica univerziteta i visokoškolskih

ustanova čiji su osnivači vjerske zajednice, te regulirati ovo pitanje na nivou države.

(ZF, IPA)

Osim donošenja zakona o visokom obrazovanju, neophodno je osigurati i finansijska sredstva za provođenje reforme visokog obrazovanja. Finansiranje visokog obrazovanja i nauke mora biti regulirano na državnom nivou s jasno razdrađenim i jedinstvenim kriterijima za sve univerzitete. Svi društveni sektori u BiH, bez obzira na nivo vlasti na kojem se nalaze, dobivali su finansijsku podršku države. Zabrinjavajuće je da samo oblast visokog obrazovanja, kao i nauke, nije dobila finansijsku podršku. Rektorska konferencija uputila je inicijativu prema Vijeću ministara BiH da se država zaduži u iznosu od 400 miliona eura kako bi odredbe Bolonjske deklaracije bile uspješno i na vrijeme implementirane. Ovo zaduženje trebalo bi djelimično da bude preneseno i na univerzitete, zbog potrebe da se univerziteti, kroz reformu, transformiraju iz predavačkih u poduzetničke.

(UNZE, MF, ZF)

Naučnoistraživački rad treba generirati i razvijati unutar univerziteta i naučnoistraživačkih instituta, pa je za to neophodno osigurati potrebna finansijska i materijalna sredstva.

(MF)

Država mora izdvojiti finansijska sredstva i za rad studentskih unija i fondova za podršku studentima, kao što su fondovi za stipendije i studentske zajmove.

(US)

Kada su u pitanju studenti, od velike je važnosti provođenje edukacije studenata o bolonjskom procesu. Ova edukacija morala bi biti provedena na univerzitetima kako bi studenti bili upoznati ne samo s konkretnim promjenama do kojih će doći u procesu studiranja, nego i sa svojim pravima i obavezama u novom sistemu studiranja.

(Đambo, Ramić)

Dodatno, studenti se moraju uključiti u rad univerziteta, tačnije u rad tijela koja upravljaju univerzitetima i donose odluke koje se tiču studenata.

(US)

Pred univerzitetima, u naredne dvije godine, stoji proces usaglašavanja ECTS kreditnog sistema. Kreditni sistem je u primjeni na svih osam bh. univerziteta. Međutim, konzistentnost primjene ECTS sistema ne postoji čime je onemogućena mobilnost studenata. Trenutno, svi univerziteti u BiH rade na ujednačavanju ECTS sistema. Završetak ovog procesa očekuje se u naredne dvije godine čime bi suštinske razlike u primjeni ECTS sistema na univerzitetima u BiH nestale.

(UNZE)

Nadalje, pravilo da univerziteti moraju imati dvije trećine stalno zaposlenog kadra mora se uvesti postepeno kako bi univerziteti dobili potrebno vrijeme za prilagođavanje.

(UNZE)

Djelovanje privatnih i javnih univerziteta neophodno je liberalizirati prema istim kriterijima. Zdrava konkurencija rezultirat će povećanjem kvaliteta u obrazovanju. Mora postojati kvalitetan monitoring rada državnih i privatnih univerziteta.

(UNZE)

ANEKS
Lista učesnika
pojedinih sesija Javne rasprave

BR.	SKRAĆENICA	ORGANIZACIJA/POJEDINAC
1.	Begtić	Prof. dr Rešad Begtić, predsjednik IO Vijeća Kongresa bošnjačkih intelektualaca, VKBI – Kantonalni odbor Tuzla
2.	Kerošević	Vlado Kerošević, v.d. dekan Akademije dramskih umjetnosti, Univerzitet u Tuzli
3.	MONKSTK	Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta Tuzlanskog kantona, predstavnik: prof. dr Zlata Žigić, ministrica
4.	MONKSTK	Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta Tuzlanskog kantona, predstavnik: Midhat Spahić, viši stručni saradnik za visoko obrazovanje i nauku
5.	Osmančević	Enes Osmančević, viši asistent, Odsjek za žurnalistiku Filozofskog fakulteta, Univerzitet u Tuzli
6.	Pašić	Muhidin Pašić, Zajednica općinskih društava “Preporod” Tuzlanskog kantona
7.	SVOTK	Sindikata visokog obrazovanja TK, predstavnik: doc. dr Edin Delić
8.	SUS	Svjetski univerzitetski servis BiH, predstavnik: Asim Jusić
9.	STK	Skupština Tuzlanskog kantona, predstavnik: Tomo Vidović, dopredsjednik Skupštine Tuzlanskog kantona i predsjednik Komisije za obrazovanje, nauku, kulturu i sport Tuzlanskog kantona
10.	USPPV	Udruženja studenata s posebnim potrebama i volontera, predstavnik: Tifa Tučić, predsjednik
11.	USPPV	Udruženja studenata s posebnim potrebama i volontera, predstavnik: Jasmina Kurbašić, volonter
12.	USUT	Unija studenata Univerziteta u Tuzli, predstavnik: Izen Hajdarević, predsjednik USUT
13.	USUT	Unija studenata Univerziteta u Tuzli, predstavnik: Sead Kadrić, predsjednik Skupštine USUT
14.	USUT	Unija studenata Univerziteta u Tuzli, predstavnik: Husejnović Damir, student – član Senata Univerziteta u Tuzli
15.	UT	Univerzitet u Tuzli, predstavnik: prof. dr Mirsad Đonlagić, prorektor za međunarodnu saradnju Univerziteta u Tuzli
16.	UT	Univerzitet u Tuzli, predstavnik: Božo Banjanin, prorektor
17.	UT	Univerzitet u Tuzli, predstavnik: Radić Mirjana, prorektor
18.	UT	Univerzitet u Tuzli, predstavnik: Berbić Jasmina, generalni sekretar
19.		Senada Pepeljak, predsjednica, Udruženje vijeća škola i roditelja Tuzlanskog kantona
20.		Hatidža Tomić, Udruženje BOSPO Tuzla
21.		Prof. dr Ahmet Kasumović, dekan, Filozofski fakultet, Univerzitet u Tuzli
22.		Hajro Kofrc, v.d. dekan, Pravni fakultet, Univerzitet u Tuzli
23.		Prof. dr Farid Ljuca, prodekan za naučnoistraživački rad, Medicinski fakultet, Univerzitet u Tuzli
Komentari podneseni u pisanoj formi:		
1.	SVOTK	Sindikata visokog obrazovanja TK, potpisnik: doc. dr Edin Delić

BR.	SKRAĆENICA	ORGANIZACIJA/POJEDINAC
1.	SBD	Skupština Brčko Distrikta, predstavnik: Milan Tomić, predsjednik
2.	VBD	Vlada Brčko Distrikta, predstavnik: Vukašin Panić, šef Odjeljenja za obrazovanje
3.	EFB	Ekonomski fakultet u Brčkom, Univerzitet u Istočnom Sarajevu, predstavnik: Stevan Stević, predsjednik Savjeta
4.	EFB	Ekonomski fakultet u Brčkom, Univerzitet u Istočnom Sarajevu, predstavnik: Marin Gužalić, dekan
5.	EFB	Ekonomski fakultet u Brčkom, Univerzitet u Istočnom Sarajevu, predstavnik: Hamid Alibašić, prodekan
6.	SS	Savez studenata, Ekonomski fakultet u Brčkom, Univerzitet u Istočnom Sarajevu, predstavnik: Sara Šibalića, predsjednik
7.	SS	Savez studenata, Ekonomski fakultet u Brčkom, Univerzitet u Istočnom Sarajevu, predstavnik: Aleksandra Radumilo, student prodekan
8.	Vonsović	Adalbert Vonsović, direktor, Poljoprivredna škola, predsjednik, Pedagoški savjet Brčko Distrikta
9.	Jusufagić	Alem Jusufagić, profesor, JU Ekonomska škola Brčko Distrikta
10.		Dragan Savić, direktor, JU Gimnazija "Vaso Pelagić" Brčko
11.		Veljko Ilić, Savez studenata, Ekonomski fakultet u Brčkom
12.		Erna Smajlović, Savez studenata, Ekonomski fakultet u Brčkom
13.		Kenan Ibrahimović, Savez studenata, Ekonomski fakultet u Brčkom
14.		Milka Petrić, učenik, JU Gimnazija "Vaso Pelagić"
15.		Amira Džibrić, profesor, Poljoprivredna škola
16.		Marko Mičić, učenik, Poljoprivredna škola
17.		Karmelita Šimić, OSCE BiH, tim Brčko, službenik za obrazovanje
18.		Boro Ninić, učenik, "JU Ekonomska škola"
19.		Nermina Pobrić, asistent, Ekonomski fakultet
20.		Bojan Mededović, asistent, Ekonomski fakultet u Brčkom
21.		Jelena Golić, saradnik u nastavi, Ekonomski fakultet
22.		Mira Đurović, profesor sociologije, JU Gimnazija "Vaso Pelagić" Brčko
23.		Vasilijana Mirković, asistent, Ekonomski fakultet u Brčkom
24.		Mirjana Knežević, profesor, JU Tehnička škola
25.		Fehim Mujanović, predsjednik VKBI BČDC BiH, Vijeće Kongresa bošnjačkih intelektualaca

BR.	SKRAĆENICA	ORGANIZACIJA/POJEDINAC
1.	OB	Općina Bijeljina, predstavnik: Simeunović
2.	FPS	Fakultet za poslovne studije, Bijeljina, predstavnik: Prof. dr Perica Gligić
3.	US	Unija studenata, predstavnik: Ljubica Ćurčić, predsjednik
4.	Kokanović	Slađan Kokanović, bivši predsjednik Saveza studenata Mašinskog fakulteta
5.	PA	Pedagoški fakultet, Bijeljina, predstavnik: prof. dr Branko Savić
6.	SSFST	Studentski savez, Fakultet vanjske trgovine, Bijeljina, predstavnik: Miroslava Simeunović, sekretar
7.	Jevtić	Tatjana Jevtić, student, Pedagoški fakultet, Bijeljina
8.		Ankica Todorović, službenik za obrazovanje, OSCE
9.		Biljana Gajić, zamjenik studenta – prodekana, Fakultet vanjske trgovine
10.		Mirna Kurtuma
11.		Mladen Panić, potpredsjednik Unije studenata, Fakultet za vanjsku trgovinu
Komentari podneseni u pisanoj formi:		
1.	SPU	Slobomir P Univerzitet, Bijeljina, potpisnik: prof. dr Jovan Todorović, rektor

BR.	SKRAĆENICA	ORGANIZACIJA/POJEDINAC
1.	Grad Mostar	Ljubo Bešlić, gradonačelnik grada Mostara
2.	FIT	Fakultet informacijskih tehnologija, Univerzitet "Džemal Bijedić", predstavnik: Safet Krkić, dekan
3.	FIT	Fakultet informacijskih tehnologija, Univerzitet "Džemal Bijedić", predstavnik: prof. dr Emina Sokolović, asistent
4.	FPM	Fakultet za poslovni menadžment, Univerzitet "Džemal Bijedić", predstavnik: prof. dr Damir Zaklan, dekan
5.	FPM	Fakultet za poslovni menadžment, Univerzitet "Džemal Bijedić", predstavnik: Jasminka Bratić, sekretar
6.	ISCOS	NVO ISCOS Mostar, predstavnik: dr Ismet Hadžiosmanović, rukovodilac ekspertnog tima
7.	MPNKSHNK	Ministarstvo prosvjete, nauke, kulture i sporta Hercegovačko-neretvanskog kantona, predstavnik: Jago Musa, ministar
8.	MPZKSHNK	Ministarstvo prosvjete, nauke, kulture i sporta Hercegovačko-neretvanskog kantona, predstavnik: Vlado Rogić, pomoćnik ministra za nauku i visoko obrazovanje
9.	Parlament FBiH	Parlament FBiH, predstavnik: Mile Lasić, poslanik
10.	Parlament FBiH	Parlament FBiH, predstavnik: Petar Majić, poslanik
11.	Sveučilište	Sveučilište u Mostaru, predstavnik: prof. dr Vojo Višekruna, prorektor za nastavu i studente
12.	Sveučilište	Sveučilište u Mostaru, predstavnik: Marinko Jurić, generalni sekretar
13.	Univerzitet	Univerzitet "Džemal Bijedić" Mostar, predstavnik: prof. dr Fuad Čatović, rektor
14.	Univerzitet	Univerzitet "Džemal Bijedić" Mostar, predstavnik: Zijada Bečić, generalni sekretar
15.		Mirna Ajanić, pedagog, Udruženje "Sunce" Mostar
16.		Ana Rozić, mlađi asistent, Pravni fakultet, Sveučilište u Mostaru
17.		Blaženka Barišić, studentica, Pravni fakultet, Sveučilište u Mostaru
18.		Jelena Bošnjak, mlađi asistent, Pravni fakultet, Sveučilište u Mostaru
19.		Alija Cigić, univerzitetski profesor, Fakultet strojarstva i računarstva, Sveučilište u Mostaru
20.		Maja Čolaković, viša asistentica, Pravni fakultet, Univerzitet "Džemal Bijedić"
21.		Anita Duraković, asistent, Pravni fakultet, Univerzitet "Džemal Bijedić"
22.		Željko Galić, asistent, Pravni fakultet, Sveučilište u Mostaru
23.		Jelena Kolobarić, studentica, Pravni fakultet, Sveučilište u Mostaru
24.		Viktorija Mihić, mlađi asistent, Pravni fakultet, Sveučilište u Mostaru
25.		Ante Mišković, univerzitetski profesor, Fakultet strojarstva i računarstva, Sveučilište u Mostaru
26.		Nermina Kožljak, koordinator projekta, Nacionalni demokratski institut – NDI
27.		Nermin Malović, asistent, OSCE, Odjel za demokratizaciju
28.		Edin Rizvanović, Pravni fakultet, Univerzitet "Džemal Bijedić"
29.		Ivo Rozić, asistent, Pravni fakultet, Sveučilište u Mostaru

BR.	SKRAĆENICA	ORGANIZACIJA/POJEDINAC
1.	AUBL	Akademija umjetnosti Banja Luka, predstavnik: Luka Kecman, predsjednik savjeta AUBL
2.	AUBL	Akademija umjetnosti Banja Luka, predstavnik: Zoran Nikolić, docent/prodekan za nastavu
3.	Grad Banjaluka	Grad Banja Luka, predstavnik: Milenko Malinović, šef Odsjeka za društvene djelatnosti, Administrativna služba
4.	FPE	Fakultet poslovne ekonomije, predstavnik: Darko Uremović, predsjednik UO FPE
5.	MF	Mašinski fakultet, Univerzitet u Banjoj Luci, predstavnik: prof. dr Miroslav Rogić
6.	NUBRS	Narodna i univerzitetska biblioteka RS, predstavnik: Aleksandar Grandić, rukovodilac ZZNUBRS
7.	SOUBL	Studentska organizacija Univerziteta u Banjoj Luci, predstavnik: Branislav Tešanović, član Izvršnog odbora SOBL
8.	SOUBL	Studentska organizacija Univerziteta u Banjoj Luci, predstavnik: Irena Kisić, koordinator za studentska prava i studentski standard SOUBL
9.	SOUBL	Studentska organizacija Univerziteta u Banjoj Luci, predstavnik: Jelena Gajić, član IO SOBL
10.	SURS	Studentska unija RS, predstavnik: Branislav Račić, predsjednik
11.	SURS	Studentska unija RS, predstavnik: Branka Malešević, generalni sekretar
12.	TI	NVO Transparency International BiH, predstavnik: Darijo Lazić, rukovodilac programa
13.	Vejnović	Duško Vejnović, profesor Univerziteta u Banjoj Luci, direktor Centra za geostrateška istraživanja
14.		Ljubomir Zuber, asistent-koordinator nastave, Fakultet za poslovni inženjering i menadžment
15.		Valerija Tišma, regionalni koordinator za obrazovanje, OSCE
16.		Nataša Salapura, pomoćnik regionalnog koordinatora za obrazovanje, OSCE
17.		Siniša Gvozderac, asistent u Odjelu za demokratizaciju, OSCE
18.		Srdan Mišljenović, novinar, Radio "Balkan"
19.		Željko Pauković, izvršni direktor, Omladinski komunikativni centar Banja Luka
Komentari podneseni u pisanoj formi:		
1.	UPINRRS	Udruženje prosvjetnih i naučnih radnika Republike Srpske, potpisnik: dr Radojka Praštalo, član IOUPINRRS

BR.	SKRAĆENICA	ORGANIZACIJA/POJEDINAC
1.	EF	Ekonomski fakultet, Univerzitet u Bihaću, predstavnik: Hilmija Mujić, dekan
2.	EF	Ekonomski fakultet, Univerzitet u Bihaću, predstavnik: Mersud Omerdić, viši asistent
3.	PeF	Pedagoški fakultet, Univerzitet u Bihaću, predstavnik: Refik Hodžić, dekan
4.	PeF	Pedagoški fakultet, Univerzitet u Bihaću, predstavnik: Nijaz Skender, profesor
5.	PF	Pravni fakultet, Univerzitet u Bihaću, predstavnik: Mujo Demirović, dekan
6.	TF	Tehnički fakultet, Univerzitet u Bihaću, predstavnik: Isak Karabegović, dekan
7.	UNBI	Univerzitet u Bihaću, predstavnik: Ratmira Pjanić, prorektor za nastavu
8.	UNBI	Univerzitet u Bihaću, predstavnik: Mersud Ferizović, prorektor za financije i razvoj
9.	US	Unija studenata, UNBI, predstavnik: Anando Bakal, generalni sekretar
10.	US	Unija studenata, UNBI, predstavnik: Emir Mahmutović, predsjednik
11.		Amela Čamo, asistent saradnik, Pravni fakultet, Univerzitet u Bihaću
12.		Esad Midžić, asistent, Ekonomski fakultet, Univerzitet u Bihaću
13.		Lipovača, viši asistent, Ekonomski fakultet, Univerzitet u Bihaću
14.		Alojz Mihić, kantonalni inspektor za obrazovanje, Ministarstvo obrazovanja, nauke i sporta, Unsko-sanski kanton
15.		Minka Džafić, savjetnik za osnovno i predškolsko obrazovanje, Ministarstvo obrazovanja, nauke i sporta, Unsko-sanski kanton
16.		Safet Dedić, kantonalni inspektor za srednje i visoko obrazovanje, Ministarstvo obrazovanja, nauke i sporta, Unsko-sanski kanton
17.		Suvad Veladžić, sekretar, KO Bosanske stranke
18.		Iva Rukavina, student, Ekonomski fakultet, Univerzitet u Bihaću
19.		Samir Veladžić, sekretar, Pedagoški fakultet, Univerzitet u Bihaću
20.		Emir Čehajić, student, Ekonomski fakultet, Univerzitet u Bihaću
21.		Dinko Mujić, student, Ekonomski fakultet, Univerzitet u Bihaću
22.		Anel Nasupović, policajac, Ministarstvo unutrašnjih poslova, Unsko-sanski kanton
23.		Enes Čizmić, predsjednik, Sindikat srednjeg obrazovanja, Unsko-sanski kanton
24.		Čehiba Dupanović, pomoćnik općinskog načelnika, Općina Bihać
25.		Edin Mašić, stručni savjetnik, Ministarstvo obrazovanja, nauke i sporta, Unsko-sanski kanton
26.		Hasan Zulić, viši asistent, Ekonomski fakultet, Univerzitet u Bihaću
27.		Elvisa (Šahanović) Zahirović, student
28.		Majda Mekanović, student, Ekonomski fakultet, UNBI
29.		Dženana Pezić, student
30.		Edvina Abdijanović, student
31.		Izudin Barčić
32.		Ismet Alihodžić

BR.	ORGANIZACIJA/POJEDINAC
33.	Hasan Jašaragić, student, Ekonomski fakultet, Univerzitet u Bihaću
34.	Sead Beširović, student, Ekonomski fakultet, Univerzitet u Bihaću
35.	Sabira Kličić, student, Ekonomski fakultet, Univerzitet u Bihaću
36.	Mirela Mujagić, student, Ekonomski fakultet, Univerzitet u Bihaću
37.	Aldijana Mujagić
38.	Nedžmija Veladžić, službenik, Rektorat, Univerzitet u Bihaću
39.	Eldin Rizvanović, student
40.	Dženana Malkoč, student
41.	Nermin Pašić, student
42.	Adelaida Glihalić
43.	Azra Bakrač – Bećiraj, viši asistent, Biotehnički fakultet, Univerzitet u Bihaću
44.	Ermin Mahmutović, predsjednik, Unija studenata, Univerzitet u Bihaću
45.	Suada Bašić, student, Ekonomski fakultet, Univerzitet u Bihaću
46.	Zinka Hasanagić, volonter, Udruženje “Radosti druženja”
47.	Alma Dedić–Ibukić, volonter, Udruženje “Radosti druženja”
48.	Ivana Tomić, volonter, Udruženje “Radosti druženja”
49.	Doron Frishman, službenik za demokratizaciju, Terenski ured Bihać, OSCE
50.	Iskra Tabaković, službenica za obrazovanje, OSCE
51.	Ermin Hajder, OSCE
52.	Hedija Kendić, Ekonomski fakultet, Univerzitet u Bihaću
53.	Adisa Fekog, Ekonomski fakultet, Univerzitet u Bihaću
54.	Nermina Okić, Ekonomski fakultet, Univerzitet u Bihaću
55.	Martina Mažar, Ekonomski fakultet, Univerzitet u Bihaću
56.	Amela Bilajac, student, Ekonomski fakultet, Univerzitet u Bihaću
57.	Elvisa Šušnjar, student, Ekonomski fakultet, Univerzitet u Bihaću
58.	Jasmina Draganović, student, Ekonomski fakultet, Univerzitet u Bihaću
59.	Admira Duratović, Ekonomski fakultet, Univerzitet u Bihaću
60.	Lejla Veladžić, Ekonomski fakultet, Univerzitet u Bihaću
61.	Lejla Ramić, student, Ekonomski fakultet, Univerzitet u Bihaću
62.	Marijana Klepić, student, Ekonomski fakultet, Univerzitet u Bihaću
63.	Velida Hodžić, student, Ekonomski fakultet, Univerzitet u Bihaću
64.	Dijana Dedić, student, Ekonomski fakultet, Univerzitet u Bihaću
65.	Nihad Beganović, student, Ekonomski fakultet, Univerzitet u Bihaću
66.	Nermina Zijamhodžić, student, Ekonomski fakultet, Univerzitet u Bihaću
67.	Sanela Liđan, student, Ekonomski fakultet, Univerzitet u Bihaću
68.	Elmira Vojniković, student
69.	Aida Jusić, student, Univerzitet u Bihaću
70.	Alen Hodžić, student, Ekonomski fakultet, Univerzitet u Bihaću
71.	Kasim Alagić, Ekonomski fakultet, Univerzitet u Bihaću
72.	Sandina Talić, student, Ekonomski fakultet, Univerzitet u Bihaću
73.	Selma Hasić, student, Ekonomski fakultet, Univerzitet u Bihaću
74.	Anesa Merdanović, student, Ekonomski fakultet, Univerzitet u Bihaću
75.	Anesa Kalić, student, Ekonomski fakultet, Univerzitet u Bihaću
76.	Mersiha Selimagić, student
77.	Mehmed Duraković, generalni sekretar, Univerzitet u Bihaću

BR.	SKRAĆENICA	ORGANIZACIJA/POJEDINAC
1.	ACIPS	Alumni centar za interdisciplinarne postdiplomske studije- ACIPS, predstavnik: Ivan Barbalić, predsjednik
2.	AFUNSA	Arhitektonski fakultet Univerzitet u Sarajevu, predstavnik: Aida Daidžić, član Upravnog odbora
3.	ANUBiH	Akademija nauka i umjetnosti BiH, predstavnik: Ejub Ganić, član Akademije
4.	CEPOS	Centar za političke studije, predstavnik: Dino Đipa, director
5.	CIVITAS	CIVITAS, predstavnik: Rizah Smailbegović, program menadžer
6.	EFUNIS	Elektrotehnički fakultet, Univerzitet u Istočnom Sarajevu, predstavnik: Božidar Krstajić, dekan
7.	FaFUNSA	Farmaceutski fakultet, Univerzitet u Sarajevu, predstavnik: Elvira Kovač-Bešović, dekan
8.	FFUNSA	Filozofski fakultet, Univerzitet u Sarajevu, predstavnik: Dženana Husremović, asistent
9.	FPNUNSA	Fakultet političkih nauka, Univerzitet u Sarajevu, predstavnik: Ismet Grbo, dekan
10.	FSTOUNSA	Fakultet sporta i tjelesnog odgoja, Univerzitet u Sarajevu, predstavnik: Munir Talović, prodekan
11.	IHUNSA	Institut za hidrotehniku, Arhitektonski fakultet, Univerzitet u Sarajevu, predstavnik: Branko Vučijak, nastavnik
12.	ISCOS	Internacionalna sindikalna razvojna organizacija, predstavnik: Ismet Hadžiosmanović, voditelj projekta
13.	MFUNIS	Mašinski fakultet, Univerzitet u Istočnom Sarajevu, predstavnik: Momir Šarenac, dekan
14.	MONKS	Ministarstvo obrazovanja i nauke, Kanton Sarajevo, predstavnik: Emir Turkušić, ministar
15.	OIA	Omladinska informativna agencija, predstavnik: Jan Zlatan Kulenović, izvršni direktor
16.	OPA	Američka ambasada Sarajevo, Odjel za odnose s javnošću, predstavnik: Elizabeta Delalić, stručni savjetnik
17.	PFUNSA	Pravni fakultet, Univerzitet u Sarajevu, predstavnik: Meliha Povlakić, prodekan za nastavu
18.	PMFUNSA	Prirodno-matematički fakultet, Univerzitet u Sarajevu, predstavnik: Azra Jaganjac, profesor
19.	UNIS	Univerzitet u Istočnom Sarajevu, predstavnik: Zoran Ljuboja, prorektor
20.	UNSA	Univerzitet u Sarajevu, predstavnik: Hasan Muratović, rektor
21.	VKBI	Vijeće Kongresa bošnjačkih intelektualaca, predstavnik: Sulejman Žižić, član Upravnog odbora
22.	WUS	WUS Austrija, predstavnik: Dino Mujkić, regionalni menadžer
23.		Maria Prsa, Savjetnik za visoko i stručno obrazovanje, Odjel za obrazovanje, OSCE BiH
24.		Ismet Hadrović, dekan, Arhitektonski fakultet, Univerzitet u Sarajevu

BR.	SKRAĆENICA	ORGANIZACIJA/POJEDINAC
25.		Hamdija Ramić, profesor, Visoka zdravstvena škola Sarajevo
26.		Dženana Tanović, predsjednica, Sindikata srednjeg obrazovanja BiH
27.		Sadžida Hadrić, koordinatorka, CIVITAS
28.		Alma Puska-Đorđević, menadžer, Catholic Relief Services (CRS)
29.		Haris Halilović, asistent, Fakultet kriminalističkih nauka, Univerzitet u Sarajevu
30.		Mirko Kulina, asistent, Poljoprivredni fakultet, Univerzitet u Istočnom Sarajevu
31.		Aleksandra Govedarica-Lučić, asistent, Poljoprivredni fakultet, Univerzitet u Istočnom Sarajevu
32.		Azra Čabaravdić, koordinatorka, Šumarski fakultet, Univerzitet u Sarajevu
33.		Fikret Musić, poslanik, Skupština Kantona Sarajevo
34.		Mirjana Malić, prodekan, Stomatološki fakultet, Univerzitet u Sarajevu
35.		Sedin Kobašlija, prodekan, Stomatološki fakultet, Univerzitet u Sarajevu
36.		Almir Kadić, Project Officer, Catholic Relief Services (CRS)
37.		Vesna Vukmanić, direktorka, Incijativa i civilna akcija
38.		Faruk Mekić, dekan, Šumarski fakultet, Univerzitet u Sarajevu
39.		Steve Lee, direktor parlamentarnog programa, Nacionalni demokratski institut (NDI)
40.		Ljiljana Sikira, Vijeće ministara BiH
41.		Gordana Filipović, asistent, OSCE
42.		Derviša Pleho, koordinatorka, CIVITAS
43.		Besima Borić, zastupnica, SDP BiH
44.		Haris Muhić, direktor, Dadalos
45.		Edin Rizvanović, ISCOS, Mostar
46.		Ivana Šaraba, student-prorektor, Univerzitet u Istočnom Sarajevu
47.		Safet Smajkić, dekan, Pedagoška akademija
48.		Haris Abaspahić, Alumni centar za interdisciplinarnu postdiplomske studije – ACIPS
Komentari podneseni u pisanoj formi:		
1.	PAUNSA	Pedagoška akademija, Univerzitet u Sarajevu, potpisnik: Safet Smajkić, dekan
2.	ACIPS	Alumni centar za interdisciplinarnu postdiplomske studije – ACIPS, potpisnici: Mia Sidran, Haris Abaspahić, Nejra Nuna Čengić
3.	ISCOS	Internacionalna sindikalna razvojna organizacija, potpisnik: Ismet Hadžiosmanović, šef projekta

BR.	SKRAĆENICA	ORGANIZACIJA/POJEDINAC
1.	Đambo	Muris Đambo, student, Pravni fakultet, Univerzitet u Zenici
2.	IPA	Islamska pedagoška akademija u Zenici, predstavnik: Šukrija Ramić, dekan
3.	IPA	Islamska pedagoška akademija u Zenici, predstavnik: Mejra Softić, prodekan za nastavu
4.	Karić	Asim Karić, profesor, Fakultet za metalurgiju i materijale, Univerzitet u Zenici
5.	MF	Mašinski fakultet, Univerzitet u Zenici, predstavnik: Jovan Sredojević, prodekan za nastavu
6.	MF	Mašinski fakultet, Univerzitet u Zenici, predstavnik: Safet Brdarević, profesor
7.	MF	Mašinski fakultet, Univerzitet u Zenici, predstavnik: Ismar Alagić, viši asistent i savjetnik direktora za razvoj, tehnologije i klastere, REZ - Regionalna razvojna agencija za regiju Centralna BiH
8.	MONKSZD	Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta Zeničko-dobojskog kantona, predstavnik: Sreto Tomašević, ministar
9.	Ramić	Irnesa Ramić, student, Pravni fakultet, Univerzitet u Zenici
10.	UNZE	Univerzitet u Zenici, predstavnik: Sabahudin Ekinović, rektor
11.	UNZE	Univerzitet u Zenici, predstavnik: Darko Petković, prorektor za nauku, razvoj i međunarodnu saradnju
12.	UNZE	Univerzitet u Zenici, predstavnik: Željko Škuljević, prorektor za nastavu i studentska pitanja
13.	US	Unija studenata, Univerzitet u Zenici, predstavnik: Amra Muslić, predsjednica
14.	ZF	Zdravstveni fakultet, Univerzitet u Zenici, predstavnik: Senad Huseinović, asistent
15.		Edina Vejo, docent, Islamska pedagoška akademija
16.		Erđin Kajmak, dopredsjednik USUNZ-a, USUNZ
17.		Sabahudin Jašarević, viši asistent, Mašinski fakultet, Univerzitet u Zenici
18.		Samir Lemeš, viši asistent, Mašinski fakultet, Univerzitet u Zenici
19.		Dušan Vukojević, redovni profesor, Mašinski fakultet, Univerzitet u Zenici
20.		Šefket Goletić, docent, Mašinski fakultet, Univerzitet u Zenici
21.		Muhamed Pašić, rukovodilac katedre za nemetale, Fakultet za metalurgiju i materijale, Univerzitet u Zenici
22.		Adnan Mujkanović, asistent, Fakultet za metalurgiju i materijale, Univerzitet u Zenici
23.		Raza Sanulahpašić, viši asistent, Fakultet za metalurgiju i materijale, Univerzitet u Zenici
24.		Hasan Mucić, sekretar, Islamska pedagoška akademija
25.		Farzet Bikić, viši asistent, Fakultet za metalurgiju i materijale, Univerzitet u Zenici

BR.	SKRAĆENICA	ORGANIZACIJA/POJEDINAC
26.		Hilmija Pašalić, student, Pravni fakultet, Univerzitet u Zenici
27.		Almir Beganović, student, Pravni fakultet, Univerzitet u Zenici
28.		Lejla Šabanović, asistent, Zdravstveni fakultet, Univerzitet u Zenici
29.		Emin Biogradlija, student, Pravni fakultet, Univerzitet u Zenici
30.		Dženana Avdagić, član Upravnog odbora, Unija studenata, Univerzitet u Zenici
31.		Amra Muslić, predsjednica USUNZE-a, Unija studenata, Univerzitet u Zenici
32.		Edis Imamović, student
33.		Tarik Hadžimahmutović, student, Pravni fakultet, Univerzitet u Zenici
34.		Melisa Zec, student, Pravni fakultet, Univerzitet u Zenici
35.		Mensur Arnaut, direktor RJ Instituta za mašinstvo, Mašinski fakultet, Univerzitet u Zenici
36.		Selmin Durmo, student, Pravni fakultet, Univerzitet u Zenici
37.		Harun Časić, student, Pravni fakultet, Univerzitet u Zenici
38.		Šefik Čehajić, student, Pravni fakultet, Univerzitet u Zenici
39.		Mirza Subašić, Pravni fakultet, Univerzitet u Zenici
40.		Zlatan Omerbašić, student, Pravni fakultet, Univerzitet u Zenici
41.		Muamer Mehmedović, student, Pravni fakultet, Univerzitet u Zenici
42.		Nermina Zaimović-Uzunović, profesor, Mašinski fakultet, Univerzitet u Zenici
43.		Halil Mehtić, profesor, Islamska pedagoška akademija
44.		Aida Mahmutović, nastavnik, Fakultet za metalurgiju i materijale, Univerzitet u Zenici
45.		Senad Huseinagić, načelnik službe, Kantonalni zavod za javno zdravstvo
46.		Hasan Avdušinović, viši asistent, Univerzitet u Zenici
Komentari podneseni u pisanoj formi:		
1.	MF	Mašinski fakultet, Univerzitet u Zenici, potpisnik: Safet Brdarević, profesor
2.	UNZE	Univerzitet u Zenici, potpisnik: Darko Petković, prorektor za nauku, razvoj i međunarodnu saradnju
3.	UNZE	Univerzitet u Zenici, potpisnik: Sabahudin Ekinović, rektor
4.	IPA	Islamska pedagoška akademija, potpisnik: Šukrija Ramić, dekan

**Sažetak Javne rasprave
o reformi visokog obrazovanja
ustavnopravnih povjerenstava obaju domova
Parlamentarne skupštine BiH**

Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine

Tajništvo PSBiH

Informacijsko-dokumentacijski sektor

Za izdavača: Aljoša Čampara, tajnik Zajedničke službe PSBiH

Glavni urednik: Željko Ivanković, šef Indok sektora

Urednica publikacije: Azra Branković

Izdanja Parlamentarne skupštine BiH

Publikacija br. 27

Sarajevo, 2006. godine

Publikacija se objavljuje uz pomoć i potporu Misije OEES-a u BiH

Uvod	67
Tijek i sudionici Javne rasprave o reformi visokog obrazovanja	69
Opći sažetak Javne rasprave o reformi visokog obrazovanja	71
Sažetak Javne rasprave o reformi visokog obrazovanja održane u Tuzli	
Tijek i sudionici Javne rasprave	74
Sažetak Javne rasprave	75
Sažetak Javne rasprave o reformi visokog obrazovanja održane u Brčkom	
Tijek i sudionici Javne rasprave	79
Sažetak Javne rasprave	80
Sažetak Javne rasprave o reformi visokog obrazovanja održane u Bijeljini	
Tijek i sudionici Javne rasprave	83
Sažetak Javne rasprave	84
Sažetak Javne rasprave o reformi visokog obrazovanja održane u Mostaru	
Tijek i sudionici Javne rasprave	85
Sažetak Javne rasprave	86
Sažetak Javne rasprave o reformi visokog obrazovanja održane u Banjoj Luci	
Tijek i sudionici Javne rasprave	89
Sažetak Javne rasprave	90
Sažetak Javne rasprave o reformi visokog obrazovanja održane u Bihaću	
Tijek i sudionici Javne rasprave	95
Sažetak Javne rasprave	96

Sažetak Javne rasprave o reformi visokog obrazovanja održane u Sarajevu

Tijek i sudionici Javne rasprave	99
Sažetak Javne rasprave	101

Sažetak Javne rasprave o reformi visokog obrazovanja održane u Zenici

Tijek i sudionici Javne rasprave	109
Sažetak Javne rasprave	110

ANEKS - Popis sudionika pojedinih sesija Javne rasprave

Javna rasprava održana u Tuzli	117
Javna rasprava održana u Brčkom	118
Javna rasprava održana u Bijeljini	119
Javna rasprava održana u Mostaru	120
Javna rasprava održana u Banjoj Luci	121
Javna rasprava održana u Bihaću	122
Javna rasprava održana u Sarajevu (Sarajevo/Istočno Sarajevo)	124
Javna rasprava održana u Zenici	126

UVOD

Sukladno predstojećim reformama u području sveučilišnog obrazovanja, usklađivanju sustava visokog obrazovanja s europskim standardima i Bolonjskom deklaracijom te nužnošću donošenja državnog zakona o visokom obrazovanju, ustavnopravna povjerenstva obaju domova Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine na odvojenim sjednicama, održanim 15. i 18. studenoga 2005. godine, a na inicijativu Istraživačkog centra Parlamentarne skupštine BiH, donijele su odluke o održavanju Javne rasprave o reformi visokog obrazovanja. Javna rasprava održana je u sveučilišnim gradovima u Bosni i Hercegovini od 25. studenoga do 23. prosinca 2005. godine. Prijedloge i stajališta sudionika Javne rasprave povjerenstva će prezentirati domovima Parlamentarne skupštine BiH i nadležnom ministarstvu. Javna rasprava o reformi visokog obrazovanja usmjerena je k sljedećim temama:

1. ratificiranje i priznavanje sveučilišnih diploma;
2. sustav dodiplomskog i poslijediplomskog studiranja;
3. uspostava kreditnog sustava (ECTS);
4. mobilnost i internacionalizacija studiranja;
5. osiguranje kvalitete visokoškolskog obrazovanja;
6. usklađivanje standarda sa zemljama Europske unije.

Ovaj je dokument sažetak tijeka i sadržaja Javne rasprave održane pred članovima ustavnopravnih povjerenstava Doma naroda i Zastupničkoga doma.

Sažetak je radni dokument koji treba poslužiti za pomoć članovima povjerenstava prilikom njihovog razmatranja Prijedloga zakona o visokom obrazovanju. Sažetak nije cjeloviti zapis izlaganja sudionika Javne rasprave niti je sveobuhvatni pregled tih izlaganja. Prezentirana stajališta, mišljenja, argumenti i komentari skraćeni su i sumirani. Izlaganja koja su odražavala slična gledišta na nekim su mjestima u Sažetku spojena.

Sažetak se sastoji od Općeg izvješća o tijeku i sadržaju Javne rasprave (Poglavlje “Opći sažetak Javne rasprave o reformi visokog obrazovanja”) te od detaljnijih izvješća o pojedinačnim sesijama Javne rasprave koje su održane u osam bh. gradova (Tuzla, Brčko, Bijeljina, Mostar, Banja Luka, Bihać, Sarajevo i Zenica), a koji su prezentirani u posebnim poglavljima dokumenta.

Opći sažetak Javne rasprave o reformi visokog obrazovanja objedinjuje i prezentira karakteristične prijedloge izrečene na pojedinačnim sesijama Javne rasprave.

Aktivni sudionici Javne rasprave i oni koji su podnijeli pisane dokumente o temi reforme visokog obrazovanja identificirani su kraticama institucija/organizacija (ukoliko su nastupali kao njihovi predstavnici) ili prezimenima, dok se popis sudionika pojedinih sesija Javne rasprave nalazi u Aneksu dokumenta.

TIJEK I SUDIONICI JAVNE RASPRAVE O REFORMI VISOKOG OBRAZOVANJA

Javna rasprava o reformi visokog obrazovanja u Bosni i Hercegovini provedena je pred ustavnopravnim povjerenstvima obaju domova Parlamentarne skupštine BiH u razdoblju od 25. studenoga do 23. prosinca 2005. godine. Pojedinačne sesije Javne rasprave održane su u sljedećim sveučilišnim bh. gradovima:

1. Tuzla, 6. prosinca 2005. godine
2. Brčko, 7. prosinca 2005. godine
3. Bijeljina, 7. prosinca 2005. godine
4. Mostar, 9. prosinca 2005. godine
5. Banja Luka, 13. prosinca 2005. godine
6. Bihać, 14. prosinca 2005. godine
7. Sarajevo/ Istočno Sarajevo, 16. prosinca 2005. godine
8. Zenica, 22. prosinca 2005. godine.

U Tablici 1a/1b dan je pregled broja sudionika Javne rasprave, broja aktivnih sudionika Javne rasprave, broja dostavljenih pisanih dokumenata koji se odnose na temu Rasprave te pregled članova ustavnopravnih povjerenstava obaju domova i članova Istraživačkog centra Parlamentarne skupštine BiH koji su nazočili pojedinim sesijama Javne rasprave.

	Tuzla	Brčko	Bijeljina	Mostar
Ukupan broj sudionika	23	25	11	29
Broj aktivnih sudionika	12	9	7	11
Broj dostavljenih pisanih dokumenata	1	1	1	
Nazočni članovi Ustavnopravnog povjerenstva Doma naroda	Ilija Filipović, predsjedatelj Povjerenstva, Halid Gerjacić, izaslanik u Domu naroda	Ilija Filipović, predsjedatelj Povjerenstva i moderator Javne rasprave, izaslanik u Domu naroda Halid Gerjacić i Đoko Pajić	Ilija Filipović, predsjedatelj Povjerenstva, Đoko Pajić, izaslanik u Domu naroda	Ilija Filipović, predsjedatelj Povjerenstva i moderator Javne rasprave, Hilmo Neimarlija, izaslanik u Domu naroda
Nazočni članovi Ustavnopravnog povjerenstva Zastupničkog doma	Mirsad Čeman, predsjedatelj Povjerenstva i moderator Javne rasprave, Tihomir Gligorić, zastupnik u Zastupničkom domu	Mirsad Čeman, predsjedatelj Povjerenstva, Tihomir Gligorić, zastupnik u Zastupničkom domu	Mirsad Čeman, predsjedatelj Povjerenstva i moderator Javne rasprave, Tihomir Gligorić, zastupnik u Zastupničkom domu	Mirsad Čeman, predsjedatelj Povjerenstva, Martin Raguž, zastupnik u Zastupničkom domu
Nazočni članovi Istraživačkog centra Parlamentarne skupštine BiH	Azra Branković, voditeljica Istraživačkog centra, istraživači Elma Demir i Ratko Đokić, asistenti Edin Isanović i Adnan Bešić	Azra Branković, voditeljica Istraživačkog centra, istraživači Elma Demir i Ratko Đokić, asistenti Edin Isanović i Adnan Bešić	Azra Branković, voditeljica Istraživačkog centra, istraživači Elma Demir i Ratko Đokić, asistenti Edin Isanović i Adnan Bešić	Azra Branković, voditeljica Istraživačkog centra, istraživači Elma Demir i Ratko Đokić, uredski menadžer Belma Obrlija, asistentica Anđelika Dobrićević

TIJEK I SUDIONICI JAVNE RASPRAVE O REFORMI VISOKOG OBRAZOVANJA

	Banja Luka	Bihać	Sarajevo/Istočno Sarajevo	Zenica
Ukupan broj sudionika	19	77	45	46
Broj aktivnih sudionika	11	10	22	12
Broj dostavljenih pisanih dokumenata	1		3	4
Nazočni članovi Ustavnopravnog povjerenstva Doma naroda	Ilja Filipović, predsjedatelj Povjerenstva i moderator Javne rasprave, izaslanici u Domu naroda Đoko Pajić i Tomislav Limov	Ilja Filipović, predsjedatelj Povjerenstva i moderator Javne rasprave, izaslanici u Domu naroda Halid Genjac, Hilmo Neimarlija i Tomislav Limov	Izaslanici u Domu naroda Halid Genjac i Boško Šajković	
Nazočni članovi Ustavnopravnog povjerenstva Zastupničkoga doma			Mirsad Čeman, predsjedatelj Povjerenstva i moderator Javne rasprave, zastupnici u Zastupničkom domu Tihomir Gligorić i Martin Raguž	Mirsad Čeman, predsjedatelj Povjerenstva i moderator Javne rasprave, Tihomir Gligorić, zastupnik u Zastupničkom domu
Nazočni članovi Istraživačkog centra Parlamentarne skupštine BiH	Azra Branković, voditeljica Istraživačkog centra, istraživači Elma Demir i Ratko Đokić, uredski menadžer Belma Obratija, asistentica Anđelika Dobrićević	Azra Branković, voditeljica Istraživačkog centra, istraživači Elma Demir i Ratko Đokić, uredski menadžer Belma Obratija, asistentica Anđelika Dobrićević	Azra Branković, voditeljica Istraživačkog centra, istraživači Elma Demir i Ratko Đokić, uredski menadžer Belma Obratija, asistenti Anđelika Dobrićević, Edin Isanović i Adnan Bešlić	Azra Branković, voditeljica Istraživačkog centra, istraživači Elma Demir i Ratko Đokić, uredski menadžer Belma Obratija, asistenti Anđelika Dobrićević, Edin Isanović i Adnan Bešlić

Tablica 1b

Svim sesijama Javne rasprave, osim one održane u Bihaću, nazočio je tajnik Ustavnopravnog povjerenstva Zastupničkoga doma i privremeni tajnik Ustavnopravnog povjerenstva Doma naroda Milan Zjajić.

OPĆI SAŽETAK JAVNE RASPRAVE O REFORMI VISOKOG OBRAZOVANJA

Trenutačnim prioritetom reforme visokog obrazovanja u Bosni i Hercegovini je donošenje zakona o visokom obrazovanju na državnoj razini. Ovaj bi zakon bio osnova za standardizaciju bh. visokog obrazovanja i daljnje ispunjenje odredaba Bolonjske deklaracije.

Prilikom donošenja Zakona o visokom obrazovanju, potrebno je uvažiti odrednice Ustava BiH, a među njima i odrednicu o konstitutivnosti naroda na cijelome prostoru Bosne i Hercegovine i, sukladno tomu, o ravnopravnoj zastupljenosti jezika u zvaničnoj uporabi u Bosni i Hercegovini na bh. sveučilištima.

Važno je naglasiti kako su sudionici banjolučke javne rasprave smatrali da zakon o visokom obrazovanju treba biti okvirni dokument koji bi, kao takav, trebao biti ishodom političkog konsenzusa i punog uvažavanja decentralizirane državne strukture (što podrazumijeva i zadržavanje entitetskih, odnosno kantonalnih ingerencija u području visokog obrazovanja).

Zakon o visokom obrazovanju, zajedno s potrebnim srodnim zakonskim i podzakonskim aktima (Zakon o znanstvenoistraživačkom radu, Zakon o studentskom standardu, Zakon o studentskom organiziranju itd.) i propisima, trebao bi:

- ♦ osigurati autonomiju sveučilišta - nužno je precizno definirati neovisnost sveučilišta u određivanju nastavnih planova, u izboru nastavnika, u znanstvenoistraživačkom radu i sl. Također, nužno je definirati precizne mehanizme za kontrolu zakonitosti rada sveučilišta, prije svega utroška finansijskih sredstava;
- ♦ odrediti mehanizme za integraciju sveučilišta koji će spriječiti pretvaranje toga procesa u centralizaciju sveučilišta;
- ♦ definirati mehanizme za osiguranje kvalitete visokoga obrazovanja - kontrola kvalitete visokog obrazovanja, odnosno definiranje i uspostava standarda u visokom obrazovanju, njihovo održavanje i unapređenje te kontrola njihove primjene u praksi trebaju biti organizirani na državnoj razini;
- ♦ definirati procedure za izbor i rad sveučilišnog osoblja (nastavnog kadra, dekana, rektora itd.) standardiziranjem na državnoj razini te osigurati demokratičnost i transparentnost cjelokupnog izbornog procesa. Te procedure

trebaju osigurati zdravu konkurenciju među sveučilišnim kadrom što će, u konačnici, unaprijediti i kvalitetu visokog obrazovanja;

- ♦ jasno definirati status studenata - Bolonjska deklaracija studente postavlja u središte visokoškolskog procesa. Zakonom se mora precizno definirati status studenata, njihova prava, dužnosti i obveze.

Potrebno je osigurati aktivno sudjelovanje studenata u procesima osiguranja kvalitete visokog obrazovanja te u upravljačkim tijelima sveučilišta, i to na razini na kojoj mogu utjecati na donošenje odluka.

Predstavnike studentske populacije potrebno je uključiti i u proces pripreme i donošenja zakona o visokom obrazovanju;

- ♦ uspostaviti objektivne sustave ocjenjivanja studenata - ti bi sustavi trebali biti utemeljeni na kontinuiranom ocjenjivanju svih elemenata rada studenata. Postojeći je sustav ispitivanja studenata na sveučilištima ocijenjen podložnim korupciji;
- ♦ regulirati područje znanstvenoistraživačkog rada - prema Bolonjskoj deklaraciji, rad nastavnoga osoblja uključuje jednak omjer nastavnog i znanstvenoistraživačkog rada. Naglasak je stavljen upravo na znanstvenoistraživački rad koji je temeljem nastave i koji je usko povezan sa znanstvenim i tehnološkim, a time i gospodarskim i društvenim progresom zajednice. U sklopu tih odredaba, potrebno je definirati prava i obveze nastavnoga osoblja koje se odnose na znanstvenoistraživački rad (primjerice, pravo na određeno vrijeme dopusta iz nastavnoga procesa zbog znanstvenoistraživačke djelatnosti);
- ♦ definirati odredbe o akademskim zvanjima. Nazivi akademskih zvanja na visokoškolskim institucijama u Bosni i Hercegovini trenutačno su neusuglašeni, te studenti dobivaju različita zvanja na različitim sveučilištima. Usuglašavanje akademskih zvanja u svim studijskim ciklusima mora biti zakonski definirano kako bi se omogućilo priznavanje diploma i mobilnost studenata i profesora;
- ♦ uspostaviti tijelo za znanstvenu, obrazovnu i kulturnu suradnju s inozemstvom koje bi koordiniralo razmjenu domaćih i stranih studenata i nastavnika;
- ♦ uspostaviti jednake standarde za osnivanje i rad državnih i privatnih fakulteta i sveučilišta;

- ♦ osigurati odgovarajuću izobrazbu studenata i sveučilišnih djelatnika o Bolonjskom procesu i o novinama koje on donosi u pogledu organizacije nastave, rada sveučilišta i fakulteta te uloga, prava i dužnosti svih aktera obrazovnoga procesa;
- ♦ definirati prijelazna razdoblja za prilagodbu i postupno usvajanje preporuka Bolonjske deklaracije u bh. sveučilištima. Pritom je potrebno uzeti u obzir trenutačno stanje bh. visokog obrazovanja.

Uz zakon o visokom obrazovanju, bitnim činiteljem reforme visokog obrazovanja su dostupna financijska sredstva. Bolonjski proces pred bh. sveučilišta postavlja nove i značajne kadrovske, materijalne, tehničke, logističke, infrastrukturne itd. zahtjeve te zahtjeve u pogledu znanstvenoistraživačkog rada. Svi ti elementi zahtijevaju značajna financijska izdvajanja, te je na državnoj razini prijeko potrebno precizno odrediti izvore i iznos sredstava koja će biti izdvojena za reformu visokog obrazovanja.

Dodatno, financiranje visokog obrazovanja treba liberalizirati, tj. u taj proces uključiti državne strukture na svim razinama (državnom, entitetskom, kantonalnom, gradskom) i gospodarske subjekte.

Sukladno navedenoj konstataciji, cjelokupnu reformu visokog obrazovanja nužno je organizirati i provesti na način kako bi bila usko povezana s gospodarskim i društvenim razvitkom Bosne i Hercegovine. Visokoškolski nastavni proces i znanstvenoistraživački rad potrebno je utemeljiti na realnim potrebama bh. tržišta i društva u cjelini.

U tom smislu, potrebno je razviti državnu strategiju reforme visokog obrazovanja. Strategiju obrazovanja bitno je povezati i uskladiti sa strategijom zapošljavanja, odnosno s državnom razvojnom strategijom.

Nakon što konačni prijedlog zakona o visokom obrazovanju dođe u parlamentarnu proceduru, potrebno je u ime ustavnopravnih povjerenstava obaju domova Parlamentarne skupštine BiH organizirati Javnu raspravu o prijedlogu zakona o visokom obrazovanju.

SAŽETAK JAVNE RASPRAVE O REFORMI VISOKOG OBRAZOVANJA ODRŽANE U TUZLI

Tijek i sudionici Javne rasprave

Prva javna rasprava o reformi visokog obrazovanja održana je u Tuzli 6. prosinca 2005. godine, s početkom u 10 sati i 12 minuta.

Javnoj raspravi nazočila su 23 sudionika, od kojih je njih 12 aktivno sudjelovalo svojim izlaganjima:

1. Prof. dr Zlata Žigić, ministrica obrazovanja, znanosti, kulture i športa Tuzlanskog kantona (MONKSTK);
2. Prof. dr Mirsad Đonlagić, prorektor za međunarodnu suradnju Univerziteta u Tuzli, (UT);
3. Tomo Vidović, dopredsjednik Skupštine TK i predsjednik Povjerenstva za obrazovanje, znanost, kulturu i šport TK, Skupština TK (STK);
4. Doc. dr Edin Delić, predsjednik Sindikata visokog obrazovanja TK (SVOTK);
5. Prof. dr Rešad Begtić, predsjednik IO Vijeća Kongresa bošnjačkih intelektualaca (VKBI), Kantonalni odbor Tuzla (Begtić);
6. Izen Hajdarević, predsjednik Unije studenata Univerziteta u Tuzli (USUT);
7. Vlado Kerošević, v.d. dekan Akademije dramskih umjetnosti Univerziteta u Tuzli (Kerošević);
8. Muhidin Pašić, predstavnik Zajednice općinskih društava “Preporod” TK (Pašić);
9. Tifa Tučić, predsjednica Udruge studenata s posebnim potrebama i volontera (USPPV);
10. Enes Osmančević, viši asistent na Odsjeku za žurnalistiku Filozofskog fakulteta Univerziteta u Tuzli (Osmančević);
11. Asim Jusić, predstavnik Svjetskog univerzitetskog servisa BiH (SUS);
12. Sead Kadrić, predsjednik Skupštine Unije studenata Univerziteta u Tuzli (USUT).

SVOTK je podnio pisani dokument “Komentari i prijedlozi o Zakonu o visokom obrazovanju u BiH”.

Javna rasprava okončana je u 12 sati i 38 minuta.

Sažetak Javne rasprave

Osim šest predviđenih tema na koje se Javna rasprava trebala koncentrirati, sudinici su svojim izlaganjima dotaknuli širi dijapazon pitanja vezanih uz reformu visokog obrazovanja.

Svi sudionici Javne rasprave općenito su suglasni glede nužnosti donošenja okvirnoga zakona o visokom obrazovanju na državnoj razini. Taj bi zakon omogućio nastavak rada na provedbi bolonjskog procesa time što bi dao osnovu za daljnje usklađivanje obrazovnih ustanova Univerziteta u Tuzli s drugim obrazovnim ustanovama u Bosni i Hercegovini, tj. osnovu za standardizaciju bh. obrazovnih ustanova i, uopće, visokoobrazovnog procesa u Bosni i Hercegovini te njegovu prilagodbu normama Bolonjske deklaracije.

Osim zakona, potrebno je pripremiti i plan visokog obrazovanja koji bi pružio konkretne preporuke za nadoknadu propuštenog u bolonjskom procesu za razdoblje od idućih pet godina.

(Pašić)

O postignutom uspjehu Univerziteta u Tuzli u provedbi bolonjskih reformi iznesena su različita mišljenja.

Sudionici za koje bi se moglo reći da predstavljaju zvanične strukture TK ili Univerziteta u Tuzli smatraju kako je postignut značajan napredak u reformi njihova Univerziteta, koji bi se mogao smatrati i prvim u ovome području u Bosni i Hercegovini.

Posebice su istaknuti sljedeći rezultati:

- ♦ integriranje Univerziteta,
- ♦ autonomija Univerziteta,
- ♦ usuglašenost nastavnih planova i programa s Europskim sustavom transfera kredita (ECTS).

Daljnje reforme otežane su ili zaustavljene nepostojanjem zakona o visokom obrazovanju na državnoj razini.

(MONKSTK, UT)

S druge strane, pojedine izrečene kritike, između ostaloga, odnosile su se upravo na procese integriranja i ostvarivanja autonomije Univerziteta. Predstavnik SVOTK-a iznio je sljedeće komentare i prijedloge o zakonu o visokom obrazovanju u Bosni i Hercegovini, a koji su utemeljeni na iskustvu u provedbi bolonjskih reformi na Univerzitetu u Tuzli:

- ♦ statuti sveučilišta – preciznije definirati problematiku koju će tretirati statuti sveučilišta, a posebice: listu standarda i normative, izborne postupke, nadležnosti tijela, drugostupnost, žalbene postupke, rokove za administrativne procedure i slično;
- ♦ neovisnost sveučilišta – nužno je precizno definirati neovisnost sveučilišta u donošenju nastavnih planova, u izboru nastavnika, u znanstvenoistraživačkom radu i sl.;
- ♦ zakoni u području visokog obrazovanja ne bi smjeli biti ispod razine zakonodavstva u ostalim područjima – zakonom o visokom obrazovanju potrebno je donijeti rješenja koja će sadržavati demokratska načela najmanje na razini zakona u drugim područjima društvenoga života;
- ♦ definirati specifične uvjete sukoba interesa u visokom obrazovanju – SVOTK predlaže na državnoj razini predvidjeti tijelo (povjerenstvo ili slično) koji će biti nadležno za utvrđivanje postojanja sukoba interesa na sveučilištima;
- ♦ zaštititi sveučilišta od korupcije – i korupcije na relaciji nastavnik – student i sustavne korupcije;
- ♦ spriječiti pretvorbu integracije sveučilišta u centralizaciju – centralizirana moć na sveučilištima rektorima daje mogućnost za uspostavu sustava u kojemu apsolutistički i bez vođenja računa o temeljnim akademskim načelima odlučuju o većini bitnih pitanja;
- ♦ uloga senata sveučilišta – predloženo je senatima sveučilišta ne dati pravo ocjenjivanja i mijenjaja stručnih stajališta i ocjenjivanja znanstveno-nastavnih vijeća fakulteta. SVOTK smatra da senati mogu formalno intervenirati ukoliko uoče kršenje procedura i propisa;
- ♦ izborni postupak i kandidiranje – izborni postupak za sveučilišne dužnosti i postupak izbora u nastavnička zvanja su područja koje se zakonom trebaju sustavno regulirati i unificirati na državnoj razini (kako bi se izbjegle samovolja i nekompatibilnosti). SVOTK posebice predlaže, pri izboru na upravljačke dužnosti na sveučilištima, promovirati načelo tajnog glasovanja;
- ♦ financijska kontrola – zakonom je potrebno predvidjeti operativno tijelo za učinkovitu kontrolu zakonitosti trošenja financijskih sredstava. Proračun se

mora planirati i trošiti prema planu, uz alociranje pripadajućega dijela novca fakultetima u sastavu sveučilišta. Fakulteti trebaju imati određenu i ograničenu razinu financijske samostalnosti.

(SVOTK)

Zakon o visokom obrazovanju nužno bi trebao riješiti i pitanja vlasničkih odnosa, tj. odgovoriti na pitanja koja su to državna, a koja privatna sveučilišta te koje su njihove obveze i dužnosti.

(Begtić)

Bitnim činiteljem reforme visokog obrazovanja su i financijska sredstva. Provedba reformi u skladu s Bolonjskom deklaracijom je veoma skup proces. Sudionici drže nužnim na državnoj razini precizno odrediti izvore i iznos sredstava namijenjenih za provedbu tih reformi. Posebno su istaknuta područja u kojima je osjetan nedostatak novca:

- ♦ osiguranje prostornih, materijalnih i tehničkih uvjeta koji bi omogućili postizanje kvalitete nastave sukladno ciljevima Bolonjske deklaracije;
- ♦ osiguranje novca za primjereno (kvalitativno i kvantitativno) nastavno osoblje, tj. za organiziranje nastave sukladne bolonjskim normama (rad s malim skupinama studenata, standard od 25 studenata po jednom profesoru, 10 - 15 studenata po jednom asistentu);
- ♦ financiranje znanstvenoistraživačkog rada.

Trenutačno, sredstva koja se iz kantonalnih proračuna izdvajaju za visoko obrazovanje nisu dostatna za reformu i daljnji razvitak.

(MONKSTK, UT, STK, Begtić, Pašić)

Nadalje, potrebno je značajnije uključenje studenata u reformske procese visokog obrazovanja, i to na onim razinama na kojima mogu utjecati na donošenje odluka i rješenja. Participiranje studentskih predstavnika na takav će način dovesti do donošenja kvalitetnijeg okvirnoga zakona o visokom obrazovanju.

(USUT)

Standarde za visoko obrazovanje potrebno je tako postaviti da studenti s posebnim potrebama imaju jednak pristup obrazovanju (pristup informacijama i literaturi, jednak pristup prijavnim ispitima, ispitima i kolokvijima, uklanjanje arhitektonskih barijera itd.), kao i studenti bez posebnih potreba.

(USPPV)

Tijekom rasprave postavljena su i pitanja koja su se odnosila na Centar za informacije, priznavanje i ocjenu kvalitete (CIPOK), čiji bi osnutak trebao biti reguliran okvirnim zakonom o visokom obrazovanju. Uz stajalište da bi to trebala biti jedinstvena organizacija na državnoj razini, predstavnik SUS-a postavio je sljedeća pitanja:

- ♦ koliko će takvih centara biti u Bosni i Hercegovini,
- ♦ kako će se birati kadrovi za te centre i
- ♦ kako će ti centri raditi, tj. kakve će ovlasti imati u smislu primjene zakonskih odredaba i eventualnog sankcioniranja.

Dodatno, postoji i potreba za uspostavom zavoda za znanstvenu, obrazovnu i kulturnu suradnju s inozemstvom, koji bi koordinirao razmjenu domaćih i stranih studenata i nastavnika.

(Begtić)

Potrebno je uspostaviti prisniji odnos između visokog obrazovanja i gospodarstva, tj. potrebno je sveučilišta, putem konkretnih znanstvenoistraživačkih i razvojnih projekata, aktivno uključiti u procese reforme i razvitka gospodarstva. Ocjena je da trenutačno nije uspostavljena relacija između visokog obrazovanja i gospodarstva na način da visoko obrazovanje udovoljava realnim potrebama tržišta i učinkovito doprinosi rješavanju gospodarskih problema.

(STK, Begtić, USUT)

Reformu visokog obrazovanja trebale bi pratiti i reforme u području osnovnog i srednjoškolskog obrazovanja. Unapređenje kvalitete osnovnog i srednjoškolskog obrazovanja trebalo bi podići jezičnu, matematičku i informatičku pismenost novih naraštaja studenata.

(Begtić)

SAŽETAK JAVNE RASPRAVE O REFORMI VISOKOG OBRAZOVANJA ODRŽANE U BRČKOM

Tijek i sudionici Javne rasprave

Druga javna rasprava o reformi visokog obrazovanja održana je u Brčkom 7. prosinca 2005. godine, s početkom u 10 sati i 5 minuta.

Javnoj raspravi nazočilo je 25 sudionika, od kojih je njih devet aktivno sudjelovalo svojim izlaganjima:

1. Milan Tomić, predsjednik Skupštine Brčko Distrikta BiH (SBD);
2. Vukašin Panić, voditelj Odjela za obrazovanje Vlade Brčko Distrikta BiH (VBD);
3. Stevan Stević, predsjednik Vijeća Ekonomskog fakulteta Univerziteta u Istočnom Sarajevu (EFB);
4. Marin Gužalić, dekan Ekonomskog fakulteta Univerziteta u Istočnom Sarajevu (EFB);
5. Hamid Alibašić, prodekan Ekonomskog fakulteta Univerziteta u Istočnom Sarajevu (EFB);
6. Sara Šibalića, predsjednica Saveza studenata Ekonomskog fakulteta Univerziteta u Istočnom Sarajevu (SS);
7. Aleksandra Radumilo, student prodekan Saveza studenata Ekonomskog fakulteta Univerziteta u Istočnom Sarajevu (SS);
8. Adalbert Vonsović, ravnatelj Poljoprivredne škole i predsjednik Pedagoškog vijeća Brčko Distrikta BiH (Vonsović);
9. Alim Jusufagić, profesor u Ekonomskoj školi Brčko Distrikta BiH (Jusufagić).

Svoj pisani prijedlog vezan uz ovu Javnu raspravu dostavio je:

1. Vukašin Panić, voditelj Odjela za obrazovanje Vlade Brčko Distrikta BiH (VBD).

Javna rasprava okončana je u 11 sati i 45 minuta.

Sažetak Javne rasprave

Sudionici Javne rasprave su svojim izlaganjima, osim predviđenih tema, otvorili i druga pitanja vezana za reformu visokog obrazovanja.

Tijekom Rasprave posebna pozornost posvećena je zakonu o visokom obrazovanju, čiji je prijedlog trenutačno u pripremi.

Za opći zaključak Javne rasprave može se izdvojiti stajalište o nužnosti donošenja državnog zakona o visokom obrazovanju. Takav bi zakon na jedinstveni način regulirao područje visokog školstva u BiH. Donošenjem zakona bio bi moguć nastavak već započetog procesa reforme visokog obrazovanja u skladu s Bolonjskom deklaracijom.

Kao i sam bolonjski proces, donošenje zakona o visokom obrazovanju nužno je depolitizirati. Zakon o visokom obrazovanju, koji je u pripremi, stručne je naravi i kao takav mora biti depolitiziran.

(Jusufagić)

Dodatno, u Radnu skupinu Vijeća ministara BiH, koja je angažirana na pripremi Prijedloga zakona o visokom obrazovanju, nisu uključeni ni predstavnik ni promatrač u ime Brčko Distrikta BiH. Stoga, nužno je uključiti predstavnika Brčko Distrikta BiH u Radnu skupinu Vijeća ministara BiH.

(VBD)

Zakonski propisi u području visokog obrazovanja trebaju imati istaknutu razvojnu komponentu, pri čemu će studenti zauzimati središnje mjesto u svim studijskim ciklusima.

(EFB)

Zakon o visokom obrazovanju na državnoj razini trebao bi sadržavati:

- ♦ pravne osnove za osnivanje sveučilišta u Brčkom - Brčko Distrikt BiH mora ostvariti svoje ustavno pravo na donošenje vlastitog zakona o visokom obrazovanju. Na temelju toga zakona, Brčko Distrikt BiH stekao bi mogućnost osnivanja vlastitoga sveučilišta.

(SBD, EFB)

Nekoliko prijašnjih verzija okvirnoga zakona o visokom obrazovanju sadržavalo je članak koji se odnosi na entitetsko i pravo Brčko Distrikta BiH da svojim propisima reguliraju pitanja osnivanja i djelovanja visokoškolskih ustanova na svom teritoriju. Ta je odredba sukladna Arbitražnoj odluci za Brčko Distrikt BiH, te je takvo rješenje nužno inkorporirati u budući zakon o visokom obrazovanju;

(VBD, EFB)

- ♦ usklađene kriterije za osnivanje sveučilišta - u Bosni i Hercegovini trenutno postoje neusklađeni standardi i kriteriji kada su u pitanju sveučilišta, njihovo osnivanje i funkcioniranje. Svojim bitnim dijelom državni zakon o visokom obrazovanju trebao bi tretirati jednake kriterije za osnivanje javnih i privatnih sveučilišta. Takvi kriteriji odnosili bi se na broj studijskih skupina i broj nastavnoga osoblja, ali ne i na broj studenata, čime bi se omogućila ravnopravna konkurencija između sveučilišta u Bosni i Hercegovini;

(EFB, SBD)

- ♦ osiguranje finansijskih sredstava za provedbu reforme visokog obrazovanja - bitnim preduvjetom za provedbu Bolonjske deklaracije, uz usvajanje državnoga zakona, jeste i osiguranje potrebnih finansijskih sredstava. Primjerice, usvajanjem načela Bolonjske deklaracije, obveze nastavnoga osoblja na sveučilištima višestruko se povećavaju. Međutim, to povećanje obveza trenutno ne prati povećanje finansijskih sredstava koja se izdvajaju za materijalne naknade predavačima;

(EFB)

- ♦ propise za usmjeravanje sveučilišnih sredstava u opremu i kompjutorizaciju - reguliranje plaćanja studija na bh. sveučilištima treba pratiti jaka kontrola utroška sredstava kojima sveučilišta raspolažu, radi osiguranja njihovog primjerenog usmjeravanja u razvitak nastavnih pomagala, kompjutorizaciju i internetizaciju;

(Jusufagić)

- ♦ odredbe o uspostavi državne agencije za osiguranje kvalitete - budući zakon u području visokog obrazovanja treba propisati osnivanje državne agencije nadležne za uspostavu standarda u obrazovanju;

(Vonsović)

- ♦ odredbe o usuglašavanju akademskih zvanja - utvrđivanjem usuglašanih nastavnih planova i programa kroz bolonjski proces, nameće se i potreba za usuglašenjem nazivlja akademskih zvanja unutar zakonskih propisa;
(Vonsović)

- ♦ odredbe koje bi osigurale mobilnost studenata - bitnim ciljem zakona o visokom obrazovanju jeste i osiguranje mobilnosti studenata, što je ujedno i jedna od najvažnijih odredaba Bolonjske deklaracije;
(SS)

- ♦ odredbe koje će doprinijeti unapređenju učinkovitosti studiranja - jedan od glavnih ciljeva Bolonjske deklaracije, a time i zakona, jeste unapređenje učinkovitosti studiranja. Kontinuiranim personaliziranim radom profesora i studenata osigurala bi se veća prolaznost studenata. Na našim je sveučilištima prolaznost veoma niska i iznosi približno 10%;
(Vonsović, SBD)

- ♦ obveze sveučilišta prilikom propisivanja upisnih kriterija - u budućem bi se zakonu o visokom obrazovanju trebala naći i odredba o obvezama sveučilišta prilikom propisivanja upisnih kriterija za pojedine fakultete;
(EFB)

- ♦ ukorak s donošenjem zakona o visokom obrazovanju i provođenjem bolonjskog procesa, moraju se rješavati i goruća pitanja na bh. sveučilištima koja uništavaju kredibilitet tih ustanova i kočje daljnje reforme. To se prvenstveno odnosi na probleme korupcije i mita koji najviše pogađaju studente.
(SS)

SAŽETAK JAVNE RASPRAVE O REFORMI VISOKOG OBRAZOVANJA ODRŽANE U BIJELJINI

Tijek i sudionici Javne rasprave

Treća javna rasprava o reformi visokog obrazovanja održana je u Bijeljini 7. prosinca 2005. godine, s početkom u 15 sati.

Javnoj raspravi nazočilo je 11 sudionika, od kojih je njih sedam aktivno sudjelovalo svojim izlaganjima:

1. Simeunović, predstavnik Općine Bijeljina (OB);
2. Prof. dr Perica Gligić, predstavnik Fakulteta za poslovne studije, Bijeljina (FPS);
3. Ljubica Ćurčić, predsjednica Unije studenata (US);
4. Slađan Kokanović, bivši predsjednik Saveza studenata Mašinskog fakulteta (Kokanović);
5. Prof. dr Branko Savić, predstavnik Pedagoškog fakulteta, Bijeljina (PA);
6. Miroslava Simeunović, tajnica Studentskog saveza Fakulteta spoljne trgovine, Bijeljina (SSFST);
7. Tatjana Jevtić, studentica Pedagoškog fakulteta, Bijeljina (Jevtić).

Prof. dr Jovan Todorović, u ime Slobomir P Univerziteta (SPU), komentare je dostavio u pisanom obliku.

Javna rasprava okončana je u 16 sati i 12 minuta.

Tijek i sudionici Javne rasprave

Prema sudionicima bijeljinske rasprave, naglasak u reformi visokog obrazovanja treba staviti na kvalitetu visokog obrazovanja. Pri tome, pozornost treba posvetiti svim elementima potrebnim za kvalitetan obrazovni proces:

- ♦ prostornim pretpostavkama za primjereno održavanje nastave;
- ♦ materijalno-tehničkim sredstvima potrebnim za kvalitetnu nastavu;
- ♦ kvalitetnom osoblju koje će moći zadovoljiti kriterije za odvijanje nastave sukladno Bolonjskoj deklaraciji;
- ♦ praktičnom i istraživačkom radu kao ravnopravnoj komponenti u nastavnom procesu;
- ♦ odgovarajućem smještaju studenata.

(Općina Bijeljina, US, Kokanović)

Bolonjski proces u Bosni i Hercegovini prvenstveno bi trebao stvoriti uvjete za mobilnost studenata unutar same države, a potom i za mobilnost studenata prema inozemstvu, poglavito prema susjednim državama – Hrvatskoj, Srbiji i Crnoj Gori.

(PA)

Nadalje, kako je u Bosni i Hercegovini došlo do značajnog odljeva respektabilnog znanstvenog kadra, gornja doba granica za visokoškolsko nastavno osoblje trebala bi biti što višom.

(SPU)

Zakon o visokom obrazovanju na državnoj razini trebao bi:

- ♦ sadržavati takva rješenja koja će uvažavati interese i potrebe svih triju konstitutivnih naroda u Bosni i Hercegovini;

(Opština Bijeljina, FPS, PA)

- ♦ precizno definirati uvjete što ih u svome radu moraju ispuniti privatni fakulteti.

(US, SSFST)

Dodatno, zakonska rješenja na entitetskoj razini potrebno je međusobno uskladiti kako se u praksi ne bi javljale nekompatibilnosti.

(SPU)

Ustavnopravnim povjerenstvima upućen je i prijedlog o organiziranju javne rasprave na temelju konkretnog prijedloga zakona o visokom obrazovanju. U tom bi se slučaju mogli očekivati konkretniji prijedlozi o reformi visokog obrazovanja. Javnu raspravu trebalo bi organizirati na sveučilištima, čime bi se osigurao odziv sveučilišnog osoblja i studenata.

(US, Jevtić)

SAŽETAK JAVNE RASPRAVE O REFORMI VISOKOG OBRAZOVANJA ODRŽANE U MOSTARU

Tijek i sudionici Javne rasprave

Četvrta javna rasprava o reformi visokog obrazovanja održana je u Mostaru 9. prosinca 2005. godine, s početkom u 10 sati i 10 minuta.

Javnoj raspravi nazočilo je 29 sudionika, od kojih je njih 11 aktivno sudjelovalo svojim izlaganjima:

1. Ljubo Bešlić, gradonačelnik Grada Mostara (Grad Mostar);
2. Jago Musa, ministar prosvjete, znanosti, kulture i športa Hercegovačko-neretvanske županije (MPZKSHNŽ);
3. Prof. dr Fuad Čatović, rektor Univerziteta “Džemal Bijedić” (Univerzitet);
4. Prof. dr Vojo Višekruna, prorektor za nastavu i studente Sveučilišta u Mostaru (Sveučilište);
5. Prof. dr Safet Krkić, dekan Fakulteta informacijskih tehnologija Univerziteta “Džemal Bijedić” (FIT);
6. Dr Ismet Hadžiosmanović, voditelj ISCOS Stučnog tima (ISCOS);
7. Prof. dr Damir Zaklan, dekan Fakulteta za poslovni menadžment Univerziteta “Džemal Bijedić” (FPM);
8. Vlado Rogić, pomoćnik ministra za znanost i visoko obrazovanje Hercegovačko-neretvanske županije (MPZKSHNŽ);
9. Emina Sokolović, asistentica na Fakultetu informacijskih tehnologija Univerziteta “Džemal Bijedić” (FIT);
10. Jasminka Bratić, tajnica Fakulteta za poslovni menadžment Univerziteta “Džemal Bijedić” (FPM);
11. Miro Lasić, zastupnik u Zastupničkom domu Parlamenta Federacije BiH (Parlament FBiH).

Javna rasprava okončana je u 12 sati i 13 minuta.

Sažetak Javne rasprave

Za opći zaključak Javne rasprave može se izdvojiti stajalište o nužnosti donošenja zakona o visokom obrazovanju na državnoj razini.

Zakon bi trebao definirati sljedeće:

- ♦ uspostavu jedinstvenih normi na državnoj razini, čime bi se temeljna pitanja visokog obrazovanja u Bosni i Hercegovini standardizirala i uskladila na kantonalnim, odnosno entitetskim razinama;
(Grad Mostar, MPZKSHNK, Univerzitet, Sveučilište)
- ♦ osnivanje i rad privatnih, ali i državnih sveučilišta i fakulteta te procedure za licenciranje svih visokoobrazovnih institucija u Bosni i Hercegovini;
(Univerzitet, FPM, FIT)
- ♦ financiranje visokog obrazovanja što podrazumijeva:
 - ♦ osiguranje primjerenih materijalno-tehničkih i prostornih uvjeta za izvođenje nastave sukladno zahtjevima Bolonjske deklaracije;
 - ♦ osiguranje odgovarajućeg (kvalitativno i kvantitativno) nastavnog osoblja;
 - ♦ rješenje problema studentskog smještaja;
(Univerzitet, Sveučilište, ISCOS, MPZKSHNK, FPM)
- ♦ zakon o visokom obrazovanju trebao bi ponuditi i rješenja za poticaj razvitka fakulteta i drugih članica sveučilišta (npr. znanstvenoistraživačkih ustanova) u poduzetničkom smislu, tj. rješenja koja bi omogućila i potakla fakultete da ostvaruju vlastiti profit, koji bi potom koristili za samofinanciranje;
(FPM)
- ♦ buduće pravno ustrojstvo sveučilišta i pitanja koja se odnose na primopredaju ovlasti između fakulteta i sveučilišta u procesu integracije sveučilišta.
(ISCOS, FPM)

Treba izbjeći pretvaranje procesa integracije sveučilišta u proces njihova centraliziranja, jer bi se time ugušile pozitivne inicijative koje dolaze od pojedinih fakulteta.

(FPM)

Riješiti postojeća imovinskopravna pitanja između visokoobrazovnih ustanova i drugih pravnih osoba (npr. pitanje smještaja visokoobrazovnih ustanova u bivše vojne objekte, pitanje znanstvenih laboratorija u skopu poduzeća koja su pred privatizacijom, a koje su prije rata koristili fakulteti itd);

(ISCOS)

- ♦ procedure za izbor i djelovanja rektora sveučilišta - zakon o visokom obrazovanju u Bosni i Hercegovini treba standardizirati i precizirati način izbora rektora, trajanje njihovih mandata te njihove nadležnosti i ovlasti. Te se procedure trebaju provoditi u demokratskom duhu;

(FPM)

- ♦ prava studenata - kako je cilj Bolonjske deklaracije stavljanje studenata u središte obrazovnog procesa, zakon o visokom obrazovanju trebao bi definirati i prava studenata te ponuditi konkretna rješenja za njihovu zaštitu;

(FIT)

- ♦ priznavanje (ranije) stečenih kvalifikacija i zvanja - prijelaznim odredbama zakona o visokom obrazovanju precizirati način na koji će se u novom sustavu visokog obrazovanja prepoznavati i priznavati ranije stečene akademske kvalifikacije i zvanja.

(FPM)

Osigurati (putem agencije za akreditiranje) i procedure za prepoznavanje i priznavanje kvalifikacija i zvanja studenata sa stranim diplomama, kako bi mogli nastaviti školovanje ili profesionalni angažman u Bosni i Hercegovini. Time bi se omogućila mobilnost studenata iz i u Bosnu i Hercegovinu.

(FIT)

Ocjena sudionika Javne rasprave je da bez zakona o visokom obrazovanju, ali i zakona o znanosti, daljnja provedba reformi sukladno Bolonjskoj deklaraciji praktično je onemogućena. Dodatno, izraženo je i mišljenje da zakon o visokom obrazovanju treba pratiti i dugoročna strategija visokog obrazovanja u Bosni i Hercegovini, kojom bi se postavili ciljevi u ovome području i odredili načini, nositelji odgovornosti i rokovi za postizanje tih ciljeva.

(Grad Mostar; Univerzitet)

Prilikom donošenja Zakona o visokom obrazovanju na državnoj razini potrebno je uvažiti i sve ustavne odrednice, a među njima i odrednicu o konstitutivnosti naroda na cijelome prostoru Bosne i Hercegovine i, sukladno tomu, o ravnopravnoj zastupljenosti jezika u zvaničnoj uporabi u Bosni i Hercegovini na domaćim sveučilištima.

(FPM)

Također, posebnu pozornost treba posvetiti pravilnom prijenosu ovlasti koje se odnose na visoko obrazovanje s entitetske na državnu razinu.

(MPZKSHNK)

Sukladno tomu, jedan od iskazanih prijedloga tijekom rasprave bio je da se buduće ustavne promjene na državnoj razini iskoriste kako bi se u članku 3. Ustava BiH dogradila nadležnost Bosne i Hercegovine u području visokog obrazovanja, čime bi ovaj zakon bio donesen na ustavan način.

(Parlament FBiH)

SAŽETAK JAVNE RASPRAVE O REFORMI VISOKOG OBRAZOVANJA ODRŽANE U BANJOJ LUCI

Tijek i sudionici Javne rasprave

Peta javna rasprava o reformi visokog obrazovanja održana je u Banjoj Luci 13. prosinca 2005. godine, s početkom u 10 sati i 20 minuta.

Javnoj raspravi nazočilo je 19 sudionika, od kojih je njih 11 aktivno sudjelovalo svojim izlaganjima:

1. Milenko Malinović, voditelj Odsjeka za društvene djelatnosti
Administrativne službe Grada Banje Luke (Grad Banja Luka);
2. Branislav Račić, predsjednik Studentske unije Republike Srpske (SURS);
3. Dario Lazić, voditelj Programa Transparency International BiH (TI);
4. Prof. dr Duško Vejnović, profesor na Univerzitetu u Banjoj Luci i ravnatelj
Centra za geostrateška istraživanja (Vejnović);
5. Luka Kecman, predsjednik Savjeta Akademije umjetnosti, Banja Luka
(AUBL);
6. Aleksandar Grandić, voditelj Sektora zavičajnih zbirki Narodne i
univerzitetske biblioteke Republike Srpske (NUBR);
7. Prof. dr Miroslav Rogić, predstavnik Mašinskog fakulteta Univerziteta u
Banjoj Luci (MF);
8. Branislav Tešanović, član IO Studentske organizacije Univerziteta u Banjoj
Luci (SOUBL);
9. Doc. Zoran Nikolić, prodekan za nastavu Akademije umjetnosti Univerziteta
u Banjoj Luci (AUBL);
10. Darko Uremović, predsjednik Upravnoga odbora Fakulteta poslovne
ekonomije Univerziteta u Banjoj Luci (FPE);
11. Irena Kisić, koordinatorica za studentska prava i studentski standard u
sklopu Studentske organizacije Univerziteta u Banjoj Luci (SOUBL).

Udruženje prosvjetnih i naučnih radnika Republike Srpske (UPINRRS) svoje je komentare podnijelo u pisanom obliku.

Javna rasprava okončana je u 13 sati i 39 minuta.

Sažetak Javne rasprave

Slično prethodnoj, i ova je Rasprava izašla iz okvira predviđenih za šest tematskih područja.

Prema ocjenama sudionika banjolučke javne rasprave, bh. visoko obrazovanje trenutačno je okarakterizirano brojnim negativnim pojavama i trendovima.

Tako, prema ocjenama predstavnika Studentske unije Republike Srpske, visoko obrazovanje

... u Bosni i Hercegovine je (...) ⁽¹⁾ korumpirano, nekvalitetno, ima čitav niz propusta, prepuno je nepotizma, ima veliki broj profesora koji (...) ne zaslužuju akademske titule, ima mnogo neakadenskog ponašanja. Kvalitetu studenata koji izlaze, iako posjeduju visok intelektualni potencijal za školovanje za kvalitetne stručnjake, jednostavno, zbog nezadovoljavajućeg visokoobrazovnog sustava (...), nisu na toj međunarodnoj burzi znanja konkurentni kolegama iz Europe, što zbog dužine trajanja školovanja, što zbog zastarjelih metoda koje prevladavaju na našim sveučilištima.

(SURS)

Dodatno, uglavnom zbog nedostatka financijskih sredstava, na visokošolskim se institucijama ne može govoriti o stimulaciji znanstvenoistraživačkog rada niti o stvaranju novog znanstvenog naraštaja. Na taj se način na sveučilištima stvara "kvazikadrovska struktura". U prilog takvim prilikama ide i postojeća zakonska regulativa u području upravljanja sveučilištima i fakultetima koja onemogućuje zdravu konkurenciju kadrova. Sve to stvara plodno tlo za razvoj korupcije. Prema riječima prof. dr. Rogića, predstavnika banjolučkog Mašinskog fakulteta:

... upravljanje sveučilištem i upravljanje fakultetima je zakonski tako regulirano da nemamo konkurenciju kadrova. Najbolji dokaz je postojanje permanentnog bivanja određenih dekana, rektora ili drugih na određenim dužnostima. Tu nema konkurencije. Ako nema konkurencije, nema ni uvjeta za dokazivanje nekoga rezultatima rada, nego se dokazuje nekakvim drugim svojstvima.

(MF, NUBRS)

⁽¹⁾ Intervencija autora Izvještaja.

Poseban problem predstavlja i nepostojanje preciznog uvida u trenutačne prilike u području visokog obrazovanja, i to u smislu preciznih podataka o broju nastavnika i drugog nastavnog osoblja (ali i podataka o znanstvenim dostignućima ovih kadrova i njihovom kotiranju na međunarodnoj znanstvenoj pozornici), o broju studenata, o broju, profilu i kvaliteti visokoškolskih i znanstvenoistraživačkih ustanova itd.

(NUBRS)

U svezi s tim, a prije ulaska u reformske procese zacrtane Bolonjskom deklaracijom, nije provedena ni studija izvodivosti koja bi pokazala koji su to kapaciteti Bosne i Hercegovine za provođenje ove reforme. U takvoj situaciji, bolonjskoj se reformi prilazi uglavnom deklarativno i formalno.

(MF, SOUBL, AUBL)

Ipak, i uz navedene probleme, banjolučki sudionici Rasprave založili su se za snažniji pristup reformama sukladnim Bolonjskoj deklaraciji. Međutim, pri tome ističu kako se pravi razlozi zbog kojih je ovaj proces uopće i započeo često zaboravljaju. Prema njima, cilj reforme jeste stvaranje konkurentnog obrazovnog sustava koji će osigurati ekonomski prosperitet Bosne i Hercegovine.

(MF, TI)

Prema predstavniku organizacije Transparency International, neka od pitanja što bi u Bosni i Hercegovini trebala biti postavljena u svezi s bolonjskim procesom su:

Pripada li budućnost malim sveučilištima jake filozofije, natjecateljske filozofije, jake praktične primjene (...) usvojenih znanja? Je li naš obrazovni sustav dovoljno privlačan za studente iz drugih zemalja? Kada govorimo o reformi obrazovanja i o bolonjskom procesu, mi znamo kako se to isključivo odnosi na kvalitetu i da uključuje cijelu europsku, odnosno akademsku zajednicu. Znači, potrebno je da i mi dobijemo studente iz drugih zemalja. Zatim, kakva će biti usporedivost naših stečenih diploma s drugim zemljama, odnosno kako izdržati konkurenciju, obrazovnu konkurenciju i s okruženjem, istinu govoreći, osobito s inozemstvom? I, jesu li stvorene one osnovne pretpostavke i šanse za taj novi znanstveni naraštaj?

Dodatno, sama reforma isuviše je ispolitizirana i time udaljena od prvotnoga cilja. Dio rješenja ovakve situacije može biti stručni pristup s jasno naznačenim pragmatičnim ciljevima.

(TI, Vejnović, AUBL, FPE)

Kada su u pitanju zakonska rješenja u području visokog obrazovanja i njegove reforme, sudionici se općenito slažu o potrebi donošenja zakon o visokom obrazovanju na razini Bosne i Hercegovine. Međutim, taj bi zakon trebao biti okvirni, tj. trebao bi odrediti opće norme i načela za funkcioniranje visokog obrazovanja sukladno Bolonjskoj deklaraciji. Konkretno, to znači da bi zakon trebao biti rezultat političkog konsenzusa i punog uvažavanja ustavnih odredaba – uvažavanja decentralizirane državne strukture (što znači i zadržavanje entitetskih, odnosno kantonalnih ingerencija u području visokog obrazovanja), ravnopravnosti bh. naroda i nacionalnih manjina, poštivanja prava na obrazovanje na vlastitom jeziku itd.

(SURS, FPE, NUBRS, Vejnović)

Ono što bi zakonom o visokom obrazovanju trebalo prenijeti na državnu razinu jesu ingerencije za definiranje, provođenje, unapređivanje i kontroliranje kvalitete i standarda u visokom obrazovanju. To znači da bi Bosna i Hercegovina trebala imati državnu agenciju koja bi bila zadužena za kvalitetu i standarde u visokom obrazovanju.

(SURS, SOUBL, FPE)

Prilikom definiranja ovoga zakona, posebnu pozornost treba posvetiti već postojećim zakonskim rješenjima u državama sa sličnom političkom ili društvenom strukturom.

(SURS, FPE, AUBL)

Specifično, pitanja koja zakon o visokom obrazovanju na državnoj razini i drugi sukladni zakonski ili podzakonski akti (npr. zakon o studentskom standardu, zakon o studentskom organiziranju, zakon o znanstvenoistraživačkom radu i sl.) trebaju riješiti su:

- ♦ financiranje visokog obrazovanja - financiranje visokoškolskih ustanova treba liberalizirati. To znači da ne treba inzistirati na financiranju samo s državne razine već u taj proces trebaju biti uključene i druge razine vlasti (entitetske, kantonalne, gradske), a posebice gospodarski subjekti. Treba razmotriti i mogućnosti za uspostavu financijske samoodrživosti sveučilišta povećanjem školarina;

(SURS, FPE, Vejnović, AUBL)

- ♦ autonomija sveučilišta - zakon bi trebao osigurati autonomiju sveučilišta i u funkcionalnom i u financijskom smislu;

(Vejnović, SOUBL, AUBL)

- ♦ izbor kadrova - zakonom o visokom obrazovanju ili odgovarajućim podzakonskim aktom trebalo bi definirati procedure i kriterije za izbor visokoškolskih nastavnih kadrova te pitanje trajanja njihovih mandata. UPINRRS smatra potrebnim ograničiti starosnu dob nastavnika na 68 godina, te potrebnim provesti lustraciju nastavnog osoblja.

(NUBRS, Vejnović, MF, UPINRRS)

Zbog nezadovoljavajuće kadrovske situacije, na Raspravi je predloženo i razmatranje mogućnosti za olakšavanje procedure i kriterija za ulazak novih kadrova u nastavni proces. Cilj je unaprijediti konkurentnost među nastavnim osobljem visokoškolskih institucija;

(FPE)

- ♦ izbor rektora sveučilišta - izbor rektora sveučilišta trebao bi se temeljiti na predloženom programu rada sveučilišta te na profesionalnim i akademskim dostignućima;

(UPINRRS)

- ♦ zaštita prava akademskog osoblja - radi sprečavanja opstrukcija u radu i profesionalnom napredovanju;

(UPINRRS)

- ♦ sudjelovanje studenata u procesima odlučivanja koji se odnose na visoko obrazovanje - studenti bi trebali biti uključeni u proces donošenja zakona o visokom obrazovanju i u procese odlučivanja na samim sveučilištima i fakultetima, a koji se njih konkretno tiču;

(SURS, Vejnović, SOUBL)

- ♦ osnivanje i rad privatnih sveučilišta - precizno definirati uvjete i standarde (nastavne, financijske, prostorne, materijalne itd.) koje je prijeko potrebno ostvariti za osnivanje i rad privatnih sveučilišta;

(TI, Vejnović, NIUBRS)

- ♦ status znanstvenoistraživačkog rada - udio znanstvenoistraživačkog rada u nastavnom procesu i nužnost osnivanja znanstvenoistraživačkih ustanova unutar sveučilišta i fakulteta prijeko je potrebno zajamčiti zakonom.

(MF)

Stajalište je sudionika Javne rasprave da sličnu raspravu treba organizirati na temelju konkretnog prijedloga zakona o visokom obrazovanju, čime bi se mogli izraziti konkretniji i konstruktivniji prijedlozi. Takvoj javnoj raspravi trebali bi nazočiti najodgovorniji predstavnici sveučilišta, nadležni ministri i članovi Radne skupine uključene u pripremu Prijedloga zakona o visokom obrazovanju.

(SOUBL, AUBL)

SAŽETAK JAVNE RASPRAVE O REFORMI VISOKOG OBRAZOVANJA ODRŽANE U BIHAĆU

Tijek i sudionici Javne rasprave

Šesta javna rasprava o reformi visokog obrazovanja održana je u Bihaću 14. prosinca 2005. godine, s početkom u 10 sati i 15 minuta.

Javnoj raspravi nazočilo je 77 sudionika, od kojih je njih 10 aktivno sudjelovalo svojim izlaganjima:

1. Ratmira Pjanić, prorektor za nastavu Univerziteta u Bihaću (UNBI);
2. Mersud Ferizović, prorektor za financije i razvoj Univerziteta u Bihaću (UNBI);
3. Mujo Demirović, dekan Pravnoga fakulteta Univerziteta u Bihaću (PF);
4. Isak Karabegović, dekan Tehničkog fakulteta Univerziteta u Bihaću (TF);
5. Hilmija Mujić, dekan Ekonomskog fakulteta Univerziteta u Bihaću (EF);
6. Emir Mahmutović, predsjednik Unije studenata Univerziteta u Bihaću (US);
7. Nijaz Skender, profesor na Pedagoškom fakultetu Univerziteta u Bihaću (PeF);
8. Anando Bakal, glavni tajnik Unije studenata Univerziteta u Bihaću (US);
9. Refik Hodžić, dekan Pedagoškog fakulteta Univerziteta u Bihaću (PeF);
10. Mersud Omerdić, viši asistent na Ekonomskom fakultetu Univerziteta u Bihaću (EF).

Javna rasprava okončana je u 12 sati i 35 minuta.

Sažetak Javne rasprave

Opća je konstatacija svih sudionika Rasprave da je daljnja provedba reforme, sukladno Bolonjskoj deklaraciji, na bh. sveučilištima koji su već značajno počeli prilagođavati nastavne planove i programe onemogućena uslijed nedonošenja zakona o visokom obrazovanju na državnoj razini. Trenutačno najvećim je prioritetom u području visokog obrazovanja donošenje zakona o visokom obrazovanju kako bi se mogla nastaviti primjena Bolonjske deklaracije u BiH.

Kašnjenje u primjeni Bolonjske deklaracije u najnepovoljniji položaj stavlja studente.
(TF)

Zakon o visokom obrazovanju mora osigurati jednakopravnost svih naroda i građana u Bosni i Hercegovini, ali se istodobno mora depolitizirati i predstavljati stručni dokument koji propisuje standarde u području visokog obrazovanja.
(EF, PeF)

Stalne promjene unutar kantonalnog ministarstva obrazovanja za posljedicu imaju nestabilno i nekonzistentno upravljanje visokim obrazovanjem. Dodatno, uvjeti za provođenje bolonjske reforme na sveučilištima su loši zbog nedostatka nastavnoga osoblja, prostora i materijalno-tehničkih sredstava potrebnih za održavanje nastave. Zakon o visokom obrazovanju mora uzeti u obzir trenutačne prilike bh. visokog obrazovanja i unutar regulativa naći rješenja tih problema.
(PF, EF)

Zakon o visokom obrazovanju trebao bi:

- ♦ uključiti odredbe o znanstvenoistraživačkom radu - država veoma malo potiče znanstvenoistraživački rad. Sva sredstva što se izdvajaju za ovu svrhu izdvajaju se iz proračuna sveučilišta. Prijeko je potrebno da državni zakon o visokom obrazovanju sadrži i odredbe o znanstvenoistraživačkom radu i osigura financijska sredstva za znanost. Uz navedeno, nadležne vlasti trebaju pokrenuti značajne projekte u području znanstvenoistraživačkog rada kako bi studenti i mlađi naraštaji znanstvenih djelatnika stekli potrebna znanja;

(TF, PF, PeF, EF)

- ♦ propisati kriterije i standarde za osnivanje javnih i privatnih sveučilišta - zakonskim je propisima potrebno regulirati kriterije i standarde za osnivanje privatnih i javnih sveučilišta, koji bi trebali biti ravnopravni. Takvi bi propisi omogućili konkurentnost koja bi utjecala na povećanje kvalitete obrazovnog procesa;

(TF, PeF)

- ♦ propisati autonomiju sveučilišta - ostavljajući u nadležnosti sveučilišta reguliranje nastavne norme predavača i uvjeta za izbor nastavnoga osoblja te menadžment sveučilišta, dok bi sama sveučilišta morala ujednačiti svoje procedure i kriterije;

(TF, PeF)

- ♦ riješiti pitanje nostrifikacije diploma – trenutno je značajnim problemom nostrifikacija diploma stečenih u inozemstvu. Priznavanje diploma u našoj zemlji riješeno je na neučinkovit način koji zahtjeva velika financijska sredstva i dugo vrijeme za administriranje zahtjeva. To pitanje treba biti riješeno zakonom o visokom obrazovanju, koji bi predvidio i osnivanje državne agencije nadležne za pitanja nostrifikacije diploma;

(TF)

- ♦ riješiti odredbe o akademskim zvanjima - nazivi akademskih zvanja na visokoškolskim ustanovama u Bosni i Hercegovini trenutačno su neusuglašeni, pa studenti dobivaju različita zvanja na različitim sveučilištima. Usuglašavanje akademskih zvanja unutar svih studijskih ciklusa mora biti definirano zakonom o visokom obrazovanju kako bi se omogućilo priznavanje diploma i mobilnost i studenata i profesora;

(TF)

- ♦ riješiti status studenata koji studiraju po starom nastavnom planu i programu;

(TF)

- ♦ kreirati objektivne sustave ocjenjivanja studenata na sveučilištima - ti bi se sustavi trebali temeljiti na kontinuiranom ocjenjivanju rada studenata. Problem ocjenjivanja najviše pogađa studente i na sveučilištima uzrokuje niz ostalih bitnih problema, kao što su dobivanje zvanja asistenta, korupcija itd.

(US)

Zakon o visokom obrazovanju obvezno mora pratiti donošenje jedinstvene strategije visokog obrazovanja na državnoj razini. Osim državne strategije, potrebno je provesti evaluaciju stanja na bh. sveučilištima i donijeti strategije i financijske planove na samim sveučilištima.

(UNBI, US)

Dodatno, nužna je uspostava državnog ministarstva za obrazovanje i znanost, kao i agencije koja bi bila nadležna za uspostavu standarda i kriterija te licenciranje u visokom obrazovanju.

(PF, PeF, TF)

Osim donošenja zakona o visokom obrazovanju, potrebno je osigurati i financijska sredstva za provođenje reforme visokog obrazovanja. Država je obvezna osigurati logistička i materijalna sredstva kako bi sveučilišta bila spremni za evaluaciju i licenciranje koje je planirano za 2010. godinu. Jedan od prijedloga je da ta sredstva budu prikupljena iz proračunskog fonda financiranog iz poreza na dodanu vrijednost (PDV).

(UNBI, TF, PeF, EF, PeF)

Nužno je osigurati i financijska sredstva za izobrazbu nastavnoga osoblja i studenata o Bolonjskoj deklaraciji. Nastavno osoblje i studenti nisu dovoljno upoznati s konkretnim značenjem bolonjskoga procesa i onim što on donosi. Taj proces donosi bitne i nove načine studiranja i organiziranja nastave, kao i rada sveučilišta. Uspješnost toga procesa ovisi o načinu na koji će ga profesori i menadžment sveučilišta provesti. Dosadašnja sredstva uložena u izobrazbu profesora i studenata o Bolonjskoj deklaraciji dolazila su iz sredstava međunarodne zajednice, što je nužno promijeniti. Potrebno je osigurati značajna financijska sredstva za ovu svrhu iz državnog proračuna.

(PeF)

SAŽETAK JAVNE RASPRAVE O REFORMI VISOKOG OBRAZOVANJA ODRŽANE U SARAJEVU

Tijek i sudionici Javne rasprave

Sedma javna rasprava o reformi visokog obrazovanja održana je u Sarajevu 16. prosinca 2005. godine, s početkom u 11 sati i 6 minuta.

Javnoj raspravi nazočilo je 45 sudionika, od kojih je njih 22 aktivno sudjelovalo svojim izlaganjima:

1. Ejup Ganić, član Akademije nauka i umjetnosti BiH (ANUBiH);
2. Sulejman Žižić, član Upravnoga odbora Vijeća Kongresa bošnjačkih intelektualaca (VKBI);
3. Ivan Barbalić, predsjednik Alumnoga centra za interdisciplinarne poslijediplomske studije (ACIPS);
4. Hasan Muratović, rektor Univerziteta u Sarajevu (UNSA);
5. Ismet Grbo, dekan Fakulteta političkih nauka Univerziteta u Sarajevu (FPNUNSA);
6. Emir Turkušić, ministar obrazovanja i nauke Kantona Sarajevo (MONKS);
7. Momir Šarenac, dekan Mašinskoga fakulteta Univerziteta u Istočnom Sarajevu (MFUNIS);
8. Ismet Hadžiosmanović, predstavnik Internacionalne sindikalne razvojne organizacije (ISCOS);
9. Rizah Smailbegović, programski menadžer CIVITAS-a (CIVITAS);
10. Meliha Povlakić, prodekan za nastavu Pravnog fakulteta Univerziteta u Sarajevu (PFUNSA);
11. Aida Daidžić, članica Upravnoga odbora Arhitektonskoga fakulteta Univerziteta u Sarajevu (AFUNSA);
12. Dženana Husremović, asistentica na Odsjeku za psihologiju Filozofskog fakulteta Univerziteta u Sarajevu (FFUNSA);
13. Branko Vučijak, predstavnik Instituta za hidrotehniku Arhitektonskog fakulteta Univerziteta u Sarajevu (IHUNSA);
14. Zoran Ljuboja, prorektor Univerziteta u Istočnom Sarajevu (UNIS);
15. Jan Zlatan Kulenović, izvršni direktor Omladinske informativne agencije (OIA);

- 16.Božidar Krstajić, dekan Elektrotehničkog fakulteta Univerziteta u Istočnom Sarajevu (EFUNIS);
- 17.Elizabeta Delalić, stručna savjetnica u Odjelu za odnose s javnošću Veleposlanstva SAD-a Sarajevo (OPA);
- 18.Dino Đipa, ravnatelj Centra za političke studije (CEPOS);
- 19.Azra Jaganjac, profesorica na Prirodno-matematičkom fakultetu Univerziteta u Sarajevu (PMFUNSA);
- 20.Dino Mujkić, regionalni menadžer WUS-a Austrija (WUS);
- 21.Elvira Kovač-Bešović, dekan Farmaceutskog fakulteta Univerziteta u Sarajevu (FaFUNSA);
- 22.Munir Talović, profesor na Fakultetu sporta i tjelesnog odgoja Univerziteta u Sarajevu (FSTOUNSA).

Svoje pisane prijedloge vezane uz ovu Javnu raspravu dostavili su:

1. Safet Smajkić, dekan Pedagoške akademije Univerziteta u Sarajevu (PAUNSA);
2. Mia Sidran, Haris Abaspahić i Nejra Nuna Čengić, predstavnici Alumnoga centra interdisciplinarnih poslijediplomskih studija (ACIPS);
3. Ismet Hadžiosmanović, predstavnik Međunarodne sindikalne razvojne organizacije (ISCOS).

Javna rasprava okončana je u 14 sati i 45 minuta.

Sažetak Javne rasprave

Jedna od glavnih tema sarajevske javne rasprave bio je zakon o visokom obrazovanju, koji bi trebalo donijeti na državnoj razini. Naime, ispunjavanje međunarodnih obveza koje je preuzela Bosna i Hercegovina preduvjetom je za njezino uključenje u proces pridruživanja Europskoj uniji. Potpisujući Bolonjsku deklaraciju, Bosna i Hercegovina obvezala se na provedbu temeljite reforme visokog obrazovanja. Donošenje državnoga zakona o visokom obrazovanju nije obvezujuće niti u procesu europskih integracija niti prema odredbama Bolonjske deklaracije. Međutim, bez takvoga zakona onemogućena je odgovarajuća koordinacija procesa reforme visokog obrazovanja. Nedostatak koordinacije pokazuje se u činjenici da je dosadašnjim procesom reforme bh. visokog obrazovanja upravljala međunarodna zajednica. Državni zakon će pružiti pravni okvir za primjenu odredaba Bolonjske deklaracije i na taj način omogućiti usklađivanje sustava bh. visokog obrazovanja s europskim standardima. Samo je usvajanje zakona vezano uz dobivanje značajnih financijskih sredstava za ovu reformu.

(WUS, UNSA, FPNUNSA, CIVITAS, FFUNSA, MONKS, OIA)

Pitanje zaštite vitalnih nacionalnih interesa, koje je onemogućilo donošenje zakona o visokom obrazovanju u prethodnoj verziji, treba se riješiti prije podnošenja nove verzije prijedloga zakona o visokom obrazovanju u parlamentarnu proceduru.

(ISCOS)

Zakon o visokom obrazovanju na državnoj razini i drugi prateći zakonski i podzakonski akti te propisi svojim bi odredbama trebali regulirati pitanja poput: financiranja visokog obrazovanja, vrste diploma koje sveučilišta izdaju, opći sustav studiranja ili, pak, trajanje školske godine,

(UNSA)

odnosno specifičnije:

- ♦ osigurati autonomiju sveučilišta - autonomija sveučilišta mora biti zaštićena zakonom o visokom obrazovanju, te u tom smislu uloga i nadležnost upravnih odbora moraju biti jasno predstavljene.

(MFUNIS)

Reforma visokog obrazovanja ne može se učinkovito provesti ukoliko državna vlast i dalje bude upravljala sveučilištima i fakultetima. Vlast jeste nužna, no prije svega kako bi osigurala potrebna sredstava, ostavljajući sveučilištima prostor za djelovanje kao slobodnih i demokratskih institucija;

(VKBI)

- ♦ regulirati osnivanje državne agencije za akreditiranje i osiguranje kvalitete i centra za priznavanje diploma - uspostava državnog sustava osiguranja kvalitete visokog obrazovanja važan je preduvjet za uvođenje bolonjskih standarda, a samim tim i za integriranje bh. visokog obrazovanja u europski obrazovni prostor. Osnivanjem navedenih tijela omogućit će se ispunjenje jednog od značajnih ciljeva Bolonjske deklaracije – osiguranje mobilnosti studenata. Prema europskim standardima, nadležnosti tih agencija moraju biti na državnoj razini. Zakonom bi se trebala propisati uspostava državne agencije za akreditiranje i osigurati primjereno sudjelovanje studenata i u radu agencije i u cijelokupnom sustavu osiguranja kvalitete i kontrole. Taj bi zakon trebao definirati uspostavu vijeća studenata, koje bi funkcioniralo u sastavu državne agencije za akreditiranje.

(ACIPS, UNSA, MFUNIS, CIVITAS, OIA, OPA)

ACIPS se u svome pisanom prijedlogu detaljnije osvrnuo na sustav osiguranja kvalitete visokog obrazovanja sa sljedećim stajalištima: prijeko je potrebno razviti sustav efektivnog sudjelovanja studenata u osiguranju kvalitete te u upravljačkim tijelima visokog obrazovanja. Reformom visokog obrazovanja treba stvoriti sustav koji bi odražavao potrebe studenata. Na brojnim sveučilištima s razvijenim sustavom osiguranja kvalitete u kulturi i obrazovanju studenti se uzimaju za ključne partnere u osiguranju kvalitete obrazovanja. Bosna i Hercegovina nema praksu efektivnog sudjelovanja studenata u upravljačkim tijelima sveučilišta niti ima razvijen sustav kontrole kvalitete. Iako studentski savezi djeluju unutar fakulteta/sveučilišta, stupanj rada studenata u tim savezima i utjecaj studenata na obrazovni proces veoma su ograničeni ili čak i ne postoje. Sljedeći su prijedlozi konkretni koraci u rješavanju toga problema:

a) Sudjelovanje studenata u upravljačkim tijelima visokog obrazovanja - zakon bi trebao propisati da tri predstavnika studenata aktivno sudjeluju (i imaju pravo glasa) u radu Skupine za visoko obrazovanje, osnovane u sklopu Ministarstva civilnih poslova BiH. Zakonom bi također trebalo propisati razumno sudjelovanje predstavnika studenata u radu senata sveučilišta, upravnih odbora/trezora, nadzornih odbora i rektorata. Zakonom bi trebalo propisati savezu studenata na sveučilištu imenovanje svojih predstavnika u upravljačkim tijelima sveučilišta, te da oni imaju pravo glasa. Štoviše, u tim bi tijelima trebalo uvesti takav sustav glasovanja da predstavnici studenata ne zastupaju slabu manjinu. Ista bi načela trebalo primijeniti na predstavnike studenata u upravljačkim tijelima odsjeka, naročito u znanstveno-nastavnom vijeću. Predstavnike studenata u tim tijelima trebaju imenovati savezi studenata na fakultetima.

b) Sudjelovanje studenata u upravljačkim tijelima sveučilišta - državni zakon mora zahtijevati razumnu zastupljenost studenata u radu senata sveučilišta, upravnih odobara/trezora, nadzornih odbora i rektorata. Štoviše, taj zakon ne smije dopustiti predstavnicima studenata ulogu pukih promatrača u procesu donošenja odluka na sveučilištima. Na temelju državnih zakona, unutarnjim dokumentima sveučilišta trebalo bi precizno definirati mehanizme kojima se zaobilazi marginalizacija predstavnika studenata u procesu donošenja odluka tih tijela. Ti bi mehanizmi trebali odrediti postotak glasova dodijeljenih predstavnicima studenata za svako tijelo sveučilišta i za svako područje rada sveučilišta. Senat, u suradnji sa savezom studenata sveučilišta, trebao bi razviti ove mehanizme, a potom ih ugraditi u formalne dokumente sveučilišta. Model sudjelovanja predstavnika saveza na odsjecima u upravljačkim tijelima odsjeka trebao bi biti propisan unutarnjim pravilnicima sveučilišta: (a) broj predstavnika studenata u svakom tijelu odsjeka, (b) sustav glasovanja unutar upravljačkih tijela odsjeka, čime se osigurava optimalan utjecaj predstavnika studenata.

c) Sustav saveza studenata - zakon bi trebao definirati temeljna načela studentske organizacije na državnoj razini, na sveučilišnoj razini i na razini odsjeka. Trebalo bi osnovati državni savez studenata (ili savez entitetskih udruga studenata). Članovi toga saveza trebali bi biti članovima saveza sveučilišta. Državni savez studenata trebao bi zastupati interese studenata u Bosni i Hercegovini. Također, trebao bi predložiti svoja tri predstavnika koja će raditi u sastavu Skupine za visoko obrazovanje, osnovane u Ministarstvu civilnih poslova BiH. Ministarstvo civilnih poslova BiH trebalo bi snositi osnovne operativne troškove saveza. Zakonom bi trebalo propisati temeljna načela funkcioniranja saveza studenata na sveučilištu, što uključuje: (a) savez studenata na sveučilištu zastupa interese studenata na sveučilištima; (b) predsjednika saveza izravno biraju svi studenti, s mandatom od jedne godine; (c) polovica članova opće skupštine saveza bira se izravno, a drugu polovicu članova biraju fakultetski savezi/udruge; (d) savezi/udruge studenata na sveučilištu financiraju se iz članarina i proračuna sveučilišta. Zakon bi također trebao propisati osnovnu ulogu studenata organiziranih na razini odsjeka, kako sljede: (a) zakonskom je obvezom studenata da budu članovi saveza studenata svoga odsjeka, (b) predsjednika i članove opće skupštine, s mandatom od jedne godine, izravno biraju svi studenti toga odsjeka, (c) savezi studenata na sveučilištu financiraju se iz članarine i proračuna odsjeka.

d) Sustav osiguranja kvalitete i vlastita procjena - važnim dijelom sustava osiguranja kvalitete je vlastita procjena sveučilišta i nastavak toga procesa. Primjena osiguranja kvalitete zahtijeva sudjelovanje studenata u vlastitoj procjeni, uključujući

i periodičnu ocjenu rada nastavnoga osoblja, plana i programa itd. Unutarnji propisi sveučilišta koji pokrivaju područje uspostave i kontrole osiguranja kvalitete na sveučilištu trebali bi sadržavati mehanizme za primjereno sudjelovanje studenata u tim procesima, što obuhvaća: (a) primjeren broj studenata koji sudjeluju u radu tima za osiguranje kvalitete, a koje predlažu savezi studenata na sveučilištu, (b) razvitak mehanizama i procedura koji će osigurati utjecaj studenata na donošenje odluka unutar tima, (c) uvođenje šireg sudjelovanja studenata i njihove prakse (studentske debate, forumi, ankete provedene među studentima itd.);

(ACIPS)

- ♦ jasno definirati status studenata - bolonjskim procesom studenti se stavljaju u središte visokog obrazovanja. Zakonom se mora jasno riješiti i definirati status studenata, kao i njihova prava i obveze;

(MFUNIS, CIVITAS)

- ♦ preustrojiti sustav ispitivanja studenata - sadašnji je sustav ispitivanja studenata na sveučilištima podložan korupciji, te je potrebno preustrojiti način ispitivanja studenata;

(CEPOS)

- ♦ stvoriti pretpostavke za razvitak multidisciplinarnih studija na bh. sveučilištima - zakonom bi trebalo propisati i financijski poduprijeti multidisciplinarni pristup u visokom obrazovanju, kao i pružanje novih znanja i tehnologija na sveučilištima, te pojednostaviti otvaranje novih studija i odsjeka. Multidisciplinarnost se osigurava integriranjem sveučilišta i vodoravnom prohodnošću studenata;

(IHUNSA, PMFUNSA)

- ♦ regulirati znanstvenoistraživački rad - prema Bolonjskoj deklaraciji, rad nastavnoga osoblja uključuje jednak udjel nastavnog i znanstveno-istraživačkog rada. Naglasak je stavljen upravo na znanstvenoistraživački rad koji predstavlja osnovu same nastave i koji je usko povezan sa znanstvenim i tehnološkim, a time i gospodarskim napretkom društva. Državni zakon o visokom obrazovanju mora uključivati i propise koji se odnose na znanost, tj. znanstvenoistraživačku djelatnost, ili, pak, to pitanje mora biti riješeno posebnim zakonom, kako su učinile brojne zapadnoeuropske zemlje.

(MON KS, FFUNSA)

Znanstvenoistraživački rad treba organizirati na način da doprinosi razvitku bh. društva - sredstva koja će biti osigurana za visoko obrazovanje i znanstvenoistraživački rad dolaziti će iz državnog proračuna i morat će se upravljati jedinstvenom državnim politikom razvitka države. Sukladno tomu, sveučilišta ne bi smjela imati autonomnost u smislu samostalnog nominiranja znanstveno-istraživačkih radova i projekata koji nisu od interesa za razvitak države.

(ISCOS)

Suprotno ovome viđenju, a u sklopu šire pretpostavke za autonomiju sveučilišta, predstavnik Mašinskog fakulteta Univerziteta u Istočnom Sarajevu smatra da sveučilišta moraju imati pravo samostalnog predlaganja znanstvenoistraživačkih radova;

(MFUNIS)

- ♦ uvesti pravo na znanstveni kolegij za nastavnike - sukladno praksi stranih sveučilišta na kojima profesori za svakih šest godina rada imaju pravo na jednu godinu znanstvenog kolegija, tj. na vrijeme koje provode u znanstvenoistraživačkom radu, a ne u nastavi;

(AFUNSA)

- ♦ definirati intelektualno vlasništvo sveučilišnih radova - jasno odrediti čijim su vlasništvom znanstveni radovi nastali kao ishod znanstvenoistraživačke djelatnosti na sveučilištima;

(MFUNIS)

- ♦ za kriterij za upošljavanje nastavnoga osoblja definirati i obvezu stjecanja praktičnog iskustva u danome području, tj. određeno vrijeme provedeno u praksi prije ulaska u nastavni proces;

(AFUNSA, PMFUNSA)

- ♦ uspostaviti jedinstvene standarde za osnivanje i djelovanje javnih i privatnih sveučilišta;

(FPNUNSA)

- ♦ dovesti do ukidanja visokih škola sukladno vladajućoj praksi u Europi, gdje sveučilišta djeluju dok visoke škole ne postoje;

(UNSA)

- ♦ standardizirati nazive akademskih zvanja;

(MFUNIS)

- ♦ stvoriti osnovu za informatizaciju sveučilišta - najznačajnije reformsko sredstvo u visokom obrazovanju mora biti informatizacija sveučilišta, kako u području nastave tako i u području administrativnog rada fakulteta. Taj se reformski aspekt mora značajnije podržati i regulirati određenim pravilnicima ili zakonima;

(FFUNSA)

- ♦ definirati prijelazna razdoblja za prilagodbu zakonskim odredbama - zakonom o visokom obrazovanju moraju se definirati i prijelazna razdoblja za prilagodbu i postupno usvajanje preporuka Bolonjske deklaracije na bh. sveučilištima.

(MONKS)

Donošenje zakona o visokom obrazovanju na državnoj razini iziskivat će i promjene u postojećim ustavnim i zakonskim kantonalnim rješenjima, odnosno entitetskim i rješenjima Brčko Distrikta BiH. Naime, ovlasti nad visokim obrazovanjem morat će se s kantonalne prenijeti na entitetsku razinu u Federaciji BiH, a potom s razine Federacije BiH, Republike Srpske i Brčko Distrikta na državnu razinu.

(ISCOS)

Također, bit će nužno odrediti i potrebu donošenja kantonalnih i entitetskih zakona na temelju državnoga zakona o visokom obrazovanju. Državnim se zakonom moraju dati jasne smjernice za donošenje entitetskih i kantonalnih zakona o visokom obrazovanju.

(MFUNIS)

Cjelokupnu reformu visokog obrazovanja nužno je organizirati i provesti na način njezine uske povezanosti s gospodarskim i društvenim razvitkom Bosne i Hercegovine. Kako je već rečeno, i visokoškolski nastavni proces i znanstvenoistraživački rad moraju se temeljiti na realnim potrebama bh. tržišta i društva u cjelini. U tom smislu, potrebno je pripremiti analizu potreba i razviti državnu strategiju za reformu visokog obrazovanja. Državnu razvojnu strategiju bitno je vezati uz strategiju zapošljavanja koja bi, pak, bila osnova strategije obrazovanja.

(VKBI, MFUNIS, ISCOS, CEPOS, PMFUNSA)

U sklopu nužnog povezivanja sveučilišta s gospodarstvom bitno je uvesti programe praktičnoga rada za studente, kao i centre za razvoj karijere studenata.

(FFUNSA, OIA, CEPOS, PMFUNSA)

Također, uspjeh reforme visokog obrazovanja zahtijeva analizu i ocjenu dosadašnjih učinaka reformi odgojnog i obrazovnog procesa te reformi iz područja znanosti u Bosni i Hercegovini. Pedagoška dimenzija reforme visokog obrazovanja u Bosni i Hercegovini dosad je bila konstantno zanemarivana. Upravljanjem i provođenjem reforme visokog obrazovanja moraju se baviti mjerodavni pojedinci koji su stručno upoznati s odgojnim i obrazovnim procesima, te s kontinuitetom tih procesa. Reformu odgojnog i obrazovnog procesa, kao i znanstvene djelatnosti, u Bosni i Hercegovini treba cjelovito promatrati, počev od predškolskog odgoja, osnovne i srednje škole do sveučilišta i cjeloživotnog učenja. Primjerice, ako se pomjeri granica početka osnovnog (obveznog) obrazovanja, nužno dolazi i do promjena u ukupnom odgojnom i obrazovnom sustavu. Trenutačno, Bosni i Hercegovini nedostaje vizija ukupnoga razvitka školskog sustava i utjecaja toga razvitka na ostale društvene segmente.

(PAUNSA)

Osim donošenja odgovarajućeg (odgovarajućih) zakona, za provedbu reforme visokog obrazovanja nužno je osigurati i financijska sredstva. Novi materijalni, tehnički, kadrovski, prostorni itd. zahtjevi nameću i velike financijske izdatke. Međutim, niti državne niti entitetske vlasti nisu u svoje godišnje proračune uvrstile sredstva potrebna za reformu obrazovanja. Nužno je definirati iznos potrebnih sredstava i njihov izvor.

(ANU BiH, VKBI, ISCOS, EFUNIS)

Kako nastavno osoblje bh. sveučilišta nije detaljno upoznato s promjenama koje donosi bolonjski proces, nužno je interveniranje vlasti kako bi se osigurala sredstva za izobrazbu, osposobljavanje i pripremu nastavnoga osoblja za buduće promjene. Na taj način otklonili bi se i određeni strahovi koje u svezi s reformom imaju sadašnji nastavnici, čime bi se ubrzao proces promjena.

(VKBI, AFUNSA)

Uz različite stavke koje će biti uključene u državni proračun namijenjen visokom obrazovanju, potrebno je definirati i sredstva za potporu studentima u obliku stipendija.

(CIVITAS)

Uz navedeno, prijeko je potrebno osnovati državni ured za međunarodnu znanstveno-tehničku, kulturnu i prosvjetnu suradnju. Prije rata djelovao je Zavod za međunarodnu znanstveno-tehničku, kulturnu i prosvjetnu suradnju. Odjel sličnoga cilja danas postoji unutar Ministarstva vanjskih poslova BiH, ali s veoma malim brojem uposlenih. Trenutačno, aktivnosti razmjene nastavnoga osoblja obavljaju strana veleposlanstva u našoj zemlji. Nužno je ponovno ojačati ulogu ovoga Odjela i uspostaviti mobilnost studenata i profesora.

(PMFUNSA)

Potrebno je, u ime Ustavno-pravnog povjerenstva, održati Javnu raspravu o novom nacrtu zakona o visokom obrazovanju, nakon što nacrt dođe u parlamentarnu proceduru.

(AFUNSA, FFUNSA)

SAŽETAK JAVNE RASPRAVE O REFORMI VISOKOG OBRAZOVANJA ODRŽANE U ZENICI

Tijek i sudionici Javne rasprave

Osma javna rasprava o reformi visokog obrazovanja održana je u Zenici 22. prosinca 2005. godine, s početkom u 11 sati i 11 minuta.

Javnoj raspravi nazočilo je 46 sudionika, od kojih je njih 12 aktivno sudjelovalo svojim izlaganjima:

1. Sreto Tomašević, ministar obrazovanja, nauke, kulture i sporta Zeničko-dobojskog kantona (MONKSZDK);
2. Sabahudin Ekinović, rektor Univerziteta u Zenici (UNZE);
3. Darko Petković, prorektor za nauku, razvoj i međunarodnu suradnju Univerziteta u Zenici (UNZE);
4. Željko Škuljević, prorektor za nastavu i studentska pitanja Univerziteta u Zenici (UNZE);
5. Asim Karić, profesor na Fakultetu za metalurgiju i materijale Univerziteta u Zenici (Karić);
6. Muris Đambo, student Pravnog fakulteta Univerziteta u Zenici (Đambo);
7. Amra Muslić, predsjednica Unije studenata Univerziteta u Zenici (US);
8. Jovan Sredojević, prodekan za nastavu Mašinskog fakulteta Univerziteta u Zenici (MF);
9. Irnesa Ramić, studentica Pravnog fakulteta Univerziteta u Zenici (Ramić);
10. Mejra Softić, prodekan za nastavu Islamske pedagoške akademije (IPA);
11. Senad Huseinović, asistent na Zdravstvenom fakultetu Univerziteta u Zenici (ZF);
12. Ismar Alagić, viši asistent na Mašinskom fakultetu Univerziteta u Zenici (MF).

Svoje pisane prijedloge vezane uz ovu Javnu raspravu dostavili su:

1. Safet Brdarević, profesor na Mašinskom fakultetu Univerziteta u Zenici (MF);
2. Darko Petković, prorektor za nauku, razvoj i međunarodnu suradnju Univerziteta u Zenici (UNZE);
3. Sabahudin Ekinović, rektor Univerziteta u Zenici (UNZE);
4. Šukrija Ramić, dekan Islamske pedagoške akademije (IPA).

Javna rasprava okončana je u 13 sati i 30 minuta.

Sažetak Javne rasprave

Jedan od zaključaka zeničke rasprave jeste da se reforma visokog obrazovanja treba odvijati u službi društva, kako bi se sveučilišni kadrovi apsorbirali u gospodarstvu. Društvo ima potrebu za određenim strukama i prema tim potrebama sveučilišta trebaju razvijati svoje programe i fakultetna usmjerenja. Sukladno tome, uz zakon o visokom obrazovanju, nužno je izraditi i strategiju razvoja visokog obrazovanja.

(ZF, Karić)

Jedan od ciljeva reforme visokog obrazovanja treba biti obuhvaćanje što većega broja mladih sveučilišnim obrazovanjem. Postoji realna opasnost za Bosnu i Hercegovinu, kada dođe do smjene naraštaja, od zapadanja u veliki kadrovski deficit.

(UNZE)

Zadovoljenje standarda Europske unije u području visokog obrazovanja mora biti imperativom bh. visokog školstva. To podrazumijeva maksimalnu kvalitetu u realizaciji nastavnog i istraživačkog procesa, uz poštivanje relevantnih kriterija kada su u pitanju studenti. Pri tome je nužna primjena jednakih kriterija na svim bh. sveučilitima u procesima ocjenjivanja, akreditiranja, davanja licencija, pružanja materijalne i financijske potpore itd., a što do sada nije bila praksa.

(UNZE)

Prema europskim standardima, uspostavljene su jasne procedure za akreditiranje sveučilišta, koju provodi Europska asocijacija sveučilišta, i jasni kriteriji za osnivanje i djelovanje sveučilišta, koledža i instituta. Svaka je zemlja dužna ispoštovati te kriterije i standarde, s njima uskladiti svoje zakone i druge normativne akte, te uspostaviti tijelo nadležno za ovaj proces. Razdoblje prilagodbe i usklađivanja zakonodavstva određeno je za svaku zemlju. Postupak akreditiranja treba osigurati poboljšanje kvalitete visokog obrazovanja i podržati razvitak postojećih i uspostavu novih visokoškolskih ustanova.

(UNZE, MF)

Sukladno prethodnome, potrebno je donijeti zakon o visokom obrazovanju na državnoj razini i osnovati državno ministarstvo obrazovanja i znanosti. Područje znanosti i tehnologije potrebno je usko povezati s visokim obrazovanjem, jer su sveučilišta glavnim nositeljima znanstvenoistraživačkog rada kao generatora razvitka u svakom društvenom segmentu.

(UNZE, US, MF)

Odredbe koje su dovele do toga da Ustavni sud BiH ocijeni prethodni Prijedlog zakona o visokom obrazovanju neustavnim, u novoj verziji prijedloga zakona moraju biti poboljšane i usuglašene s Ustavom BiH.

(MONKSZDK)

Zakon o visokom obrazovanju treba:

- ♦ propisati nadležnosti i odgovornosti svih razina vlasti, od općinskih do državnih, u procesu reforme visokog obrazovanja, kako bi se pravilno raspodijelile obveze između svih ustanova u ovome području;

(ZF)

- ♦ definirati jasne norme za uspostavu sustava za osiguranje kvalitete visokog obrazovanja, te jasne odredbe koje će biti daljnje razređene podzakonskim aktima.

(MF)

Dodatno, zakonom o visokom obrazovanju treba definirati temeljne elemente sustava za osiguranje kvalitete, a posebice:

- ♦ tijela nadležna za akreditiranje i provjeru kvalitete,
- ♦ postupak akreditiranja i provjere,
- ♦ važnost akreditiranja i provjere uz prihvaćanje postojećeg stanja u bh. visokom obrazovanju,
- ♦ termine za provjeru kvalitete,
- ♦ standarde i normative za osnivanje, rad i upravljanje obrazovnim ustanovama i procesima;

(MF)

- ♦ jedinstvenom odlukom regulirati trajanje studijskih ciklusa kako bi oni bili usklađeni na svim bh. sveučilištima. Koncept 3+2 je više strukovno orijentiran, dok je koncept 4+1 više znanstveno orijentiran. Nužno je načiniti podjelu između predmeta i definirati koje su to struke za Bosnu i Hercegovinu prvenstveno strukovno, a koje znanstveno zanimljive i potrebne;

(UNZE)

- ♦ definirati status pridruženih članica sveučilišta i visokoškolskih ustanova čiji su osnivači vjerske zajednice - prijedlog zakona o visokom obrazovanju mora uzeti u obzir i status pridruženih članica sveučilišta i

visokoškolskih ustanova čiji su osnivači vjerske zajednice, te to pitanje regulirati na državnoj razini.

(ZF, IPA)

Uz donošenje zakona o visokom obrazovanju, nužno je i osigurati financijska sredstva za provedbu reforme visokog obrazovanja. Financiranje visokog obrazovanja i znanosti mora se regulirati na državnoj razini uz jasno razdrađene i jedinstvene kriterije za sva sveučilišta. Svi društveni sektori u Bosni i Hercegovini, bez obzira na razinu vlasti na kojoj se nalaze, dobivali su financijsku potporu od države. Zabrinjavajuće je da samo područje visokog obrazovanja, kao i znanosti, nije dobilo financijsku potporu. Rektorska konferencija potakla je inicijativu prema Vijeću ministara BiH o zaduženju države u iznosu od 400 milijuna eura kako bi odredbe Bolonjske deklaracije bile uspješno i pravodobno provedene. To bi zaduženje trebalo djelomice prenijeti i na sveučilišta, zbog potrebe za pretvorbom sveučilišta kroz reformu iz predavačkih u poduzetničke.

(UNZE, MF, ZF)

Znanstvenoistraživački rad treba generirati i razvijati unutar sveučilišta i znanstvenoistraživačkih instituta, pa je i u tom smislu nužno osigurati potrebna financijska i materijalna sredstva.

(MF)

Država mora izdvojiti financijska sredstva i za rad studentskih saveza i za rad fondova za potporu studentima, kao što su fondovi za stipendije i studentske zajmove.

(US)

Kada su u pitanju studenti, od velike je važnosti izobrazba studenata o bolonjskom procesu - ta izobrazba mora biti provedena na sveučilištima kako bi studenti bili upoznati ne samo s konkretnim promjenama do kojih će doći tijekom studiranja već i sa svojim pravima i obvezama u novom sustavu studiranja.

(Đambo, Ramić)

Dodatno, studenti se moraju uključiti u rad sveučilišta, točnije u rad tijela koja upravljaju sveučilištima i donose odluke koje se tiču studenata.

(US)

Pred sveučilištima, tijekom iduće dvije godine, je proces usuglašavanja ECTS kreditnog sustava. Kreditni je sustav u primjeni na svih osam bh. sveučilišta. Međutim, konzistentnost primjene ECTS sustava ne postoji, čime je onemogućena mobilnost studenata. Trenutačno, sva sveučilišta u Bosni i Hercegovini rade na ujednačavanju ECTS sustava. Završetak toga procesa očekuje se tijekom idućih dviju godina, čime bi suštinske razlike u primjeni ECTS sustava na sveučilištima u Bosni i Hercegovini nestale.

(UNZE)

Potom, pravilo da sveučilišta moraju imati dvije trećine stalno uposlenog osoblja mora se postupno uvesti kako bi sveučilišta dobila na vremenu potrebnom za prilagodbu.

(UNZE)

Djelovanje privatnih i javnih sveučilišta prijeko je potrebno liberalizirati prema istim kriterijima. Zdrava konkurentnost rezultirat će povećanjem kvalitete u obrazovanju. Mora postojati kvalitetan monitoring rada državnih i privatnih sveučilišta.

(UNZE)

ANEKS
Popis sudionika
pojedinih sesija Javne rasprave

BR.	KRATICA	ORGANIZACIJA/POJEDINAC
1.	Begić	Prof. dr Rešad Begić, predsjednik IO Vijeća Kongresa bošnjačkih intelektualaca, VKBI – Kantonalni odbor Tuzla
2.	Kerošević	Vlado Kerošević, v.d. dekan Akademije dramskih umjetnosti, Univerzitet u Tuzli
3.	MONKSTK	Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta Tuzlanskog kantona, predstavnica: prof. dr Zlata Žigić, ministrica
4.	MONKSTK	Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta Tuzlanskog kantona, predstavnik: Midhat Spahić, viši stručni suradnik za visoko obrazovanje i znanost
5.	Osmančević	Enes Osmančević, viši asistent na Odsjeku za žurnalistiku Filozofskog fakulteta, Univerzitet u Tuzli
6.	Pašić	Muhidin Pašić, Zajednica općinskih društava “Preporod” Tuzlanskog kantona
7.	SVOTK	Sindikata visokog obrazovanja TK, predstavnik: doc. dr Edin Delić
8.	SUS	Svjetski univerzitetski servis BiH, predstavnik: Asim Jusić
9.	STK	Skupština Tuzlanskog kantona, predstavnik: Tomo Vidović, dopredsjednik Skupštine Tuzlanskog kantona i predsjednik Komisije za obrazovanje, nauku, kulturu i sport Tuzlanskog kantona
10.	USPPV	Udruga studenata s posebnim potrebama i volontera, predstavnica: Tifa Tučić, predsjednica
11.	USPPV	Udruga studenata s posebnim potrebama i volontera, predstavnica: Jasmina Kurbašić, volonterka
12.	USUT	Unija studenata Univerziteta u Tuzli, predstavnik: Izen Hajdarević, predsjednik USUT
13.	USUT	Unija studenata Univerziteta u Tuzli, predstavnik: Sead Kadrić, predsjednik Skupštine USUT
14.	USUT	Unija studenata Univerziteta u Tuzli, predstavnik: Husejnović Damir, student – član Senata Univerziteta u Tuzli
15.	UT	Univerzitet u Tuzli, predstavnik: prof. dr Mirsad Đonlagić, prorektor za međunarodnu suradnju Univerziteta u Tuzli;
16.	UT	Univerzitet u Tuzli, predstavnik: Božo Banjanin, prorektor
17.	UT	Univerzitet u Tuzli, predstavnik: Radić Mirjana, prorektor
18.	UT	Univerzitet u Tuzli, predstavnik: Berbić Jasmina, glavna tajnica
19.		Senada Pepeljak, predsjednica Udruge vijeća škola i roditelja Tuzlanskog kantona
20.		Hatidža Tomić, Udruga BOSPO Tuzla
21.		Prof. dr Ahmet Kasumović, dekan Filozofskog fakulteta, Univerzitet u Tuzli
22.		Hajro Kofrc, v.d. dekan Pravnog fakulteta, Univerzitet u Tuzli
23.		Prof. dr Farid Ljuca, prodekan za znanstvenoistraživački rad Medicinskog fakulteta, Univerzitet u Tuzli
Komentari podneseni u pisanom obliku:		
1.	SVOTK	Sindikata visokog obrazovanja TK, potpisnik: doc. dr Edin Delić

BR.	KRATICA	ORGANIZACIJA/POJEDINAC
1.	SBD	Skupština Brčko Distrikta, predstavnik: Milan Tomić, predsjednik
2.	VBD	Vlada Brčko Distrikta, predstavnik: Vukašin Panić, voditelj Odjela za obrazovanje
3.	EFB	Ekonomski fakultet u Brčkom, Univerzitet u Istočnom Sarajevu, predstavnik: Stevan Stević, predsjednik Savjeta
4.	EFB	Ekonomski fakultet u Brčkom, Univerzitet u Istočnom Sarajevu, predstavnik: Marin Gužalić, dekan
5.	EFB	Ekonomski fakultet u Brčkom, Univerzitet u Istočnom Sarajevu, predstavnik: Hamid Alibašić, prodekan
6.	SS	Savez studenata, Ekonomski fakultet u Brčkom, Univerzitet u Istočnom Sarajevu, predstavnica: Sara Šibalića, predsjednica
7.	SS	Savez studenata, Ekonomski fakultet u Brčkom, Univerzitet u Istočnom Sarajevu, predstavnica: Aleksandra Radumilo, student prodekan
8.	Vonsović	Adalbert Vonsović, ravnatelj Poljoprivredne škole, predsjednik Pedagoškog savjeta Brčko Distrikta
9.	Jusufagić	Alem Jusufagić, profesor u JU Ekonomska škola Brčko Distrikta
10.		Dragan Savić, ravnatelj JU Gimnazije "Vaso Pelagić" Brčko
11.		Veljko Ilić, Savez studenata, Ekonomski fakultet u Brčkom
12.		Erna Smajlović, Savez studenata, Ekonomski fakultet u Brčkom
13.		Kenan Ibrahimović, Savez studenata, Ekonomski fakultet u Brčkom
14.		Milka Petrić, učenica JU Gimnazije "Vaso Pelagić"
15.		Amira Džibrić, profesorica u Poljoprivrednoj školi
16.		Marko Mičić, učenik Poljoprivredne škole
17.		Karmelita Simić, OESS BiH, Tim Brčko, službenica za obrazovanje
18.		Boro Ninić, učenik JU Ekonomske škole
19.		Nermina Pobrić, asistentica na Ekonomskom fakultetu
20.		Bojan Mededović, asistent na Ekonomskom fakultetu u Brčkom
21.		Jelena Golić, suradnica u nastavi na Ekonomskom fakultetu
22.		Mira Đurović, profesorica sociologije u JU Gimnazija "Vaso Pelagić" Brčko
23.		Vasilijana Mirković, asistentica na Ekonomskom fakultetu u Brčkom
24.		Mirjana Knežević, profesorica u JU Tehnička škola
25.		Fehim Mujanović, predsjednik VKBI Brčko distrikta BiH, Vijeće Kongresa bošnjačkih intelektualaca

BR.	KRATICA	ORGANIZACIJA/POJEDINAC
1.	OB	Općina Bijeljina, predstavnik: Simeunović
2.	FPS	Fakultet za poslovne studije, Bijeljina, predstavnik: prof. dr Perica Gligić
3.	US	Unija studenata, predstavnica: Ljubica Ćurčić, predsjednica
4.	Kokanović	Slađan Kokanović, bivši predsjednik Saveza studenata Mašinskog fakulteta
5.	PA	Pedagoški fakultet, Bijeljina, predstavnik: prof. dr Branko Savić
6.	SSFST	Studentski savez, Fakultet spoljne trgovine, Bijeljina, predstavnica: Miroslava Simeunović, tajnica
7.	Jevtić	Tatjana Jevtić, studentica Pedagoškog fakulteta, Bijeljina
8.		Ankica Todorović, službenica za obrazovanje, OESS
9.		Biljana Gajić, zamjenica studenta prodekana, Fakultet spoljne trgovine
10.		Mirna Kurtuma
11.		Mladen Panić, podpredsjednik Unije studenata, Fakultet za spoljnu trgovinu
Komentari podneseni u pisanom obliku:		
1.	SPU	Slobomir P Univerzitet, Bijeljina, potpisnik: prof. dr Jovan Todorović, rektor

BR.	KRATICA	ORGANIZACIJA/POJEDINAC
1.	Grad Mostar	Ljubo Bešlić, gradonačelnik Grada Mostara
2.	FIT	Fakultet informacijskih tehnologija, Univerzitet "Džemal Bijedić", predstavnik: prof. dr Safet Krkić, dekan
3.	FIT	Fakultet informacijskih tehnologija, Univerzitet "Džemal Bijedić", predstavnica: Emina Sokolović, asistentica
4.	FPM	Fakultet za poslovni menadžment, Univerzitet "Džemal Bijedić", predstavnik: prof. dr Damir Zaklan, dekan
5.	FPM	Fakultet za poslovni menadžment, Univerzitet "Džemal Bijedić", predstavnica: Jasminka Bratić, tajnica
6.	ISCOS	NVO ISCOS Mostar, predstavnik: dr Ismet Hadžiosmanović, voditelj stručnog tima
7.	MPNKSHNK	Ministarstvo prosvjete, znanosti, kulture i sporta Hercegovačko-neretvanske županije, predstavnik: Jago Musa, ministar
8.	MPZKSHNK	Ministarstvo prosvjete, znanosti, kulture i sporta Hercegovačko-neretvanske županije, predstavnik: Vlado Rogić, pomoćnik ministra za znanost i visoko obrazovanje
9.	Parlament FBiH	Parlament FBiH, predstavnik: Mile Lasić, zastupnik
10.	Parlament FBiH	Parlament FBiH, predstavnik: Petar Majić, zastupnik
11.	Sveučilište	Sveučilište u Mostaru, predstavnik: prof. dr Vojo Višekruna, prorektor za nastavu i studente
12.	Sveučilište	Sveučilište u Mostaru, predstavnik: Marinko Jurić, glavni tajnik
13.	Univerzitet	Univerzitet "Džemal Bijedić" Mostar, predstavnik: prof. dr Fuad Čatović, rektor
14.	Univerzitet	Univerzitet "Džemal Bijedić" Mostar, predstavnica: Zijada Bečić, glavna tajnica
15.		Mirna Ajanić, pedagoginja, Udruga "Sunce" Mostar
16.		Ana Rozić, mlada asistentica na Pravnom fakultetu, Sveučilište u Mostaru
17.		Blaženka Barišić, studentica Pravnog fakulteta, Sveučilište u Mostaru
18.		Jelena Bošnjak, mlada asistentica na Pravnom fakultetu, Sveučilište u Mostaru
19.		Alija Cigić, sveučilišni profesor na Fakultetu strojarstva i računarstva, Sveučilište u Mostaru
20.		Maja Čolaković, viša asistentica na Pravnom fakultetu, Univerzitet "Džemal Bijedić"
21.		Anita Duraković, asistentica na Pravnom fakultetu, Univerzitet "Džemal Bijedić"
22.		Željko Galić, asistent na Pravnom fakultetu, Sveučilište u Mostaru
23.		Jelena Kolobarić, studentica Pravnog fakulteta, Sveučilište u Mostaru
24.		Viktorija Mihić, mlada asistentica na Pravnom fakultetu, Sveučilište u Mostaru
25.		Ante Mišković, sveučilišni profesor na Fakultetu strojarstva i računarstva, Sveučilište u Mostaru
26.		Nermine Kožljak, koordinatorka projekta Nacionalni demokratski institut – NDI
27.		Nermin Malović, asistent, OESS, Odjel za demokratizaciju
28.		Edin Rizvanović, Pravni fakultet, Univerzitet "Džemal Bijedić"
29.		Ivo Rozić, asistent na Pravnom fakultetu, Sveučilište u Mostaru

BR.	KRATICA	ORGANIZACIJA/POJEDINAC
1.	AUBL	Akademija umjetnosti Banja Luka, predstavnik: Luka Kecman, predsjednik savjeta AUBL
2.	AUBL	Akademija umjetnosti Banja Luka, predstavnik: Zoran Nikolić, docent/prodekan za nastavu
3.	Grad Banjaluka	Grad Banja Luka, predstavnik: Milenko Malinović, voditelj Odsjeka za društvene djelatnosti, Administrativna služba
4.	FPE	Fakultet poslovne ekonomije, predstavnik: Darko Uremović, predsjednik UOFPE
5.	MF	Mašinski fakultet, Univerzitet u Banjoj Luci, predstavnik: prof. dr Miroslav Rogić
6.	NUBRS	Narodna i univerzitetska biblioteka RS, predstavnik: Aleksandar Grandić, voditelj ZZNUBRS
7.	SOUBL	Studentska organizacija Univerziteta u Banjoj Luci, predstavnik: Branislav Tešanović, član Izvršnog odbora SOBL
8.	SOUBL	Studentska organizacija Univerziteta u Banjoj Luci, predstavnica: Irena Kisić, koordinatorica za studentska prava i studentski standard SOUBL
9.	SOUBL	Studentska organizacija Univerziteta u Banjoj Luci, predstavnica: Jelena Gajić, članica IOSOBL
10.	SURS	Studentska unija RS, predstavnik: Račić, predsjednik
11.	SURS	Studentska unija RS, predstavnica: Branka Malešević, glavna tajnica
12.	TI	NVO Transparency International BiH, predstavnik: Darijo Lazić, voditelj programa
13.	Vejnović	Duško Vejnović, profesor na Univerzitetu u Banjoj Luci, ravnatelj Centra za geostrateška istraživanja
14.		Ljubomir Zuber, asistent - koordinator za nastavu, Fakultet za poslovni inženjering i menadžment
15.		Valerija Tišma, regionalna koordinatorica za obrazovanje, OESS
16.		Nataša Salapura, pomoćnica regionalnog koordinatora za obrazovanje, OESS
17.		Siniša Gvozderac, asistent u Odjelu za demokratizaciju, OESS
18.		Srdan Mišljenović, novinar Radija "Balkan"
19.		Željko Pauković, izvršni ravnatelj Omladinskog komunikacijskog centra Banja Luka
Komentari podneseni u pisanom obliku:		
1.	UPINRRS	Udruženje prosvjetnih i naučnih radnika Republike Srpske, potpisnica: dr Radojka Praštalo, članica IOUPINRRS

BR.	KRATICA	ORGANIZACIJA/POJEDINAC
1.	EF	Ekonomski fakultet, Univerzitet u Bihaću, predstavnik: Hilmija Mujić, dekan
2.	EF	Ekonomski fakultet, Univerzitet u Bihaću, predstavnik: Mersud Omerdić, viši asistent
3.	PeF	Pedagoški fakultet, Univerzitet u Bihaću, predstavnik: Refik Hodžić, dekan
4.	PeF	Pedagoški fakultet, Univerzitet u Bihaću, predstavnik: Nijaz Skender, profesor
5.	PF	Pravni fakultet, Univerzitet u Bihaću, predstavnik: Mujo Demirović, dekan
6.	TF	Tehnički fakultet, Univerzitet u Bihaću, predstavnik: Isak Karabegović, dekan
7.	UNBI	Univerzitet u Bihaću, predstavnica: Ratmira Pjanić, prorektor za nastavu
8.	UNBI	Univerzitet u Bihaću, predstavnik: Mersud Ferizović, prorektor za financije i razvitak
9.	US	Unija studenata, UNBI, predstavnik: Anando Bakal, glavni tajnik
10.	US	Unija studenata, UNBI, predstavnik: Emir Mahmutović, predsjednik
11.		Amela Čamo, asistentica suradnica na Pravnom fakultetu, UNBI
12.		Esad Midžić, asistent na Ekonomskom fakultetu, UNBI
13.		Lipovača, viši asistent na Ekonomskom fakultetu, UNBI
14.		Alojz Mihić, kantonalni inspektor za obrazovanje, Ministarstvo obrazovanja, nauke i sporta, Unsko-sanski kanton
15.		Minka Džafić, savjetnica za osnovno i predškolsko obrazovanje, Ministarstvo obrazovanja, nauke i sporta, Unsko-sanski kanton
16.		Safet Dedić, kantonalni inspektor za srednje i visoko obrazovanje, Ministarstvo obrazovanja, nauke i sporta, Unsko-sanski kanton
17.		Suvad Veladžić, tajnik KO Bosanske stranke
18.		Iva Rukavina, studentica Ekonomskog fakulteta, UNBI
19.		Samir Veladžić, tajnik Pedagoškog fakulteta, Univerzitet u Bihaću
20.		Emir Čehajić, student, Ekonomski fakultet, Univerzitet u Bihaću
21.		Dinko Mujić, student Ekonomskog fakulteta, Univerzitet u Bihaću
22.		Anel Nasupović, policajac u Ministarstvu unutrašnjih poslova, Unsko-sanski kanton
23.		Enes Čizmić, predsjednik Sindikata srednjeg obrazovanja, Unsko-sanski kanton
24.		Čehiba Dupanović, pomoćnica općinskog načelnika, Općina Bihać
25.		Edin Mašić, stručni savjetnik u Ministarstvu obrazovanja, nauke i sporta, Unsko-sanski kanton
26.		Hasan Zulić, viši asistent na Ekonomskom fakultetu, UNBI
27.		Elvisa Šahanović-Zahirović, studentica
28.		Majda Mekanović, studentica Ekonomskog fakulteta, UNBI
29.		Dženana Pezić, studentica
30.		Edvina Abdijanović, studentica
31.		Izudin Barčić
32.		Ismet Alihodžić

BR.	ORGANIZACIJA/POJEDINAC
33.	Hasan Jašaragić, student Ekonomskog fakulteta, Univerzitet u Bihaću
34.	Sead Beširović, student Ekonomskog fakulteta, Univerzitet u Bihaću
35.	Sabira Kličić, studentica Ekonomskog fakulteta, Univerzitet u Bihaću
36.	Mirela Mujagić, studentica Ekonomskog fakulteta, Univerzitet u Bihaću
37.	Aldijana Mujagić
38.	Nedžmija Veladžić, službenica Rektorata, Univerzitet u Bihaću
39.	Eldin Rizvanović, student
40.	Dženana Malkoč, studentica
41.	Nermin Pašić, student
42.	Adelaida Glihalić
43.	Azra Bakrač-Bećiraj, viša asistentica na Biotehničkom fakultetu, Univerzitet u Bihaću
44.	Ermin Mahmutović, predsjednik Unije studenata, Univerzitet u Bihaću
45.	Suada Bašić, studentica Ekonomskog fakulteta, Univerzitet u Bihaću
46.	Zinka Hasanagić, volonterka u Udruzi "Radosti druženja"
47.	Alma Dedić-Ibukić, volonterska u Udruzi "Radosti druženja"
48.	Ivana Tomić, volonterka u Udruzi "Radosti druženja"
49.	Doron Frishman, službenik za demokratizaciju, Terenski ured Bihać, OESS
50.	Iskra Tabaković, službenica za obrazovanje, OESS
51.	Ermin Hajder, OESS
52.	Hedija Kendić, Ekonomski fakultet, Univerzitet u Bihaću
53.	Adisa Fekog, Ekonomski fakultet, Univerzitet u Bihaću
54.	Nermina Okić, Ekonomski fakultet, Univerzitet u Bihaću
55.	Martina Mažar, Ekonomski fakultet, Univerzitet u Bihaću
56.	Amela Bilajac, studentica Ekonomskog fakulteta, Univerzitet u Bihaću
57.	Elvisa Šušnjarić, studentica Ekonomskog fakulteta, Univerzitet u Bihaću
58.	Jasmina Draganović, studentica Ekonomskog fakulteta, Univerzitet u Bihaću
59.	Admira Duratović, Ekonomski fakultet, Univerzitet u Bihaću
60.	Lejla Veladžić, Ekonomski fakultet, Univerzitet u Bihaću
61.	Lejla Ramić, studentica Ekonomskog fakulteta, Univerzitet u Bihaću
62.	Marijana Klepić, studentica Ekonomskog fakulteta, Univerzitet u Bihaću
63.	Velida Hodžić, studentica Ekonomskog fakulteta, Univerzitet u Bihaću
64.	Dijana Dedić, studentica Ekonomskog fakulteta, Univerzitet u Bihaću
65.	Nihad Beganović, student Ekonomskog fakulteta, Univerzitet u Bihaću
66.	Nermina Zijamhodžić, studentica Ekonomskog fakulteta, Univerzitet u Bihaću
67.	Sanela Liđan, studentica Ekonomskog fakulteta, Univerzitet u Bihaću
68.	Elmira Vojniković, studentica
69.	Aida Jusić, studentica Univerziteta u Bihaću
70.	Alen Hodžić, student Ekonomskog fakulteta, Univerzitet u Bihaću
71.	Kasim Alagić, Ekonomski fakultet, Univerzitet u Bihaću
72.	Sandina Talić, studentica Ekonomskog fakulteta, Univerzitet u Bihaću
73.	Selma Hasić, studentica Ekonomskog fakulteta, Univerzitet u Bihaću
74.	Anesa Merdanović, studentica Ekonomskog fakulteta, Univerzitet u Bihaću
75.	Anesa Kalić, studentica Ekonomskog fakulteta, Univerzitet u Bihaću
76.	Mersiha Selimagić, studentica
77.	Mehmed Duraković, glavni tajnik Univerziteta u Bihaću

BR.	KRATICA	ORGANIZACIJA/POJEDINAC
1.	ACIPS	Alumni centar za interdisciplinarne poslijediplomske studije - ACIPS, predstavnik: Ivan Barbačić, predsjednik
2.	AFUNSA	Arhitektonski fakultet Univerzitet u Sarajevu, predstavnica: Aida Daidžić, članica Upravnog odbora
3.	ANUBiH	Akademija nauka i umjetnosti BiH, predstavnik: Ejub Ganić, član Akademije
4.	CEPOS	Centar za političke studije, predstavnik: Dino Đipa, ravnatelj
5.	CIVITAS	CIVITAS, predstavnik: Rizah Smailbegović, programski menadžer
6.	EFUNIS	Elektrotehnički fakultet, Univerzitet u Istočnom Sarajevu, predstavnik: Božidar Krstajić, dekan
7.	FaFUNSA	Farmaceutski fakultet, Univerzitet u Sarajevu, predstavnica: Elvira Kovač-Bešović, dekan
8.	FFUNSA	Filozofski fakultet, Univerzitet u Sarajevu, predstavnica: Dženana Husremović, asistentica
9.	FPNUNSA	Fakultet političkih nauka, Univerzitet u Sarajevu, predstavnik: Ismet Grbo, dekan
10.	FSTOUNSA	Fakultet sporta i tjelesnog odgoja, Univerzitet u Sarajevu, predstavnik: Munir Talović, prodekan
11.	IHUNSA	Institut za hidrotehniku, Arhitektonski fakultet, Univerzitet u Sarajevu, predstavnik: Branko Vučijak, nastavnik
12.	ISCOS	Internacionalna sindikalna razvojna organizacija, predstavnik: Ismet Hadžiosmanović, voditelj projekta
13.	MFUNIS	Mašinski fakultet, Univerzitet u Istočnom Sarajevu, predstavnik: Momir Šarenac, dekan
14.	MONKS	Ministarstvo obrazovanja i nauke, Kanton Sarajevo, predstavnik: Emir Turkušić, ministar
15.	OIA	Omladinska informativna agencija, predstavnik: Jan Zlatan Kulenović, izvršni direktor
16.	OPA	Veleposlanstvo SAD-a Sarajevo, Odjel za odnose s javnošću, predstavnica: Elizabeta Delalić, stručna savjetnica
17.	PFUNSA	Pravni fakultet, Univerzitet u Sarajevu, predstavnica: Meliha Povlakić, prodekan za nastavu
18.	PMFUNSA	Prirodno-matematički fakultet, Univerzitet u Sarajevu, predstavnica: Azra Jaganjac, profesorica
19.	UNIS	Univerzitet u Istočnom Sarajevu, predstavnik: Zoran Ljuboja, prorektor
20.	UNSA	Univerzitet u Sarajevu, predstavnik: Hasan Muratović, rektor
21.	VKBI	Vijeće Kongresa bošnjačkih intelektualaca, predstavnik: Sulejman Žižić, član Upravnog odbora
22.	WUS	WUS Austrija, predstavnik: Dino Mujkić, regionalni menadžer
23.		Marija Prsa, Savjetnica za visoko i stručno obrazovanje, Odjela za obrazovanje, OESS u BiH
24.		Ismet Hadrović, dekan Arhitektonskog fakulteta, Univerzitet u Sarajevu

BR.	KRATICA	ORGANIZACIJA/POJEDINAC
25.		Hamdija Ramić, profesor u Visokoj zdravstvenoj školi, Sarajevo
26.		Dženana Tanović, predsjednica Sindikata srednjeg obrazovanja BiH
27.		Sadžida Hadrić, koordinatorica u CIVITAS-u
28.		Alma Puska-Đorđević, menadžerica u Catholic Relief Servicesu (CRS)
29.		Haris Halilović, asistent na Fakultetu kriminalističkih nauka, Univerzitet u Sarajevu
30.		Mirko Kulina, asistent na Poljoprivrednom fakultetu, Univerzitet u Istočnom Sarajevu
31.		Aleksandra Govedarica-Lučić, asistentica na Poljoprivrednom fakultetu, Univerzitet u Istočnom Sarajevu
32.		Azra Čabaravdić, koordinatorica na Šumarskom fakultetu, Univerzitet u Sarajevu
33.		Fikret Mustić, zastupnik u Skupštini Kantona Sarajevo
34.		Mirjana Malić, prodekan Stomatološkog fakulteta, Univerzitet u Sarajevu
35.		Sedin Kobašlija, prodekan Stomatološkog fakulteta, Univerzitet u Sarajevu
36.		Almir Kadić, Project Officer, Catholic Relief Services (CRS)
37.		Vesna Vukmanić, direktorica Incijative i civilne akcije
38.		Faruk Mekić, dekan Šumarskog fakulteta, Univerzitet u Sarajevu
39.		Steve Lee, direktor parlamentarnog programa, Nacionalni demokratski institut (NDI)
40.		Ljiljana Sikira, Vijeće ministara BiH
41.		Gordana Filipović, asistentica, OESS
42.		Derviša Pleho, koordinator u CIVITAS-u
43.		Besima Borić, zastupnica, SDPBiH
44.		Haris Muhić, direktor, Dadalos
45.		Edin Rizvanović, ISCOS, Mostar
46.		Ivana Šaraba, student-prorektor, Univerzitet u Istočnom Sarajevu
47.		Safet Smajkić, dekan Pedagoške akademije
48.		Haris Abaspahić, Alumni centar za interdisciplinarnu poslijediplomske studije - ACIPS
Komentari podneseni u pisanom obliku:		
1.	PAUNSA	Pedagoška akademija, Univerzitet u Sarajevu, potpisnik: Safet Smajkić, dekan
2.	ACIPS	Alumni centar za interdisciplinarnu postdiplomske studije – ACIPS, potpisnici: Mia Sidran, Haris Abaspahić, Nejra Nuna Čengić
3.	ISCOS	Internacionalna sindikalna razvojna organizacija, potpisnik: Ismet Hadžiosmanović, šef projekta

BR.	KRATICA	ORGANIZACIJA/POJEDINAC
1.	Đambo	Muris Đambo, student Pravnog fakulteta, Univerzitet u Zenici
2.	IPA	Islamska pedagoška akademija u Zenici, predstavnik: Šukrija Ramić, dekan
3.	IPA	Islamska pedagoška akademija u Zenici, predstavnica: Mejra Softić, prodekan za nastavu
4.	Karić	Asim Karić, profesor na Fakultetu za metalurgiju i materijale, Univerzitet u Zenici
5.	MF	Mašinski fakultet, Univerzitet u Zenici, predstavnik: Jovan Sredojević, prodekan za nastavu
6.	MF	Mašinski fakultet, Univerzitet u Zenici, predstavnik: Safet Brdarević, profesor
7.	MF	Mašinski fakultet, Univerzitet u Zenici, predstavnik: Ismar Alagić, viši asistent i savjetnik ravnatelja za razvitak, tehnologije i klastere, REZ - Regionalna razvojna agencija za regiju Središnja BiH
8.	MONKSZD	Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta Zeničko-dobojskog kantona, predstavnik: Sreto Tomašević, ministar
9.	Ramić	Irnesa Ramić, studentica Pravnog fakulteta, Univerzitet u Zenici
10.	UNZE	Univerzitet u Zenici, predstavnik: Sabahudin Ekinović, rektor
11.	UNZE	Univerzitet u Zenici, predstavnik: Darko Petković, prorektor za znanost, razvitak i međunarodnu suradnju
12.	UNZE	Univerzitet u Zenici, predstavnik: Željko Škuljević, prorektor za nastavu i studentska pitanja
13.	US	Unija studenata, Univerzitet u Zenici, predstavnica: Amra Muslić, predsjednica
14.	ZF	Zdravstveni fakultet, Univerzitet u Zenici, predstavnik: Senad Huseinović, asistent
15.		Edina Vejo, docent, Islamska pedagoška akademija
16.		Erdin Kajmak, dopredsjednik USUNZ-a, USUNZ
17.		Sabahudin Jašarević, viši asistent na Mašinskom fakultetu, Univerzitet u Zenici
18.		Samir Lemeš, viši asistent na Mašinskom fakultetu, Univerzitet u Zenici
19.		Dušan Vukojević, redoviti profesor na Mašinskom fakultetu, Univerzitet u Zenici
20.		Šefket Goletić, docent, Mašinski fakultet, Univerzitet u Zenici
21.		Muhamed Pašić, voditelj Katedre za nemetale, Fakultet za metalurgiju i materijale, Univerzitet u Zenici
22.		Adnan Mujkanović, asistent na Fakultetu za metalurgiju i materijale, Univerzitet u Zenici
23.		Raza Sanulahpašić, viša asistentica na Fakultetu za metalurgiju i materijale, Univerzitet u Zenici
24.		Hasan Mucić, tajnik Islamske pedagoške akademije
25.		Farzet Bikić, viši asistent na Fakultetu za metalurgiju i materijale, Univerzitet u Zenici

BR.	KRATICA	ORGANIZACIJA/POJEDINAC
26.		Hilmija Pašalić, student Pravnog fakulteta, Univerzitet u Zenici
27.		Almir Beganović, student Pravnog fakulteta, Univerzitet u Zenici
28.		Lejla Šabanović, asistentica na Zdravstvenom fakultetu, Univerzitet u Zenici
29.		Emin Biogradlija, student Pravnog fakulteta, Univerzitet u Zenici
30.		Dženana Avdagić, članica Upravnog odbora Unije studenata, Univerzitet u Zenici
31.		Amra Muslić, predsjednica USUNZE-a, Unija studenata, Univerzitet u Zenici
32.		Edis Imamović, student
33.		Tarik Hadžimahmutović, student Pravnog fakulteta, Univerzitet u Zenici
34.		Melisa Zec, studentica Pravnog fakulteta, Univerzitet u Zenici
35.		Mensur Arnaut, ravnatelj RJ Instituta za mašinstvo, Mašinski fakultet, Univerzitet u Zenici
36.		Selmin Durmo, student Pravnog fakulteta, Univerzitet u Zenici
37.		Harun Časić, student Pravnog fakulteta, Univerzitet u Zenici
38.		Šefik Čehajić, student Pravnog fakulteta, Univerzitet u Zenici
39.		Mirza Subašić, Pravni fakultet, Univerzitet u Zenici
40.		Zlatan Omerbašić, student Pravnog fakulteta, Univerzitet u Zenici
41.		Muamer Mehmedović, student Pravnog fakulteta, Univerzitet u Zenici
42.		Nermina Zaimović-Uzunović, profesorica na Mašinskom fakultetu, Univerzitet u Zenici
43.		Halil Mehtić, profesor na Islamskoj pedagoškoj akademiji
44.		Aida Mahmutović, nastavnica na Fakultetu za metalurgiju i materijale, Univerzitet u Zenici
45.		Senad Huseinagić, načelnik Službe Kantonalnog zavoda za javno zdravstvo
46.		Hasan Avdušinović, viši asistent na Univerzitetu u Zenici
Komentari podneseni u pisanom obliku:		
1.	MF	Mašinski fakultet, Univerzitet u Zenici, potpisnik: Safet Brdarević, profesor
2.	UNZE	Univerzitet u Zenici, potpisnik: Darko Petković, prorektor za znanost, razvitak i međunarodnu suradnju
3.	UNZE	Univerzitet u Zenici, potpisnik: Sabahudin Ekinović, rektor
4.	IPA	Islamska pedagoška akademija, potpisnik: Šukrija Ramić, dekan

**Сажетак Јавне расправе о реформи
високог образовања уставно-правних
комисија оба дома
Парламентарне скупштине БиХ**

Парламентарна скупштина Босне и Херцеговине

Секретаријат ПСБиХ

Информационо-документациони сектор

За издавача: Аљоша Чампара, секретар Заједничке службе ПСБиХ

Главни уредник: Жељко Иванковић, шеф Индок сектора

Уредница публикације: Азра Бранковић

Издања Парламентарне скупштине БиХ

Публикација бр. 27

Сарајево, 2006. године

Публикација се објављује уз помоћ и подршку Мисије ОЕБС-а у БиХ

Увод	133
Ток и учесници Јавне расправе о реформи високог образовања	135
Општи сажетак Јавне расправе о реформи високог образовања	137
Сажетак Јавне расправе о реформи високог образовања одржане у Тузли	
Ток и учесници Јавне расправе	140
Сажетак Јавне расправе	141
Сажетак Јавне расправе о реформи високог образовања одржане у Брчком	
Ток и учесници Јавне расправе	145
Сажетак Јавне расправе	146
Сажетак Јавне расправе о реформи високог образовања одржане у Бијељини	
Ток и учесници Јавне расправе	149
Сажетак Јавне расправе	150
Сажетак Јавне расправе о реформи високог образовања одржане у Мостару	
Ток и учесници Јавне расправе	151
Сажетак Јавне расправе	152
Сажетак Јавне расправе о реформи високог образовања одржане у Бањалуци	
Ток и учесници Јавне расправе	155
Сажетак Јавне расправе	156
Сажетак Јавне расправе о реформи високог образовања одржане у Бихаћу	
Ток и учесници Јавне расправе	161
Сажетак Јавне расправе	162

Сажетак Јавне расправе о реформи високог образовања одржане у Сарајеву	
Ток и учесници Јавне расправе	165
Сажетак Јавне расправе	167
Сажетак Јавне расправе о реформи високог образовања одржане у Зеници	
Ток и учесници Јавне расправе	175
Сажетак Јавне расправе	176
АНЕКС - листа учесника појединих сесија Јавне расправе	
Јавна расправа одржана у Тузли	183
Јавна расправа одржана у Брчком	184
Јавна расправа одржана у Бијељини	185
Јавна расправа одржана у Мостару	186
Јавна расправа одржана у Бањалуци	187
Јавна расправа одржана у Бихаћу	188
Јавна расправа одржана у Сарајеву (Сарајево/Источно Сарајево)	190
Јавна расправа одржана у Зеници	192

УВОД

У складу са предстојећим реформама у области универзитетског образовања, усклађивања система високог образовања са европским стандардима и Болоњском декларацијом те неопходности доношења државног закона о високом образовању, уставно-правне комисије оба дома Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине, на одвојеним сједницама, одржаним 15. и 18. новембра 2005. године, а на иницијативу Истраживачког центра Парламентарне скупштине БиХ, донијеле су одлуке о одржавању Јавне расправе о реформи високог образовања. Јавна расправа одржана је у универзитетским градовима у Босни и Херцеговини, од 25. новембра до 23. децембра 2005. године. Предлоге и ставове учесника Јавне расправе комисије ће презентовати домовима Парламентарне скупштине БиХ и надлежном министарству. Јавна расправа о реформи високог образовања усмјерена је на сљедеће теме:

1. ратификовање и признавање универзитетских диплома;
2. систем додипломског и постдипломског студирања;
3. успостављање кредитног система (ЕЦТС);
4. мобилност и интернационализација студирања;
5. обезбјеђење квалитета високошколског образовања;
6. усклађивање стандарда са земљама Европске уније.

Овај документ представља сажетак тока и садржаја Јавне расправе одржане пред члановима Уставно–правне комисије Дома народа и Уставно–правне комисије Представничког дома.

Сажетак је радни документ који треба да послужи као помоћ члановима комисија приликом њиховог разматрања Предлога закона о високом образовању. Сажетак није комплетан запис излагања учесника Јавне расправе нити је свеобухватан преглед тих излагања. Презентовани ставови, мишљења, аргументи и коментари скраћени су и сумирани. Излагања која су представљала слична гледишта на неким мјестима у Сажетку су спојена.

Сажетак се састоји од генералног извјештаја о току и садржају Јавне расправе (поглавље “Општи сажетак Јавне расправе о реформи високог образовања”) те од детаљнијих извјештаја о појединачним сесијама Јавне расправе које су одржане у осам бх. градова (Тузла, Брчко, Бијељина, Мостар, Бањалука, Бихаћ, Сарајево и Зеница), а који су презентовани у посебним поглављима документа.

Општи сажетак Јавне расправе о реформи високог образовања обједињује и презентује карактеристичне предлоге изречене на појединачним сесијама Јавне расправе.

Активни учесници Јавне расправе и они који су поднијели писане документе на тему реформе високог образовања идентификовани су скраћеницама институција/организација (ако су наступали као њихови представници) или презименима, док се листа учесника појединих сесија Јавне расправе налази у Анексу документа.

ТОК И УЧЕСНИЦИ ЈАВНЕ РАСПРАВЕ О РЕФОРМИ ВИСОКОГ ОБРАЗОВАЊА

Јавна расправа о реформи високог образовања у Босни и Херцеговини спроведена је пред уставно-правним комисијама оба дома Парламентарне скупштине БиХ, у периоду од 25. новембра до 23. децембра 2005. године. Појединачне сесије Јавне расправе одржане су у следећим бх. универзитетским градовима:

1. Тузла, 6. децембар 2005. године,
2. Брчко, 7. децембар 2005. године,
3. Бијељина, 7. децембар 2005. године,
4. Мостар, 9. децембар 2005. године,
5. Бањалука, 13. децембар 2005. године,
6. Бихаћ, 14. децембар 2005. године,
7. Сарајево/ Источно Сарајево, 16. децембар 2005. године,
8. Зеница, 22. децембар 2005. године.

	Тузла	Брчко	Бијељина	Мостар
Укупан број учесника	23	25	11	29
Број активних учесника	12	9	7	11
Број достављених писаних докумената	1	1	1	
Присутни чланови Уставно-правне комисије Дома народа	Илија Филиповић, председавајући Комисије, Халил Гезић, делегат у Дому народа	Илија Филиповић, председавајући Комисије и модератор Јавне расправе, Халил Гезић и Токо Пејић, делегати у Дому народа	Илија Филиповић, председавајући Комисије, Токо Пејић, делегат у Дому народа	Илија Филиповић, председавајући Комисије и модератор Јавне расправе, Халил Новмарлија, делегат у Дому народа
Присутни чланови Уставно-правне комисије Представничког дома	Мерсад Тенан, председавајући Комисије и модератор Јавне расправе, Тихомир Глигорић, посланик у Представничком дому	Мерсад Тенан, председавајући Комисије, Тихомир Глигорић, посланик у Представничком дому	Мерсад Тенан, председавајући Комисије и модератор Јавне расправе, Тихомир Глигорић, посланик у Представничком дому	Мерсад Тенан, председавајући Комисије, Мартин Рагуж, посланик у Представничком дому
Присутни чланови Истраживачког центра Парламентарне скупштине БиХ	Азра Бранковић, шеф Истраживачког центра, истраживачи Елма Демир и Ратко Ђокић, асистенти Еден Исановић и Аднан Базић	Азра Бранковић, шеф Истраживачког центра, истраживачи Елма Демир и Ратко Ђокић, асистенти Еден Исановић и Аднан Базић	Азра Бранковић, шеф Истраживачког центра, истраживачи Елма Демир и Ратко Ђокић, асистенти Еден Исановић и Аднан Базић	Азра Бранковић, шеф Истраживачког центра, истраживачи Елма Демир и Ратко Ђокић, уредник новинар Белма Обрадија, асистентка Анђелка Добриловић

ТОК И УЧЕСНИЦИ ЈАВНЕ РАСПРАВЕ О РЕФОРМИ ВИСОКОГ ОБРАЗОВАЊА

	Бањалука	Бихаћ	Сарајево/Источн о Сарајево	Зеница
Укупан број учесника	19	77	45	46
Број активних учесника	11	10	22	12
Број достављених писаних докумената	1		3	4
Присутни чланови Уставно-правне комисије Дома народа	Илија Филиповић, председavajuћи Комисије и модератор Јавне расправе, Ђоко Пајић и Томислав Линов, делегати у Дому народа	Илија Филиповић, председavajuћи Комисије и модератор Јавне расправе, Халид Гењац, Хилмо Ненарлија и Томислав Линов, делегати у Дому народа	Халид Гењац и Бошко Шилеговић, делегати у Дому народа	
Присутни чланови Уставно-правне комисије Представничког дома			Мирсад Ђенан, председavajuћи Комисије и модератор Јавне расправе, Тисомир Глигорић и Мартин Рагуџ, посланици у Представничком дому	Мирсад Ђенан, председavajuћи Комисије и модератор Јавне расправе, Тисомир Глигорић, посланик у Представничком дому
Присутни чланови Истраживачког центра Парламентарне скупштине БиХ	Азра Бранковић, шеф Истраживачког центра, истраживачи Елена Денир и Ратко Ђоковић, уредски менаџер Белма Обралија, асистенткиња Анђелка Добриловић	Азра Бранковић, шеф Истраживачког центра, истраживачи Елена Денир и Ратко Ђоковић, уредски менаџер Белма Обралија, асистенткиња Анђелка Добриловић	Азра Бранковић, шеф Истраживачког центра, истраживачи Елена Денир и Ратко Ђоковић, уредски менаџер Белма Обралија, асистенти: Анђелка Добриловић, Еден Исакковић и Аднан Бешић	Азра Бранковић, шеф Истраживачког центра, истраживачи Елена Денир и Ратко Ђоковић, уредски менаџер Белма Обралија, асистенти: Анђелка Добриловић, Еден Исакковић и Аднан Бешић

Табела 16

У Табели 1а./1б. налази се преглед броја учесника Јавне расправе, броја активних учесника Јавне расправе, броја достављених писаних докумената који се односе на тему расправе те преглед чланова уставно-правних комисија оба дома и чланова Истраживачког центра Парламентарне скупштине БиХ присутних на појединачним сесијама Јавне расправе.

Свим сесијама Јавне расправе, изузев оне одржане у Бихаћу, присуствовао је Милан Зјајић, секретар Уставно-правне комисије Представничког дома и привремени секретар Уставно–правне комисије Дома народа.

ОПШТИ САЖЕТАК ЈАВНЕ РАСПРАВЕ О РЕФОРМИ ВИСОКОГ ОБРАЗОВАЊА

Тренутни приоритет реформе високог образовања у Босни и Херцеговини представља доношење закона о високом образовању на државном нивоу. Овај закон био би основ за стандардизацију бх. високог образовања и даље испуњавање одредаба Болоњске декларације.

Приликом доношења закона о високом образовању потребно је уважити одреднице Устава БиХ, а међу њима и одредницу о конститутивности народа на цијелој територији БиХ и, с тим у складу, о равноправној заступљености језика у званичној употреби у БиХ на универзитетима.

Важно је нагласити да су учесници Јавне расправе у Бањалуци сматрали да закон о високом образовању треба да буде оквирни документ и да би, као такав, морао бити резултат политичког консензуса и пуног уважавања децентрализоване државне структуре (што подразумијева и задржавање ентитетских, односно кантоналних ингеренција у области високог образовања).

Закон о високом образовању, заједно са неопходним сродним законским и подзаконским актима (закон о научноистраживачком раду, закон о студентском стандарду, закон о студентском организовању итд.) и регулативама, требало би да:

- ♦ обезбиједи аутономију универзитета. Неопходно је прецизно дефинисати независност универзитета у креирању наставних планова, избору наставника, научноистраживачком раду и сл. Такође, неопходно је дефинисати прецизне механизме за контролу законитости рада универзитета, прије свега утрошка финансијских средстава;
- ♦ одреди механизме за интеграцију универзитета који ће спријечити претварање тог процеса у централизацију универзитета;
- ♦ дефинише механизме за обезбјеђење квалитета високог образовања. Контрола квалитета високог образовања, односно дефинисање и успостављање стандарда у високом образовању, њихово одржавање и унапређивање те контрола њихове примјене у пракси треба да буде организовано на државном нивоу;

- ♦ дефинише процедуре избора и рада универзитетског кадра (наставника, декана, ректора итд.) на стандардизован начин на државном нивоу те обезбједи демократичност и транспарентност цјелокупног процеса избора. Ове процедуре треба да обезбједе здраву конкуренцију међу универзитетским кадром, што ће, на крају, унаприједити и квалитет високог образовања;
- ♦ јасно дефинише статус студената. Болоњска декларација студенте позиционира у центар високошколског процеса. Законом се мора прецизно дефинисати статус студената, њихова права, дужности и обавезе. Потребно је обезбједити активно учешће студената у процесима обезбјеђења квалитета високог образовања, као и у управљачким тијелима универзитета, и то на нивоу на којем могу утицати на доношење одлука. Представнике студентске популације потребно је укључити у сам процес припреме и доношења закона о високом образовању;
- ♦ креира објективне системе оцјењивања студената. Ови системи морали би бити засновани на континуираном оцјењивању свих елемената рада студената. Оцијењено је да је постојећи систем испитивања студената на универзитетима подложен корупцији;
- ♦ регулише област научноистраживачког рада. Према Болоњској декларацији, рад наставника подразумијева једнаку пропорцију наставног и научноистраживачког рада. Акцент је стављен управо на научноистраживачки рад који представља основу наставе и који је уско повезан са научним и технолошким, а тиме и привредним и друштвеним прогресом заједнице. У оквиру ових одредаба, потребно је дефинисати права и обавезе наставног кадра које се односе на научноистраживачки рад (нпр. право на одређени период одсуствовања из наставног процеса због научноистраживачке дјелатности);
- ♦ дефинише одредбе о академским звањима. Називи академских звања на високошколским институцијама у БиХ тренутно су неусаглашени, те студенти добијају различита звања на различитим универзитетима. Усаглашавање академских звања унутар свих студијских циклуса мора бити законски дефинисано како би се омогућило признавање диплома и мобилност студената и професора;
- ♦ успостави тијело за научну, образовну и културну сарадњу са иностранством које би координирало размјену домаћих и страних студената и наставника;

- ♦ успостави једнаке стандарде за оснивање и рад државних и приватних факултета и универзитета;
- ♦ обезбиди адекватну едукацију студената и универзитетских радника о болоњском процесу и новинама које он доноси у погледу организације наставе, рада универзитета и факултета те улога, права и дужности свих актера образовног процеса;
- ♦ дефинише прелазне периоде за прилагођавање и постепено усвајање препорука Болоњске декларације од стране бх. универзитета. При томе је у обзир потребно узети тренутно стање бх. високог образовања.

Поред закона о високом образовању, битан фактор реформе високог образовања јесу доступна финансијска средства. Болоњски процес пред бх. универзитете поставља нове и значајне кадровске, материјалне, техничке, логистичке, инфраструктурне итд. захтјеве те захтјеве у погледу научноистраживачког рада. Сви ови елементи захтијевају значајна финансијска издвајања те је на државном нивоу неопходно прецизно одредити изворе и износ средстава која ће бити издвојена за реформу високог образовања.

Додатно, финансирање високог образовања треба либерализовати, тј. у овај процес укључити и структуре на свим нивоима (државном, ентитетском, кантоналном, градском) и привредне субјекте.

У складу са наведеном констатацијом, цјелокупну реформу високог образовања нужно је организовати и спровести тако да буде уско везана са привредним и друштвеним развојем Босне и Херцеговине. Високошколски наставни процес и научноистраживачки рад потребно је засновати на реалним потребама тржишта и друштва у цјелини.

У том смислу, потребно је развити државну стратегију реформе високог образовања. Стратегију образовања битно је повезати и ускладити са стратегијом запошљавања, односно са развојном стратегијом државе.

Након што финални предлог закона о високом образовању дође у парламентарну процедуру, потребно је да уставно-правне комисије оба дома Парламентарне скупштине БиХ организују Јавну расправу о предлогу закона о високом образовању.

САЖЕТАК ЈАВНЕ РАСПРАВЕ О РЕФОРМИ ВИСОКОГ ОБРАЗОВАЊА ОДРЖАНЕ У ТУЗЛИ

Ток и учесници Јавне расправе

Прва јавна расправа о реформи високог образовања одржана је у Тузли, 6. децембра 2005. године, са почетком у 10.12 часова.

Јавној расправи присуствовала су 23 учесника, од којих је 12 активно учествовало својим излагањима:

1. Проф. др Злата Жигић, министар образовања, науке, културе и спорта Тузланског кантона (МОНКСТК);
2. Проф. др Мирсад Ђонлагић, проректор за међународну сарадњу Универзитета у Тузли (УТ);
3. Томо Видовић, замјеник предсједника Скупштине ТК и предсједник Комисије за образовање, науку, културу и спорт ТК, Скупштина ТК (СТК);
4. Доц. др Един Делић, предсједник Синдиката високог образовања ТК (СВОТК);
5. Проф. др Решад Бегтић, предсједник ИО Вијећа Конгреса бошњачких интелектуалаца (ВКБИ), Кантонални одбор Тузла (Бегтић);
6. Изет Хајдаревић, предсједник Уније студената Универзитета у Тузли (УСУТ);
7. Владо Керовић, в.д. декана Академије драмских умјетности Универзитета у Тузли (Керовић УТ);
8. Мухидин Пашић, Заједница општинских друштава “Препород” ТК (Пашић);
9. Тифа Тучић, предсједник Удружења студената са посебним потребама и волонтера (УСППВ);
10. Енес Османчевић, виши асистент на Одсеку за журналистику Филозофског факултета Универзитета у Тузли (Османчевић);
11. Асим Јусић, Свјетски универзитетски сервис БиХ (СУС);
12. Сеад Кадрић, предсједник Скупштине Уније студената Универзитета у Тузли (УСУТ).

СВОТК је поднио писани документ: “Коментари и предлози о закону о високом образовању у БиХ”.

Јавна расправа завршена је у 12.38 часова.

Сажетак Јавне расправе

Осим предвиђених шест тема о којима је требало расправљати на Јавној расправи, учесници су својим излагањима дотакли више питања у вези са реформом високог образовања.

Сви учесници Јавне расправе слажу се да је неопходно донијети оквирни закон о високом образовању на државном нивоу. Овај закон би омогућио наставак рада на спровођењу болоњског процеса тиме што би дао основу за даље усклађивање образовних установа Универзитета у Тузли са другим образовним установама у БиХ, тј. основу за стандардизацију бх. образовних установа и уопште, високообразовног процеса у БиХ и његово прилагођавање нормама Болоњске декларације.

Осим закона, потребно је припремити и план за високо образовање који би пружио конкретне препоруке за надокнађивање пропуштеног у болоњском процесу у наредних пет година.

(Пашић)

О постигнутом успјеху Универзитета у Тузли у спровођењу болоњских реформи изнесена су различита мишљења.

Учесници за које би се могло рећи да представљају званичне структуре ТК или Универзитета у Тузли сматрају да је постигнут значајан напредак у реформи Универзитета, који би се могао сматрати и предводником у овој области у БиХ. Посебно су истакнути следећи резултати:

- ♦ интеграција Универзитета,
- ♦ аутономија Универзитета,
- ♦ усаглашавање наставних планова и програма са Европским системом трансфера кредита (ECTS).

Даље реформе отежане су или заустављене непостојањем закона о високом образовању на државном нивоу.

(МОНКСТК, УТ)

С друге стране, неке од изнесених критика односиле су се управо на процесе интегрисања и остваривања аутономије Универзитета. Представник СВОТК-а изнио је сљедеће коментаре и предлоге о закону о високом образовању у БиХ, а који су засновани на искуству спровођења болоњских реформи на Универзитету у Тузли:

- ♦ статuti универзитета – прецизније дефинисати проблематику коју ће третирати статuti универзитета, а посебно: списак стандарда и нормативе, изборне поступке, надлежности органа, другостепеност, жалбене поступке, рокове за административне процедуре и слично;
- ♦ независност универзитета – неопходно је прецизно дефинисати независност универзитета у креирању наставних планова, избору наставника, научноистраживачком раду и сл.;
- ♦ закони у области високог образовања не би смјели бити испод нивоа законодавства у осталим областима – законом о високом образовању потребно је донијети рјешења која ће у себи садржавати демократске принципе најмање на нивоу закона у другим областима друштвеног живота;
- ♦ дефинисање специфичних услова сукоба интереса у високом образовању – СВОТК предлаже да се на државном нивоу предвиди орган (комисија или слично) који ће имати надлежност за утврђивање постојања сукоба интереса на универзитетима;
- ♦ заштита универзитета од корупције – на релацији наставник – студент и системске корупције;
- ♦ спречавање да се интеграција универзитета поретвори у централизацију – централизована моћ на универзитетима даје могућност ректорима да успоставе систем у којем апсолутистички и не водећи рачуна о основним академским принципима одлучују о већини битних питања;
- ♦ улога сената универзитета – предлаже се да се сенатима универзитета не даје право да оцјењују и мијењају стручне ставове и оцјене научно-наставних вијећа факултета. СВОТК сматра да сенати могу интервенисати са формалне стране ако уоче кршење процедура и прописа;
- ♦ изборни поступак и кандидовање – изборни поступак за универзитетске функције и поступак избора у наставничка звања су области које законом треба системски регулисати и унифицирати на државном нивоу (како би се избјегле произвољности и некомпатибилности). СВОТК посебно предлаже да се при избору на управљачке функције на универзитетима промовише принцип тајног гласања;

- ♦ финансијска контрола – законом је потребно предвидјети оперативно тијело за ефикасну контролу законитости трошења финансијских средстава. Буџет се мора планирати и трошити према плану, са алоцирањем припадајућег дијела новца факултетима у саставу универзитета. Факултети треба да имају одређени и ограничени ниво финансијске самосталности.

(СВОТК)

Закон о високом образовању требало би да ријеш и питања власничких односа, тј. да одговори на питања који су државни, а који приватни универзитети, те какве су њихове обавезе и дужности.

(Бегмић)

Битан фактор реформе високог образовања су и финансијска средства. Спровођење реформи у складу са Болоњском декларацијом представља веома скуп процес. Учесници сматрају да је неопходно на државном нивоу прецизно одредити изворе и износ средстава намијењених спровођењу ових реформи. Посебно су истакнуте области у којима је осјетан недостатак новца:

- ♦ обезбјеђивање просторних, материјалних и техничких услова који би омогућили постизање квалитета наставе у складу са циљевима Болоњске декларације;
- ♦ обезбјеђивање новца за адекватан (квалитативно и квантитативно) наставни кадар, тј. за организовање наставе у складу са болоњским нормама (рад са малим групама студената, стандард од 25 студената по једном професору, 10 до 15 студената по једном асистенту);
- ♦ финансирање научноистраживачког рада.

Тренутно, средства која се из кантоналних буџета издвајају за високо образовање нису довољна за реформу и даљи развој.

(МОНКСТК, УТ, СТК, Бегмић, Пашић)

Надаље, потребно је значајније укључење студената у реформске процесе у високом образовању и то на оним нивоима на којима могу утицати на доношење одлука и рјешења. Партиципација представника студената на такав начин довешће до доношења квалитетнијег оквирног закона о високом образовању.

(УСУТ)

Стандарде у високом образовању потребно је поставити тако да студенти са посебним потребама имају једнак приступ образовању (приступ информацијама и литератури, једнак приступ пријемним испитима, испитима и колоквијумима, уклањање архитектонских баријера итд.) као и студенти без посебних потреба.

(УСППВ)

У току расправе постављена су и питања која су се односила на Центар за информације, признавање и оцјену квалитета (ЦИПОК), чије би оснивање требало бити регулисано оквирним законом о високом образовању. Износећи став да би то требало да буде јединствена организација на нивоу БиХ, представник СУС-а поставио је сљедећа питања:

- ♦ колико ће оваквих центара бити у БиХ,
- ♦ како ће се бирати кадрови ових центара и
- ♦ како ће ови центри радити, тј. каква ће овлашћења имати у смислу примјене законских одредаба и евентуалног санкционисања.

Додатно, постоји и потреба за успостављањем завода за научну, образовну и културну сарадњу са иностранством, који би координирао размјену домаћих и страних студената и наставника.

(Бегмић)

Потребно је успоставити чвршћу везу између високог образовања и привреде, тј. потребно је да се универзитети, путем конкретних научноистраживачких и развојних пројеката, активно укључе у процесе реформе и развоја привреде. Оцјена је да тренутно није успостављена релација између високог образовања и привреде на начин да високо образовање задовољава реалне потребе тржишта и ефикасно доприноси рјешавању привредних проблема.

(СТК, Бегмић, УСУТ)

Реформу високог образовања требало би проpratити реформама у области основног и средњошколског образовања. Унапређење квалитета основног и средњошколског образовања требало би подићи језичку, математичку и информатичку писменост нових генерација студената.

(Бегмић)

САЖЕТАК ЈАВНЕ РАСПРАВЕ О РЕФОРМИ ВИСОКОГ ОБРАЗОВАЊА ОДРЖАНЕ У БРЧКОМ

Ток и учесници Јавне расправе

Друга јавна расправа о реформи високог образовања одржана је у Брчком, 7. децембра 2005. године, са почетком у 10.05 часова.

Јавној расправи присуствовало је 25 учесника, од којих је девет активно учествовало са својим излагањима:

1. Милан Томић, предсједник Скупштине Брчко Дистрикта (СБД);
2. Вукашин Панић, шеф Одјељења за образовање у Влади Брчко Дистрикта (ВБД);
3. Стеван Стевић, предсједник Савјета Економског факултета Универзитета у Источном Сарајеву (ЕФБ);
4. Марин Гужалић, декан Економског факултета Универзитета у Источном Сарајеву (ЕФБ);
5. Хамид Алибашић, продекан Економског факултета Универзитета у Источном Сарајеву (ЕФБ);
6. Сара Шибалија, предсједник Савеза студената Економског факултета Универзитета у Источном Сарајеву (СС);
7. Александра Радумило, студент продекан, Савез студената Економског факултета Универзитета у Источном Сарајеву (СС);
8. Адалберт Вонсовић, директор Пољопривредне школе и предсједник Педагошког савјета Брчко Дистрикта (Вонсовић);
9. Алим Јусуфагић, професор у Економској школи Брчко Дистрикта (Јусуфагић).

Свој писмени предлог у вези са овом јавном расправом доставио је:

1. Вукашин Панић, шеф Одјељења за образовање у Влади Брчко Дистрикта (ВБД).

Јавна расправа завршена је у 11.45 часова.

Сажетак Јавне расправе

Учесници Јавне расправе, осим предвиђених тема, отворили су и друга питања у вези са реформом високог образовања.

Посебна пажња током расправе била је посвећена закону о високом образовању, чији је предлог тренутно у припреми.

Као општи закључак Јавне расправе може се издвојити став да је неопходно доношење државног закона о високом образовању, којим би се на јединствен начин регулисала област високог школства у БиХ. Доношењем закона био би могућ наставак већ започетог процеса реформе високог образовања у складу са Болоњском декларацијом.

Као и сам болоњски процес, процес доношења закона о високом образовању неопходно је деполитизовати. Закон о високом образовању, који је у припреми, стручне је природе и као такав мора бити деполитизован.

(Јусуфагић)

Додатно, у Радну групу Савјета министара БиХ, која је ангажована на припреми Предлога закона о високом образовању, није укључен представник ни посматрач из Брчко Дистрикта. Стога је неопходно укључивање представника Брчко Дистрикта у Радну групу Савјета министара БиХ.

(ВБД)

Законска регулатива у области високог образовања треба да има истакнуту развојну компоненту, при чему ће студенти заузимати централну позицију у свим студијским циклусима.

(ЕФБ)

Закон о високом образовању на државном нивоу требало би да укључује:

- ♦ правне основе за оснивање универзитета у Брчком. Брчко Дистрикт мора остварити своје уставно право на доношење сопственог закона о високом образовању. На основу тог закона, стекао би могућност оснивања сопственог универзитета.

(СБД, ЕФБ)

Неколико ранијих верзија оквирног закона о високом образовању садржавало је члан који се односи на право ентитета и Брчко Дистрикта да својим прописима регулишу питања оснивања и дјеловања високошколских институција на свом подручју. Ова одредба је у складу са Арбитражном одлуком за Брчко Дистрикт, те је исто рјешење неопходно инкорпорисати у предстојећи закон о високом образовању;

(ВБД, ЕФБ)

- ♦ усклађене критеријуме за оснивање универзитета. У Босни и Херцеговини тренутно постоје неусклађени стандарди и критеријуми када су у питању универзитети, њихово оснивање и функционисање. Битан дио државног закона о високом образовању морао би се односити на исте критеријуме за оснивања јавних и приватних универзитета. Такви критеријуми би се односили на број студијских група и број наставног кадра, али не и на број студената. На тај начин била би омогућена равноправна конкуренција између универзитета у БиХ;

(ЕФБ, СБД)

- ♦ обезбјеђење финансијских средстава за спровођење реформе високог образовања. Битан предуслов за спровођење Болоњске декларације, поред усвајања државног закона, јесте и обезбјеђење неопходних финансијских средстава. Нпр., усвајањем принципа Болоњске декларације, обавезе наставног кадра на универзитетима повећавају се више него двоструко. Међутим, ово повећавање обавеза тренутно није пропраћено повећањем финансијских средстава која се издвајају за материјалне накнаде предавачима;

(ЕФБ)

- ♦ прописе за усмјеравање средстава универзитета у опрему и компјутеризацију. Регулисање плаћања студија на бх. универзитетима треба да буде пропраћено јаким контролом утрошка средстава којима универзитети располажу, како би се обезбиједило њихово адекватно усмјеравање у развој наставних помагала, компјутеризацију и интернетизацију.

(Јусуфагић)

- ♦ одредбе за успостављање државне агенције за обезбјеђење квалитета. Предстојећи закон у области високог образовања треба да пропише оснивање државне агенције надлежне за успостављање стандарда у образовању;

(Вонсовић)

- ♦ одредбе за усаглашавање академских звања. Креирањем усаглашених наставних планова и програма кроз болоњски процес намеће се и потреба усаглашавања назива академских звања у оквиру законске регулативе;

(Вонсовић)

- ♦ одредбе које би обезбиједиле мобилност студената. Битан циљ закона о високом образовању јесте и обезбјеђење мобилности студената, што је уједно и једна од најважнијих одредаба Болоњске декларације;

(СС)

- ♦ одредбе које ће допринијети унапређењу ефикасности студирања. Један од главних циљева Болоњске декларације, а тиме и закона, јесте унапређење ефикасности студирања. Континуираним персонализованим радом професора и студената обезбиједила би се већа пролазност студената. Сама пролазност студирања на нашим универзитетима је веома ниска и износи око 10%;

(Вонсовић, СБД)

- ♦ обавезе универзитета приликом прописивања критеријума за упис. Унутар предстојећег закона о високом образовању морала би се наћи и одредба о обавезама универзитета приликом прописивања критеријума за упис на поједине факултете;

(ЕФБ)

- ♦ у корак са доношењем закона о високом образовању и спровођењем болоњског процеса морају се рјешавати и горућа питања на бх. универзитетима која уништавају кредибилитет ових инсититуција и коче даље реформе. То се прије свега односи на проблеме корупције и мита, који највише погађају студенте.

(СС)

САЖЕТАК ЈАВНЕ РАСПРАВЕ О РЕФОРМИ ВИСОКОГ ОБРАЗОВАЊА ОДРЖАНЕ У БИЈЕЉИНИ

Ток и учесници Јавне расправе

Трећа јавна расправа о реформи високог образовања одржана је у Бијељини, 7. децембра 2005. године, са почетком у 15 часова.

Јавној расправи присуствовало је 11 учесника, од којих је седам активно учествовало са својим излагањима:

1. Симеуновић, представник Општине Бијељина (ОБ);
2. Проф. др Перица Глигић, Факултет за пословне студије, Бијељина (ФПС);
3. Љубица Ђурчић, предсједник Уније студената (УС);
4. Слађан Кокановић, бивши предсједник Савеза студената Машинског факултета (Кокановић);
5. Проф. др Савић Бранко, Педагошки факултет у Бијељини (ПА);
6. Мирослава Симеуновић, секретар Студентског савеза Факултета спољне трговине у Бијељини (ССФСТ);
7. Татјана Јевтић, студент Педагошког факултета у Бијељини (Јевтић).

Проф. др Јован Тодоровић, у име Слобомир П. Универзитета (СПУ), коментаре је доставио у писаној форми.

Јавна расправа завршена је у 16.12 часова.

Сажетак Јавне расправе

Према учесницима бијељинске расправе, акценат реформе високог образовања треба ставити на квалитет високог образовања. При томе пажњу треба посветити свим елементима потребним за квалитетан образовни процес:

- ♦ просторним претпоставкама за адекватно одржавање наставе;
- ♦ материјално-техничким средствима неопходним за квалитетну наставу;
- ♦ квалитетном кадру који ће моћи задовољити критеријуме спровођења наставе у складу са Болоњском декларацијом;
- ♦ практичном и истраживачком раду као равноправној компоненти у наставном процесу;
- ♦ адекватном смјештају студената.

(Опитина Бијељина, УС, Кокановић)

Болоњски процес би у БиХ примарно требао створити услове за мобилност студената унутар саме државе, а затим и за мобилност студената према иностранству, а првенствено према сусједним државама – Хрватској и Србији и Црној Гори.

(РА)

Надаље, пошто је у БиХ дошло до значајног одлива респектабилног научног кадра, горња старосна граница за високошколски наставни кадар морала би бити што виша.

(СПУ)

Сам закон о високом образовању на нивоу БиХ требало би да:

- ♦ садржава таква рјешења која ће уважавати интересе и потребе сва три конститутивна народа у БиХ;

(Опитина Бијељина, ФПС, ПА)

- ♦ прецизно дефинише услове које у свом раду морају испунити приватни факултети.

(УС, ССФСТ)

Додатно, законска рјешења на нивоима ентитета потребно је међусобно ускладити како се у пракси не би јављале некомпатибилности.

(СПУ)

Уставно-правним комисијама упућен је и предлог да се јавна расправа организује на основу конкретног предлога закона о високом образовању. У том случају могли би се очекивати конкретнији предлози о реформи високог образовања. Јавну расправу требало би организовати на самим универзитетима, чиме би се обезбиједило одзив универзитетских професора и студената.

(УС, Јевтић)

САЖЕТАК ЈАВНЕ РАСПРАВЕ О РЕФОРМИ ВИСОКОГ ОБРАЗОВАЊА ОДРЖАНЕ У МОСТАРУ

Ток и учесници Јавне расправе

Четврта Јавна расправа о реформи високог образовања одржана је у Мостару, 9. децембра 2005. године, са почетком у 10.10 часова.

Јавној расправи присуствовало је 29 учесника, од којих је 11 активно учествовало са својим излагањима:

1. Љубо Бешлић, градоначелник Мостара (Град Мостар);
2. Јаго Муса, министар просвјете, науке, културе и спорта Херцеговачко-неретванског кантона (МПНКСХНК);
3. Проф. др Фуад Чатовић, ректор Универзитета “Џемал Биједић” (Универзитет);
4. Проф. др Војо Вишекруна, проректор за наставу и студенте на Свеучилишту у Мостару (Свеучилиште);
5. Проф. др Сафет Кркић, декан Факултета информационах технологија Универзитета “Џемал Биједић” (ФИТ);
6. Др Исмет Хаџиосмановић, руководилац експертног тима, ИСЦОС (ИСЦОС);
7. Проф. др Дамир Заклан, декан Факултета за пословни менаџмент Универзитета “Џемал Биједић” (ФПМ);
8. Владо Роговић, помоћник министра за науку и високо образовање, Министарство просвјете, науке, културе и спорта Херцеговачко-неретванског кантона (МПНКСХНК);
9. Емина Соколовић, асистент на Факултету информационах технологија Универзитета “Џемал Биједић” (ФИТ);
10. Јасминка Братић, секретар Факултета за пословни менаџмент Универзитета “Џемал Биједић” (ФПМ);
11. Миро Ласић, посланик у Парламенту Федерације БиХ (Парламент ФБиХ).

Јавна расправа завршена је у 12.13 часова.

Сажетак Јавне расправе

Као општи закључак Јавне расправе може се издвојити став о неопходности доношења закона о високом образовању на нивоу БиХ.

Закон би морао дефинисати следеће:

- ♦ успостављање јединствених норми на нивоу БиХ чиме би се основна питања високог образовања у БиХ стандардизовала и ускладила на кантоналном, односно ентитетском нивоу;
(Град Мостар, МПНКСХНК, Универзитет, Свеучилиште)
- ♦ оснивање и рад приватних, али и државних универзитета и факултета те процедуре лиценцирања свих високообразовних институција у БиХ;
(Универзитет, ФПМ, ФИТ)
- ♦ финансирање високог образовања, што подразумева:
 - ♦ обезбјеђивање адекватних материјално-техничких и просторних услова за спровођење наставе у складу са захтјевима Болоњске декларације;
 - ♦ обезбјеђивање адекватног (квалитативно и квантитативно) наставног кадра;
 - ♦ рјешење проблема студентског смјештаја;
(Универзитет, Свеучилиште, ИСЦОС, МПНКСХНК, ФПМ)
- ♦ закон о високом образовању морао би понудити и рјешења за стимулацију развоја факултета и других чланица универзитета (нпр. научно-истраживачких института) у предузетничком смислу, тј. рјешења која би омогућила и подстакла факултете да остварују сопствени профит који би потом користили за самофинансирање;
(ФПМ)
- ♦ будуће правно устројство универзитета и питања која се односе на примопредају овлашћења између факултета и универзитета у процесу интеграције универзитета.
(ИСЦОС, ФПМ)

Треба избјећи претварање процеса интеграције универзитета у процес њихове централизације чиме би се угушиле позитивне иницијативе које долазе са појединачних факултета.

(ФПМ)

Ријешити и постојећа имовинско-правна питања између високообразовних институција и других правних лица (нпр. питање смјештаја високообразовних институција у бивше војне објекте, питање научних лабораторија у оквиру предузећа (која су пред приватизацијом), а које су прије рата користили факултети итд.);

(ИСЦОС)

♦ процедуре избора и дјеловања ректора универзитета - закон о високом образовању треба, на стандардизован начин у БиХ, прецизирати начин избора ректора, трајање њихових мандата те њихове надлежности и овлашћења. Ове процедуре треба да се спроводе у демократском духу;

(ФПМ)

♦ права студената - с обзиром да је циљ Болоњске декларације стављање студената у центар образовног процеса, закон о високом образовању морао би дефинисати и права студената те понудити и конкретна рјешења за њихову заштиту;

(ФИТ)

♦ признавање (раније) стечених квалификација и звања. Прелазним одредбама закона о високом образовању треба прецизирати начин на који ће се у новом систему високог образовања препознавати и признавати раније стечене академске квалификације и звања;

(ФПМ)

Потребно је (путем агенције за акредитацију) обезбиједити и процедуре препознавања и признавања квалификација и звања студената са иностраним дипломама, како би могли наставити школовање или професионални ангажман у БиХ. Тиме би се омогућила мобилност студената из и у БиХ.

(ФИТ)

Оцјена учесника Јавне расправе је да је без закона о високом образовању, али и закона о науци, даље спровођење реформи у складу са Болоњском декларацијом практично онемогућено. Додатно, изражено је и мишљење да закон о високом образовању треба бити пропраћен и дугорочном стратегијом високог образовања у БиХ којом би се поставили циљеви у овој области, те одредили начин, носиоци одговорности и рокови за постизање тих циљева.

(Град Мостар, Универзитет)

Приликом доношења закона о високом образовању на државном нивоу, потребно је уважити и све уставне одреднице, а међу њима и одредницу о конститутивности народа на цијелој територији БиХ и, с тим у складу, о равноправној заступљености језика у званичној употреби у БиХ на универзитетима.

(ФПМ)

Такође, посебну пажњу треба посветити правилном преносу овлашћења која се односе на високо образовање са ентитетског на државни ниво.

(МПНКСХНК)

У складу с тим, један од исказаних предлога током расправе био је да се предстојеће уставне промјене на државном нивоу искористе како би се у члану 3. Устава БиХ доградила надлежност БиХ у области високог образовања, чиме би се овај закон донио на уставан начин.

(Парламент ФБиХ)

САЖЕТАК ЈАВНЕ РАСПРАВЕ О РЕФОРМИ ВИСОКОГ ОБРАЗОВАЊА ОДРЖАНЕ У БАЊАЛУЦИ

Ток и учесници Јавне расправе

Пета јавна расправа о реформи високог образовања одржана је у Бањалуци, 13. децембра 2005. године, са почетком у 10.20 часова.

Јавној расправи присуствовало је 19 учесника, од којих је 11 активно учествовало са својим излагањима:

1. Миленко Малиновић, шеф Одсека за друштвене дјелатности, Административна служба Града Бањалуке (Град Бањалука);
2. Бранислав Рачић, предсједник Студентске уније Републике Српске (СУРС);
3. Дарио Лазић, руководиоца програма Transparency International ВиН (ТИ);
4. Проф. др Душко Вејновић, професор Универзитета у Бањалуци и директор Центра за геостратешка истраживања (Вејновић);
5. Лука Кеџман, предсједник Савјета Академије умјетности, Бањалука (АУБЛ);
6. Александар Грандић, руководиоца Сектора завичајних збирки, Народна и универзитетска библиотека Републике Српске (НУБРС);
7. Проф. др Мирослав Рогић, Машински факултет Универзитета у Бањалуци (МФ);
8. Бранислав Тешановић, члан ИО Студентске организације Универзитета у Бањалуци (СОУБЛ);
9. Доцент Зоран Николић, продекан за наставу на Академији умјетности Универзитета у Бањалуци (АУБЛ);
10. Дарко Уремовић, предсједник Управног одбора Факултета пословне економије Универзитета у Бањалуци (ФПЕ);
11. Ирена Кисић, координатор за студентска права и студентски стандард у оквиру Студентске организације Универзитета у Бањалуци (СОУБЛ).

Удружење просвјетних и научних радника Републике Српске (УПИНРРС) своје коментаре поднијело је у писаној форми.

Јавна расправа завршена је у 13.39 часова.

Сажетак Јавне расправе

И ова расправа изашла је из оквира предвиђених шест тематских области. Према оцјенама учесника бањалучке јавне расправе, бх. високо образовање тренутно је окарактерисано многим негативним појавама и трендовима.

Према оцјенама представника Студентске уније Републике Српске, високо образовање

... у Босни и Херцеговине је (...) ⁽¹⁾корумпирано, неквалитетно, има читав низ пропуста, препуно је непотизма, има велики број професора који (...) не заслужују академске титуле, има много неакадемског понашања. Квалитет студената који излазе, иако имају висок интелектуални потенцијал да буду квалитетни стручњаци и експерти, једноставно, због незадовољавајућег високообразовног система (...), нису на тој међународној берзи знања конкурентни са колегама из Европе, што због дужине трајања школа, што због застарјелих метода које владају на нашим универзитетима.

(СУРС)

Додатно, углавном због недостатка финансијских средстава, на високошолским институцијама се не може говорити о стимулацији научноистраживачког рада нити о стварању новог научног подмлатка. На тај начин ствара се “квазикадровска структура” на универзитетима. У прилог таквој ситуацији иде и постојећа законска регулатива у области руковођења универзитетима и факултетима која онемогућава здраву конкуренцију кадрова. Све ово ствара плодно тло за развој корупције. Према ријечима проф. др Рогоћа, представника бањалучког Машинског факултета:

... руковођење универзитетом и руковођење факултетима законски је регулисано тако да немамо конкуренцију кадрова. Најбољи доказ је да имамо перманентно битисање одређених декана, ректора или других на одређеним функцијама. Ту нема конкуренције. Ако нема конкуренције, нема ни услова да се неко докажује резултатима рада, него се доказује некаквим другим својствима.

(МФ, НУБРС)

⁽¹⁾ Интервенција аутора Извјештаја.

Посебан проблем представља и непостојање прецизног увида у тренутну ситуацију у области високог образовања и то у смислу прецизних података о броју наставника и другог наставног кадра (али и података о научним достигнућима ових кадрова и њиховом котирању на међународној научној сцени), броју студената, броју, профилу и квалитету високошколских институција и научноистраживачких института итд.

(НУБРС)

С тим у вези, а прије почетка реформских процеса зацртаних Болоњском декларацијом, није спроведена ни студија изводљивости која би показала који су то капацитети БиХ за спровођење ове реформе. У таквој ситуацији, болоњској реформи се прилази углавном декларативно и формално.

(МФ, СОУБЛ, АУБЛ)

Ипак, и поред наведених проблема, учесници бањалучке расправе залажу се за снажније приступање реформама у складу са Болоњском декларацијом. Међутим, при томе истичу да се прави разлози због којих је овај процес уопште започет често заборављају. Према њима, циљ реформе је стварање конкурентног система образовања који ће обезбиједити економски просперитет БиХ.

(МФ, ТИ)

Према представнику организације Transparency International, нека од питања која би у БиХ требало поставити у вези са болоњским процесом су:

Да ли будућност припада малим универзитетима јаке филозофије, такмичарске филозофије, јаке практичне примјене (...) усвојених знања? Да ли је наш образовни систем довољно привлачан за студенте из других земаља? Када говоримо о реформи образовања и болоњском процесу, ми знамо да се то искључиво односи на квалитет и да укључује цијелу европску, односно академску заједницу. Значи да је потребно да и ми добијемо студенте из других земаља. Затим, каква ће бити упоредивост наших стечених диплома са другим земљама, односно како издржати конкуренцију, образовну конкуренцију и са окружењем, да се не лажемо, поготово са иностранством? И да ли су створене оне основне претпоставке и шансе за тај научни подмладак?

Додатно, сама реформа исувише је исполитизована и тиме удаљена од првобитног циља. Дио рјешења овакве ситуације може бити стручни приступ са јасно назначеним прагматичним циљевима.

(ТИ, Вејновић, АУБЛ, ФПЕ)

Када су у питању законска рјешења у области високог образовања и његове реформе, сви учесници се слажу да је на нивоу БиХ потребан закон о високом образовању. Међутим, требало би да овај закон буде оквирни, тј. требало би да одреди опште норме и принципе за функционисање високог образовања у складу са Болоњском декларацијом. Конкретно, то значи да закон треба да буде резултат политичког консензуса и пуног уважавања одредаба Устава БиХ – уважавања децентрализоване државне структуре (што значи и задржавање ентитетских, односно кантоналних ингеренција у области високог образовања), равноправности бх. народа и националних мањина, поштовања права на образовање на свом језику итд.

(СУРС, ФПЕ, НУБРС, Вејновић)

Оно што би у оквиру закона о високом образовању требало пренијети на државни ниво јесу ингеренције за дефинисање, спровођење, унапређивање и контролисање квалитета и стандарда у високом образовању. То значи да би БиХ морала имати државну агенцију која би била задужена за квалитет и стандарде у високом образовању.

(СУРС, СОУБЛ, ФПЕ)

Приликом дефинисања овог закона, посебну пажњу треба посветити законским рјешењима која већ постоје у државама са сличном политичком или друштвеном структуром.

(СУРС, ФПЕ, АУБЛ)

Питања која закон о високом образовању на државном нивоу и други законски или подзаконски акти (нпр. закон о студентском стандарду, закон о студентском организовању, закон о научноистраживачком раду и сл.) треба да ријеше су:

- ♦ финансирање високог образовања. Финансирање високошколских институција треба либерализовати. То значи да не треба инсистирати на финансирању само са државног нивоа, већ у овај процес треба да буду укључени и други нивои власти (ентитетски, кантонални, градски), а посебно привредни субјекти. Треба размотрити и могућности за успостављање финансијске самоодрживости универзитета путем повећања школарина;
(СУРС, ФПЕ, Вејновић, АУБЛ)
- ♦ аутономија универзитета. Требало би да закон обезбиједи аутономију универзитета, и у функционалном и у финансијском смислу;
(Вејновић, СОУБЛ, АУБЛ)
- ♦ избор кадрова. Законом о високом образовању или адекватним подзаконским актом требало би дефинисати процедуре и критеријуме избора високошколских наставних кадрова те питање трајања њихових мандата. УПИНРРС сматра да старосну доб наставника треба ограничити на 68 година, те да је потребно спровести лустрацију наставног кадра.
(НУБРС, Вејновић, МФ, УПИНРРС)

Због незадовољавајуће кадровске ситуације, на расправи је предложено и разматрање могућности олакшавања процедуре и критеријума за укључивање нових кадрова у наставни процес. Циљ је унаприједити конкуренцију међу наставним кадром високошколских институција;

(ФПЕ)

- ♦ избор ректора универзитета. Избор ректора универзитета морао би се заснивати на предложеном програму рада универзитета, те на професионалним и академским достигнућима;
(УПИНРРС)
- ♦ заштита права академског особља, с циљем спречавања опструкција у раду и професионалном напредовању;
(УПИНРРС)

- ♦ учешће студената у процесима одлучивања који се односе на високо образовање. Студенти би морали бити укључени и у процес доношења Закона о високом образовању и у процесе одлучивања на самим универзитетима и факултетима, а који се њих конкретно тичу;
(СВРС, Вејновић, СОУБЛ)
- ♦ оснивање и рад приватних универзитета - прецизно дефинисати услове и стандарде (наставне, финансијске, просторне, материјалне итд.) које је неопходно остварити за оснивање и рад приватних универзитета;
(ТИ, Вејновић, НИУБРС)
- ♦ статус научноистраживачког рада. Удио научноистраживачког рада у наставном процесу и неопходност оснивања научноистраживачких института у оквирима универзитета и факултета мора се законом загарантовати.
(МФ)

Став учесника Јавне расправе је да сличну расправу треба организовати на основу конкретног предлога закона о високом образовању, чиме би се могли изразити конкретнији и конструктивнији предлози. Таквој јавној расправи требало би да присуствују најодговорнији представници универзитета, надлежни министри као и чланови Радне групе укључене у припрему Предлога закона о високом образовању.

(СОУБЛ, АУБЛ)

САЖЕТАК ЈАВНЕ РАСПРАВЕ О РЕФОРМИ ВИСОКОГ ОБРАЗОВАЊА ОДРЖАНЕ У БИХАЋУ

Ток и учесници Јавне расправе

Шеста Јавна расправа о реформи високог образовања одржана је у Бихаћу, 14. децембра 2005. године, са почетком у 10.15 часова.

Јавној расправи присуствовало је 77 учесника, од којих је 10 активно учествовало са својим излагањима:

1. Ратмира Пјанић, проректор за наставу Универзитета у Бихаћу (УНБИ);
2. Мерсуд Феризовић, проректор за финансије и развој Универзитета у Бихаћу (УНБИ);
3. Мујо Демировић, декан Правног факултета Универзитета у Бихаћу (ПФ);
4. Исак Карабеговић, декан Техничког факултета Универзитета у Бихаћу (ТФ);
5. Хилмија Мујић, декан Економског факултета Универзитета у Бихаћу (ЕФ);
6. Емир Махмутовић, предсједник Уније студената Универзитета у Бихаћу (УС);
7. Нијаз Скендер, професор на Педагошком факултету Универзитета у Бихаћу (ПеФ);
8. Анандо Бакал, генерални секретар Уније студената Универзитета у Бихаћу (УС);
9. Рефик Хоџић, декан Педагошког факултета Универзитета у Бихаћу (ПеФ);
10. Мерсуд Омердић, виши асистент на Економском факултету Универзитета у Бихаћу (ЕФ).

Јавна расправа завршена је у 12.35 часова.

Сажетак Јавне расправе

Општа констатација свих учесника расправе је да је даља имплементација реформског процеса у складу са Болоњском декларацијом од бх. универзитета, који су већ значајно почели са прилагођавањем наставних планова и програма, онемогућена недоношењем закона о високом образовању на државном нивоу. Тренутно, највећи приоритет у области високог образовања је доношење закона о високом образовању како би се могло наставити са примјеном Болоњске декларације у БиХ.

Кашњење са примјеном Болоњске декларације у најнеповољнији положај ставља студенте.

(ТФ)

Закон о високом образовању мора обезбиједити равноправност свих народа и грађана у Босни и Херцеговини, али се истовремено мора деполитизовати и представљати стручни документ који прописује стандарде у области високог образовања.

(ЕФ, ПеФ)

Сталне промјене унутар кантоналног министарства образовања за последицу имају нестабилно и неконзистентно управљање високим образовањем. Додатно, услови за спровођење болоњске реформе на универзитетима су лоши због недостатка наставног кадра, простора и материјално-техничких средстава потребних за одржавање наставе. Закон о високом образовању мора узети у обзир тренутну ситуацију у бх. високом образовању и путем регулатива ријешити ове проблеме.

(ПФ, ЕФ)

Закон о високом образовању морао би:

- ♦ укључити одредбе о научноистраживачком раду. Држава веома мало стимулише научноистраживачки рад. Сва средства која се издвајају за ову сврху издвајају се из буџета универзитета. Неопходно је да државни закон о високом образовању садржи и одредбе о научноистраживачком раду и обезбиједи финансијска средства за науку. Осим наведеног, надлежне власти треба да покрену значајне пројекте у области

научноистраживачког рада како би студенти и млађе генерације научних радника стекле неопходна знања;

(ТФ, ПФ, ПеФ, ЕФ)

- ♦ регулисати критеријуме и стандарде за оснивање јавних и приватних универзитета. Законском регулативом потребно је регулисати критеријуме и стандарде за оснивање приватних и јавних универзитета, који би морали бити равноправни. Такав вид регулације омогућио би конкуренцију која би утицала на повећање квалитета образовног процеса;

(ТФ, ПеФ)

- ♦ регулисати аутономију универзитета, остављајући у надлежности универзитета регулисање наставне норме предавача и услова за избор наставног кадра, те менаџмент универзитета, док би сами универзитети морали уједначити своје процедуре и критеријуме;

(ТФ, ПеФ)

- ♦ ријешити питање нострификације диплома. Тренутно, значајан проблем представља нострификација диплома стечених у иностранству. Признавање диплома у нашој земљи ријешено је на неефикасан начин, који захтијева велика финансијска средства и дуго вријеме за администрирање захтјева. Ово питање треба да буде ријешено унутар закона о високом образовању, који би предвидио и формирање државне агенције надлежне за питања нострификације диплома;

(ТФ)

- ♦ ријешити одредбе о академским звањима. Називи академских звања на високошколским институцијама у БиХ тренутно су неусаглашени, те студенти добијају различита звања на различитим универзитетима. Усаглашавање академских звања унутар свих студијских циклуса мора бити дефинисано законом о високом образовању како би се омогућило признавање диплома и мобилност студената и професора;

(ТФ)

- ♦ ријешити статус студената који студирају по старом наставном плану и програму;

(ТФ)

- ♦ креирати објективне системе оцјењивања студената на универзитетима. Ови системи морали би се заснивати на континуираном оцјењивању рада студената. Проблем оцјењивања највише погађа студенте и узрокује низ осталих битних проблема на универзитетима, као што су стицање звања асистената, корупција, итд.

(УС)

Закон о високом образовању обавезно мора бити пропраћен и доношењем јединствене стратегије високог образовања на државном нивоу. Осим доношења државне стратегије, потребно је спровести евалуацију стања на бх. универзитетима и донијети стратегије и финансијске планове на универзитетима.

(УНБИ, УС)

Додатно, неопходно је успостављање државног министарства за образовање и науку, као и агенције која би била надлежна за успостављање стандарда и критеријума те лиценцирање у високом образовању.

(ПФ, ПеФ, ТФ)

Осим доношења закона о високом образовању, потребно је обезбиједити и финансијска средства за спровођење реформе високог образовања. Држава је обавезна да обезбиједи логистичка и материјална средства како би универзитети били спремни за евалуацију и лиценцирање које је планирано за 2010. годину. Један од предлога је да та средства буду прикупљена из буџетског фонда финансираног из пореза на додату вриједност (ПДВ).

(УНБИ, ТФ, ПеФ, ЕФ, ПеФ)

Неопходно је обезбиједити и финансијска средства за едукацију наставног кадра и студената о Болоњској декларацији. Наставни кадар и студенти нису довољно упознати са конкретним значењем болоњског процеса и оним што он доноси. Овај процес доноси битне и нове начине студирања и организације наставе и рада универзитета. Успјешност овог процеса зависи од начина на који ће га професори и менаџмент универзитета спровести. Досадашња средства која су уложена у едукацију професора и студената о Болоњској декларацији долазила су из средстава међународне заједнице, што је неопходно промијенити. Потребно је обезбиједити значајна финансијска средства за ову сврху из државног буџета.

(ПеФ)

САЖЕТАК ЈАВНЕ РАСПРАВЕ О РЕФОРМИ ВИСОКОГ ОБРАЗОВАЊА ОДРЖАНЕ У САРАЈЕВУ

Ток и учесници Јавне расправе

Седма јавна расправа о реформи високог образовања одржана је у Сарајеву, 16. децембра 2005. године, са почетком у 11.06 часова.

Јавној расправи присуствовало је 45 учесника, од којих је 22 активно учествовало са својим излагањима:

1. Ејуп Ганић, члан Академије наука и умјетности БиХ (АНУБиХ);
2. Сулејман Жижић, члан Управног одбора Вијећа Конгреса бошњачких интелектуалаца (ВКБИ);
3. Иван Барбалић, предсједник Алумног центра за интердисциплинарне постдипломске студије (АЦИПС);
4. Хасан Муратовић, ректор Универзитета у Сарајеву (УНСА);
5. Исмет Грбо, декан Факултета политичких наука Универзитета у Сарајеву (ФПНУНСА);
6. Емир Туркушић, министар образовања и науке Кантона Сарајево (МОНКС);
7. Момир Шаренац, декан Машинског факултета Универзитета у Источном Сарајеву (МФУНИС);
8. Исмет Хаџиосмановић, представник Интернационалне синдикалне развојне организације (ИСЦОС);
9. Ризах Смаилбеговић, програм менаџер, ЦИВИТАС (ЦИВИТАС);
10. Мелиха Повлакић, продекан за наставу на Правном факултету Универзитета у Сарајеву (ПФУНСА);
11. Аида Даџић, члан Управног одбора Архитектонског факултета Универзитета у Сарајеву (АФУНСА);
12. Џенана Хусремовић, асистент на Одсјеку за психологију на Филозофском факултету Универзитета у Сарајеву (ФФУНСА);
13. Бранко Вучијак, Институт за хидротехнику на Архитектонском факултету Универзитета у Сарајеву (ИХУНСА);
14. Зоран Љубоја, проректор Универзитета у Источном Сарајеву (УНИС);

15. Јан Златан Куленовић, извршни директор Омладинске информативне агенције (ОИА);
16. Божидар Крстајић, декан Електротехничког факултета Универзитета у Источном Сарајеву (ЕФУНИС);
17. Елизабета Делалић, стручни савјетник у Одјелу за односе са јавношћу, Америчка амбасада у Сарајеву (ОПА);
18. Дино Ђипа, директор Центра за политичке студије (ЦЕПОС);
19. Азра Јагањац, професор на Природно-математичком факултету Универзитета у Сарајеву (ПМФУНСА);
20. Дино Мујкић, регионални менаџер, WUS Аустрија (WUS);
21. Елвира Ковач-Бешовић, декан Фармацеутског факултета Универзитета у Сарајеву (ФаФУНСА);
22. Мунир Таловић, професор на Факултету спорта и тјелесног одгоја Универзитета у Сарајеву (ФСТОУНСА).

Своје писмене предлоге у вези са овом јавном расправом доставили су:

1. Сафет Смајкић, декан Педагошке академије Универзитета у Сарајеву (ПАУНСА);
2. Миа Сидран, Харис Абаспахић, Нејра Нуна Ченгић, Алумни центар за интердисциплинарне постдипломске студије (АЦИПС);
3. Исмет Хаџиосмановић, представник Интернационалне синдикалне развојне организације (ИСЦОС).

Јавна расправа завршена је у 14.45 часова.

Сажетак Јавне расправе

Једна од главних тема сарајевске јавне расправе био је закон о високом образовању који би требало донијети на нивоу БиХ. Наиме, испуњавање међународних обавеза које је преузела БиХ предуслов је за њено укључивање у процес придруживања Европској унији. Потписујући Болоњску декларацију, БиХ се обавезала да ће спровести темељиту реформу високог образовања. Доношење државног закона о високом образовању није обавезујуће нити у процесу европских интеграција нити према одредбама Болоњске декларације. Међутим, без таквог закона адекватна координација процеса реформе високог образовања је онемогућена. Овај недостатак координације показује се у чињеници да је досадашњим процесом реформе бх. високог образовања управљала међународна заједница. Државни закон ће пружити правни оквир за примјену одредаба Болоњске декларације и на тај начин омогућити усклађивање система бх. високог образовања са европским стандардима. Само усвајање закона везано је за добијање значајних финансијских средстава за ову реформу.

(WUS, УНСА, ФПНУНСА, ЦИВИТАС, ФФУНСА, МОНКС, ОИА)

Питање заштите виталних националних интереса, које је онемогућило доношење закона о високом образовању у претходној верзији, треба ријешити прије подношења нове верзије предлога закона о високом образовању у парламентарну процедуру.

(ИСЦОС)

Закон о високом образовању на државном нивоу и други пратећи законски и подзаконски акти те регулативе морали би регулисати питања као што су: финансирање високог образовања, врсте диплома које универзитети издају, генерални систем студирања или, пак, трајање школске године,

(УНСА)

односно, специфичније:

- ♦ обезбиједити аутономију универзитета. Аутономија универзитета мора бити заштићена законом о високом образовању, те у том смислу улога и надлежност управних одбора мора бити јасно представљена.

(МФУНИС)

Реформа високог образовања не може се ефикасно спровести ако државна власт и даље буде управљала универзитетима и факултетима. Власт јесте неопходна, али прије свега да би обезбиједила неопходна

средства, остављајући универзитетима простор да дјелују као слободне и демократске институције;

(ВКБИ)

- ♦ регулисати оснивање државне агенције за акредитацију и обезбјеђење квалитета и центра за признавање диплома. Успостављање државног система обезбјеђења квалитета високог образовања представља важан предуслов за увођење болоњских стандарда, а самим тим и за интеграцију бх. високог образовања у европски образовни простор. Оснивањем наведених тијела омогућиће се испуњавање једног од значајних циљева Болоњске декларације – мобилност студената. Према европским стандардима, надлежности ових агенција морају бити на државном нивоу. Законски би требало прописати успостављање државне агенције за акредитовање и обезбиједити адекватно учешће студената у раду агенције и у цијелокупном систему обезбјеђивања квалитета и контроле. Тај закон би морао дефинисати успостављање Савјета студената, које би функционисало у саставу државне агенције за акредитовање.

(АЦИПС, УНСА, МФУНИС, ЦИВИТАС, ОИА, ОПА)

АЦИПС се у свом писаном предлогу детаљније осврнуо на систем обезбјеђења квалитета високог образовања, са сљедећим ставовима: неопходно је развити систем ефективног учешћа студената у обезбјеђењу квалитета као и у управљачким тијелима високог образовања. Реформом високог образовања треба створити систем који би одражавао потребе студената. На многим универзитетима са развијеним системом обезбјеђења квалитета у култури и образовању, на студенте се гледа као на кључне партнере у обезбјеђењу квалитета образовања. БиХ нема праксу ефективног учешћа студената у управљачким тијелима универзитета нити има развијен систем контроле квалитета. Иако студентске уније дјелују унутар факултета/универзитета, степен рада студената у тим унијама и утицај студената на процес образовања веома су ограничени или чак и не постоје. Сљедећи предлози представљају конкретне кораке за рјешење тог проблема:

а) Учесће студената у управљачким тијелима високог образовања. Законом би требало прописати да три представника студената активно учествују (и имају право гласа) у раду Групе за високо образовање, формиране у оквиру Министарства цивилних послова. Законом би такође требало прописати разумно учешће представника студената у раду сената

универзитета, управних одбора/трезора, надзорних одбора и ректората. Законом би требало прописати да своје представнике у управљачким тијелима универзитета именује унија студената на универзитету, те да они имају право гласа. Штавише, требало би направити такав систем гласања у овим тијелима да представници студената не заступају слабу мањину. Исте принципе би требало примијенити на представнике студената у управљачким тијелима одсјека, нарочито научно-наставном вијећу. Представнике студената у тим тијелима треба да именују уније студената на факултетима.

б) Учешће студената у управљачким тијелима универзитета. Државни закон мора захтијевати разумну заступљеност студената у раду сената универзитета, управних одбора/трезора, надзорних одбора и ректората. Штавише, он не смије дозволити да представници студената имају само улогу посматрача у процесу доношења одлука на универзитетима. На основу државних закона, интерни документи универзитета морали би прецизно дефинисати механизме којима се заобилази маргинализација представника студената у процесу доношења одлука тих тијела. Ови механизми требало би да одреде проценат гласова додијелених представницима студената за свако тијело универзитета и сваку област рада универзитета. Сенат, у партнерству са унијом студената универзитета, требало би да развије ове механизме, а потом их угради у формалне документе универзитета. Модел учешћа представника уније на одсјецима у управљачким тијелима одсјека требало би прописати интерним правилницима универзитета: а) број представника студената у сваком тијелу одсјека, б) систем гласања унутар управљачких тијела одсјека, чиме се обезбјеђује оптималан утицај представника студената.

ц) Систем унија студената. Закон би требало да дефинише основне принципе студентске организације на државном нивоу, нивоу универзитета и нивоу одсјека. Требало би формирати државну унију студената (или савез ентитетских унија студената). Чланови те уније требало би да буду чланови уније универзитета. Државна унија студената требало би да представља интересе студената у БиХ. Државна унија студената требало би да предложи своја три представника која ће радити у саставу Групе за високо образовање, формиране у Министарству цивилних послова. Министарство цивилних послова требало би да сноси основне оперативне трошкове уније. Законом би требало прописати основне принципе функционисања унија студената на универзитету, што укључује: а) унија студената на универзитету представља интересе студената на универзитетима; б) предсједника уније директно бирају сви студенти, са мандатом од једне године; ц) половина генералне скупштине уније бира се директно, а другу половину чланова бирају

савези/уније факултета; д) савези/уније студената на универзитету финансирају се из чланарина и буџета универзитета. Такође, требало би да закон пропише основну улогу студената организованих на нивоу одсјека, како слиједи: а) законска обавеза студената је да буду чланови уније студената свог одсјека; б) предсједника и генералну скупштину са мандатом од једне године директно бирају сви студенти са тог одсјека; ц) уније студената на универзитету финансирају се из чланарине и буџета одсјека.

д) Систем обезбјеђења квалитета и сопствена процјена. Важан дио система обезбјеђења квалитета је сопствена процјена универзитета и наставак тог процеса. Примјена обезбјеђења квалитета захтијева учешће студената у сопственој процјени, укључујући и периодичну оцјену рада наставног кадра, плана и програма итд. Интерни прописи универзитета који покривају област успостављања и контроле обезбјеђења квалитета унутар универзитета морали би уградити механизме за адекватно учешће студената у тим процесима, што обухвата: а) адекватан број студената који учествују у раду тима за обезбјеђење квалитета, а које предлажу уније студената на универзитету; б) развој механизма и процедура који ће обезбиједити утицај студената на процесе доношења одлука унутар тима; ц) увођење ширег учешћа студената и њихове праксе (студентске дебате, форуми, анкете спроведене међу студентима итд.);

(АЦИПС)

- ♦ јасно дефинисати статус студената - болоњским процесом студенти се стављају у центар високог образовања. Законом се мора јасно ријешити и дефинисати статус студената, као и њихова права и обавезе;

(МФУНИС, ЦИВИТАС)

- ♦ реорганизовати систем испитивања студената - садашњи систем испитивања студената на универзитетима подложен је корупцији, те је потребно реорганизовати начин испитивања студената;

(ЦЕПОС)

- ♦ створити претпоставке за развој мултидисциплинарних студија на бх. универзитетима. Законом би требало регулисати и финансијски подржати мултидисциплинарни приступ у високом образовању као и пружање нових знања и технологија на универзитетима, те поједноставити отварање нових студија и одсјека. Мултидисциплинарност се обезбјеђује интеграцијом универзитета и хоризонталном проходношћу студената;

(ИХУНСА, ПМФУНСА)

- ♦ регулисати научноистраживачки рад. Према Болоњској декларацији, рад наставног кадра укључује једнаку пропорцију наставног и научноистраживачког рада. Акцент је стављен управо на научноистраживачки рад који представља основу саме наставе и који је уско повезан са научним и технолошким, а тиме и привредним прогресом друштва. Државни закон о високом образовању мора укључивати и регулативе које се односе на науку, тј. научноистраживачку дјелатност, или, пак, ово питање мора бити ријешено у посебном закону, као што је урађено у многим западноевропским земљама.

(МОН КС, ФФУНСА)

Научноистраживачки рад треба организовати на начин да доприноси развоју бх. друштва. Средства која ће бити обезбијеђена за високо образовање и научно-истраживачки рад долазиће из државног буџета и мораће се руководити јединственом државном политиком развоја државе. У складу с тим, универзитети не би смјели имати аутономију у смислу самосталног номиновања научноистраживачких радова и пројеката који нису у интересу развоја државе.

(ИСЦОС)

Супротно наведеном, а у смислу шире аутономије универзитета, представник Машинског факултета Универзитета у Источном Сарајеву сматра да универзитети морају имати право да сами предлажу научноистраживачке радове;

(МФУНИС)

- ♦ увести право на научни колегијум за наставнике у складу са праксом иностраних универзитета на којима професори за сваких шест година рада имају право на годину дана научног колегијума, тј. на период који проводе у научно– истраживачком раду, а не у процесу наставе;

(АФУНСА)

- ♦ дефинисати интелектуалну својину универзитетских радова - јасно одредити чије власништво представљају научни радови настали као резултат научно-истраживачке дјелатности на универзитетима;

(МФУНИС)

- ♦ као критеријум за запошљавање наставног кадра треба дефинисати и обавезу стицања практичног искуства у датој области, тј. одређени период проведен у пракси прије уласка у наставни процес;
(АФУНСА, ПМФУНСА)
- ♦ креирати јединствене стандарде за оснивање и дјеловање јавних и приватних универзитета;
(ФПНУНСА)
- ♦ довести до укидања високих школа у складу са владајућом праксом у Европи, у којој дјелују универзитети, а високе школе не постоје;
(УНСА)
- ♦ стандардизовати називе академских звања;
(МФУНИС)
- ♦ створити основу за информатизацију универзитета. Најзначајније средство реформе високог образовања мора бити информатизација универзитета у области наставе и у области административног рада факултета. Овај аспект реформе треба значајније подржати и регулисати унутар одређених правилника или закона;
(ФФУНСА)
- ♦ дефинисати прелазне периоде за прилагођавање законским одредбама. Законом о високом образовању морају се дефинисати и прелазни периоди за прилагођавање бх. универзитета и постепено усвајање препорука Болоњске декларације.
(МОНКС)

Само доношење закона о високом образовању на државном нивоу изискиваће и промјене у постојећим уставним и законским рјешењима кантона, односно ентитета/Брчко Дистрикта. Наиме, овлашћења над високим образовањем мораће се са кантоналног нивоа пренијети на ентитетски, а потом са нивоа ентитета и Брчко Дистрикта на ниво државе.

(ИСЦОС)

Такође, биће неопходно одредити и потребу доношења кантоналних и ентитетских закона на основу државног закона о високом образовању. Државним законом морају се дати јасне смјернице за доношење ентитетских и кантоналних закона о високом образовању.

(МФУНИС)

Цјелокупну реформу високог образовања неопходно је организовати и спровести тако да буде уско везана уз привредни и друштвени развој БиХ. Као што је већ речено, и високошколски наставни процес и научноистраживачки рад морају се заснивати на реалним потребама бх. тржишта и друштва у цјелини. У том смислу, потребно је припремити анализу потреба и развити државну стратегију за реформу високог образовања. Развојну стратегију државе треба везати уз стратегију запошљавања, која би, опет, била основа стратегије образовања.

(ВКБИ, МФУНИС, ИСЦОС, ЦЕПОС, ПМФУНСА)

У оквиру неопходног повезивања универзитета са привредом битно је увести програме практичног рада за студенте, као и центре за развој каријере студената.

(ФФУНСА, ОИА, ЦЕПОС, ПМФУНСА)

Такође, успјех реформе високог образовања захтијева анализу и евалуацију досадашњих ефеката реформи васпитног и образовног процеса те реформи у области науке у БиХ. Педагошка димензија реформе високог образовања у БиХ је до сада била константно занемаривана. Управљењем и спровођењем реформе високог образовања морају се бавити појединци који су стручно упознати са васпитним и образовним процесима, као и континуитетом ових процеса. Реформу васпитног и образовног процеса као и научне дјелатности у БиХ треба посматрати у цјелини, почев од предшколског одгоја, основне и средње школе до универзитета и цјеложивотног учења. За илустрацију, ако се помјери граница почетка основног (обавезног) образовања, неопходно долази и до промјена у укупном систему васпитања и образовања. Тренутно, БиХ недостаје визија укупног развоја школског система и утицаја тог развоја на остале сегменте друштва.

(ПАУНСА)

Осим доношења одговарајућег (одговарајућих) закона, за спровођење реформе високог образовања неопходно је обезбиједити и финансијска средства. Нови материјални, технички, кадровски, просторни и остали захтјеви намећу велике финансијске издатке. Међутим, ни државне ни ентитетске власти нису у своје годишње буџете уврстиле средства потребна за реформу образовања. Неопходно је одредити износ тих средства и одакле ће се она добити.

(АНУ БиХ, ВКБИ, ИСЦОС, ЕФУНИС)

С обзиром да наставни кадар бх. универзитета није детаљно упознат са промјенама које доноси болошки процес, неопходна је интервенција власти како би се обезбиједила средства за едукацију, оспособљавање и припрему наставног кадра за предстојеће промјене. На тај начин отклонили би се и одређени страхови које у вези са реформом има тренутни наставни кадар, чиме би се убрзао сам процес промјена.

(ВКБИ, АФУНСА)

Поред различитих ставки које ће бити укључене у државни буџет намијењен високом образовању, потребно је дефинисати и средства за подршку студентима у виду стипендија.

(ЦИВИТАС)

Неопходно је формирати и државну канцеларију за међународну научно-техничку, културну и просвјетну сарадњу. Прије рата дјеловао је Завод за међународну научно-техничку, културну и просвјетну сарадњу. Одјељење са сличним циљем данас постоји унутар Министарства иностраних послова БиХ, али са веома малим бројем запослених. Тренутно, активности размјене наставног кадра спровode стране амбасаде у БиХ. Неопходно је поново ојачати улогу овог одјељења и успоставити мобилност студената и професора.

(ПМФУНСА)

Потребно је у име Уставно-правне комисије одржати јавну расправу о новом нацрту закона о високом образовања након што он дође у парламентарну процедуру.

(АФУНСА, ФФУНСА)

САЖЕТАК ЈАВНЕ РАСПРАВЕ О РЕФОРМИ ВИСОКОГ ОБРАЗОВАЊА ОДРЖАНЕ У ЗЕНИЦИ

Ток и учесници Јавне расправе

Осма јавна расправа о реформи високог образовања одржана је у Зеници, 22. децембра 2005. године, са почетком у 11.11 часова. Јавној расправи присуствовало је 46 учесника, од којих је 12 активно учествовало са својим излагањима:

1. Срето Томашевић, министар образовања, науке, културе и спорта Зеничко-добојског кантона (МОНКСЗДК);
2. Сабахудин Екиновић, ректор Универзитета у Зеници (УНЗЕ);
3. Дарко Петковић, проректор за науку, развој и међународну сарадњу Универзитета у Зеници (УНЗЕ);
4. Жељко Шкуљевић, проректор за наставу и студентска питања Универзитета у Зеници (УНЗЕ);
5. Асим Карић, професор на Факултету за металургију и материјале Универзитета у Зеници (Карић);
6. Мурис Ђамбо, студент Правног факултета Универзитета у Зеници (Ђамбо);
7. Амра Муслић, председник Уније студената Универзитета у Зеници (УС);
8. Јован Средојевић, продекан за наставу на Машинском факултету Универзитета у Зеници (МФ);
9. Ирнеса Рамић, студент Правног факултета Универзитета у Зеници (Рамић);
10. Мејра Софтић, продекан за наставу на Исламској педагошкој академији (ИПА);
11. Сенад Хусеиновић, асистент на Здравственом факултету Универзитета у Зеници (ЗФ);
12. Исмар Алагић, виши асистент на Машинском факултету Универзитета у Зеници (МФ).

Своје писане предлоге у вези са овом јавном расправом доставили су:

1. Сафет Брдаревић, професор на Машинском факултету Универзитета у Зеници (МФ);
2. Дарко Петковић, проректор за науку, развој и међународну сарадњу Универзитета у Зеници (УНЗЕ);
3. Сабахудин Екиновић, ректор Универзитета у Зеници (УНЗЕ);
4. Шукрија Рамић, декан Исламске педагошке академије (ИПА).

Јавна расправа завршена је у 13.30 часова.

Сажетак Јавне расправе

Један од закључака зеничке расправе је да се реформа високог образовања треба одвијати у функцији друштва, како би се кадрови са универзитета апсорбовали у привреди. Друштво има потребу за одређеним струкама и према тим потребама универзитети треба да развијају своје програме и усмјерења на факултетима. У складу с тим, уз закон о високом образовању, неопходно је изградити и стратегију развоја високог образовања.

(ЗФ, Карућ)

Један од циљева реформе високог образовања мора бити обухватање што већег броја младих универзитетским образовањем. Постоји реална опасност да у БиХ, када дође до смјене генерација, буде велики дефицит кадрова.

(УНЗЕ)

Задовољење стандарда Европске уније у области високог образовања мора бити императив бх. високог школства. То подразумијева максималан квалитет у реализацији наставног и истраживачког процеса уз поштовање релевантних критеријума када су у питању студенти. При томе је неопходна примјена једнаких критеријума на свим универзитетима у БиХ у процесима евалуације, акредитовања, давања лиценци, пружања материјалне и финансијске помоћи итд., а што до сада није била пракса.

(УНЗЕ)

Према европским стандардима, формиране су јасне процедуре акредитовања универзитета, које спроводи Европска асоцијација универзитета, и јасни критеријуми за оснивање и дјеловање универзитета, колеџа и института. Свака земља дужна је да испоштује те критеријуме и стандарде, да с њима усклади своје законе и друге нормативне акте, те да успостави тијело надлежно за овај процес. Период прилагођавања и усклађивања легислативе одређен је за сваку земљу. Поступак акредитовања треба да обезбиједи побољшање квалитета високог образовања и подржи развој постојећих и успостављање нових високошколских установа.

(УНЗЕ, МФ)

У складу с претходним, потребно је донијети закон о високом образовању на државном нивоу и формирати државно министарство образовања и науке. Област науке и технологије треба уско да се повеже са високим образовањем јер су универзитети главни носиоци научноистраживачког рада као генератора развоја у сваком сегменту друштва.

(УНЗЕ, УС, МФ)

Одредбе због којих је Уставни суд БиХ претходни Предлог закона о високом образовању оцијенио као неуставан, у новој верзији Предлога закона морају бити побољшане и усаглашене са Уставом.

(МОНКСЗДК)

Сам закон о високом образовању треба:

- ♦ регулисати надлежности и одговорности свих нивоа власти, од општинских до државних, у процесу реформе високог образовања, како би се извршила правилна расподела обавеза свих институција у овој области;
- (ЗФ)*
- ♦ дефинисати јасне норме за формирање система за обезбјеђење квалитета високог образовања, те јасне одредбе које ће бити даљно разрађене у подзаконским актима.

(МФ)

Додатно, законом о високом образовању треба дефинисати основне елементе система за обезбјеђење квалитета, а посебно:

- ♦ органе надлежне за акредитацију и провјеру квалитета;
- ♦ поступак акредитације и провјере;
- ♦ важност акредитације и провјере са прихватањем постојећег стања високог образовања у БиХ;
- ♦ термине провјера квалитета;
- ♦ стандарде и нормативе за оснивање, рад и управљање установама и процесима образовања;

(МФ)

- ♦ јединственом одлуком регулисати дужину студијских циклуса како би се ускладили циклуси на свим бх. универзитетима. Концепт 3+2 је више струковно оријентисан, док је концепт 4+1 више научно оријентисан. Неопходно је направити подјелу између предмета и дефинисати које струке су за БиХ првенствено струковно, а које научно интересантне и потребне;

(УНЗЕ)

- ♦ дефинисати статус придружених чланица универзитета и високошколских установа чији су оснивачи вјерске заједнице. Предлог закона о високом образовању мора узети у обзир и статус придружених

чланица универзитета и високошколских установа чији су оснивачи вјерске заједнице, те регулисати ово питање на државном нивоу.

(ЗФ, ИПА)

Осим доношења закона о високом образовању, неопходно је обезбиједити и финансијска средства за спровођење реформе високог образовања. Финансирање високог образовања и науке мора се регулисати на државном нивоу, са јасно раздрађеним и јединственим критеријумима за све универзитете. Сви друштвени сектори у БиХ, без обзира на ниво власти на којем се налазе, добијали су финансијску подршку од државе. Забрињавајуће је да само област високог образовања, као и науке, није добила финансијску подршку. Ректорска конференција упутила је иницијативу Савјету министара БиХ да се држава задужи у износу од 400 милиона евра како би одредбе Болоњске декларације биле успјешно и на вријеме имплементирани. Ово задужење би требало дјелимично пренијети и на универзитете, због потребе да се универзитети, путем реформе, трансформишу из предавачких у предузетничке.

(УНЗЕ, МФ, ЗФ)

Научноистраживачки рад треба генерисати и развијати унутар универзитета и научно-истраживачких института, па је и у том смислу неопходно обезбиједити потребна финансијска и материјална средства.

(МФ)

Држава мора издвојити финансијска средства и за рад студентских унија и фондова за подршку студентима, као што су фондови за стипендије и студентске зајмове.

(УС)

Када су у питању студенти, од велике важности је едукација студената о болоњском процесу. Ова едукација морала би се спровести на универзитетима како би студенти били упознати са конкретним промјенама до којих ће доћи у процесу студирања, али и са својим правима и обавезама у новом систему студирања.

(Ђамбо, Рамић)

Додатно, студенти се морају укључити у рад универзитета, тачније у рад тијела која управљају универзитетима и доносе одлуке које се тичу студената.
(УС)

Пред самим универзитетима, у наредне двије године, стоји процес усаглашавања ECTS кредитног система. Кредитни систем је у примјени на свих осам бх. универзитета. Међутим, конзистентност примјене ECTS система не постоји, чиме је онемогућена мобилност студената. Тренутно, сви универзитети у БиХ раде на уједначавању ECTS система. Завршетак овог процеса очекује се у наредне двије године, чиме би суштинске разлике у примјени ECTS система на универзитетима у БиХ нестале.

(УНЗЕ)

Правило да универзитети морају имати двије трећине стално запосленог кадра мора се увести постепено, како би универзитети добили потребно вријеме за прилагођавање.

(УНЗЕ)

Дјеловање приватних и јавних универзитета неопходно је либерализовати према истим критеријумима. Здрава конкуренција ће резултирати повећањем квалитета у образовању. Квалитетан мониторинг рада државних и приватних универзитета мора постојати.

(УНЗЕ)

АНЕКС

Листа учесника појединих
сесија Јавне расправе

БР.	СКРАЋЕНИЦА	ОРГАНИЗАЦИЈА/ПОЈЕДИНАЦ
1.	Бегтић	Проф. др Решад Бегтић, предједник ИО Вијећа Конгреса бошњачких интелектуалаца, ВКБИ – Кантонални одбор Тузла
2.	Керошевић	Владо Керошевић, в.д. декана Академије драмских умјетности Универзитета у Тузли
3.	МОНКСТК	Министарство образовања, науке, културе и спорта Тузланског кантона, представник: проф. др Злата Жигић, министар
4.	МОНКСТК	Министарство образовања, науке, културе и спорта Тузланског кантона, представник: Мидхат Спахић, виши стручни сарадник за високо образовање и науку
5.	Османчевић	Енес Османчевић, виши асистент на Одсеку за журналистику Филозофског факултета Универзитета у Тузли
6.	Пашић	Мухидин Пашић, Заједница општинских друштава “Препород” Тузланског кантона
7.	СВОТК	Синдикат високог образовања ТК, представник: доц. др Един Делић
8.	СУС	Свјетски универзитетски сервис БиХ, представник: Асим Јусић
9.	СТК	Скупштина Тузланског кантона, представник: Томо Видовић, потпредједник Скупштине Тузланског кантона и предједник Комисије за образовање, науку, културу и спорт Тузланског кантона
10.	УСППВ	Удружења студената са посебним потребама и волонтера, представник: Тифа Тучић, предједник
11.	УСППВ	Удружења студената са посебним потребама и волонтера, представник: Јасмина Курбашић, волонтер
12.	УСУТ	Унија студената Универзитета у Тузли, представник: Изен Хајдаревић, предједник УСУТ
13.	УСУТ	Унија студената Универзитета у Тузли, представник: Сеад Кадрић, предједник Скупштине УСУТ
14.	УСУТ	Унија студената Универзитета у Тузли, представник: Дамир Хусејновић, студент – члан Сената Универзитета у Тузли
15.	УТ	Универзитет у Тузли, представник: проф. др Мирсад Ћонлагић, проректор за међународну сарадњу Универзитета у Тузли;
16.	УТ	Универзитет у Тузли, представник: Божо Бањанин, проректор
17.	УТ	Универзитет у Тузли, представник: Мирјана Радић, проректор
18.	УТ	Унив. у Тузли, представник: Јасмина Бербић, генерални секретар
19.		Сенада Пепељак, предједник Удружења вијећа школа и родитеља Тузланског кантона
20.		Хатица Томић, Удружење БОСПО Тузла
21.		Проф. др Ахмет Касумовић, декан Филозофског факултета Универзитета у Тузли
22.		Хајро Кофрц, в.д. декана Правног факултета Универзитета у Тузли
23.		Проф. др Фарид Љуца, продекан за научно- истраживачки рад на Медицинском факултету Универзитета у Тузли
Коментари поднесени у писаној форми:		
1.	СВОТК	Синдикат високог образовања ТК, потписник: доц. др Един Делић

БР.	СКРАЋЕНИЦА	ОРГАНИЗАЦИЈА/ПОЈЕДИНАЦ
1.	СБД	Скупштина Брчко Дистрикта, пред.: Милан Томић, предсједник
2.	ВБД	Влада Брчко Дистрикта, представник: Вукашин Панић, шеф Одјељења за образовање
3.	ЕФБ	Економски факултет у Брчком, Универзитет у Источном Сарајеву, представник: Стеван Стевић, предсједник Савјета
4.	ЕФБ	Економски факултет у Брчком, Универзитет у Источном Сарајеву, представник: Марин Гужалић, декан
5.	ЕФБ	Економски факултет у Брчком, Универзитет у Источном Сарајеву, представник: Хамид Алибашић, продекан
6.	СС	Савез студената Економског факултета у Брчком, Универзитет у Источном Сарајеву, представник: Сара Шибалија, предсједник
7.	СС	Савез студената Економског факултета у Брчком, Универзитет у Источном Сарајеву, представник: Александра Радумило, студент продекан
8.	Вонсовић	Адалберт Вонсовић, директор Пољопривредне школе, предсједник, Педагошки савјет Брчко Дистрикта
9.	Јусуфагић	Алем Јусуфагић, професор, ЈУ Економска школа Брчко Дистрикта
10.		Драган Савић, директор, ЈУ Гимназија “Васо Пелагић” Брчко
11.		Велько Илић, Савез студената Економског факултета у Брчком
12.		Ерна Смајловић, Савез студената Економског факултета у Брчком
13.		Кенан Ибрахимовић, Савез студената Економског факултета у Брчком
14.		Милка Петрић, ученик, ЈУ Гимназија “Васо Пелагић”
15.		Амира Џибрић, професор у Пољопривредној школи
16.		Марко Мичић, ученик Пољопривредне школе
17.		Кармелита Симић, ОЕБС у БиХ, тим Брчко, службеник за образовање
18.		Боро Нинић, ученик, ЈУ “Економска школа”
19.		Нермина Побрић, асистент на Економском факултету
20.		Бојан Међедовић, асистент на Економском факултету у Брчком
21.		Јелена Голић, сарадник у настави, Економски факултет
22.		Мира Ђуровић, професор социологије, ЈУ Гимназија “Васо Пелагић” Брчко
23.		Василијана Мирковић, асистент на Економском факултету у Брчком
24.		Мирјана Кнежевић, професор, ЈУ Техничка школа
25.		Фехим Мујановић, предсједник ВКБИ БЧДЦ БиХ, Вијеће Конгреса бошњачких интелектуалаца

БР.	СКРАЋЕНИЦА	ОРГАНИЗАЦИЈА/ПОЈЕДИНАЦ
1.	ОБ	Општина Бијељина, представник: Симеуновић
2.	ФПС	Факултет за пословне студије, Бијељина, представник: проф. др Перица Глигић
3.	УС	Унија студената, представник: Љубица Ћурчић, предсједник
4.	Кокановић	Слађан Кокановић, бивши предсједник
5.	ПА	Савеза студената Машинског факултета Педагошки факултет, Бијељина, представник: проф. др Бранко Савић
6.	ССФСТ	Студентски савез, Факултет спољне трговине, Бијељина, представник: Мирослава Симеуновић, секретар
7.	Јевтић	Татјана Јевтић, студент Педагошког факултета, Бијељина
8.		Анкица Тодоровић, службеник за образовање, ОЕБС
9.		Биљана Гајић, замјеник студента продекана на Факултету спољне трговине
10.		Мирна Куртума
11.		Младен Панић, потпредсједник Уније студената Факултета за спољну трговину
Коментари поднесени у писаној форми:		
1.	СПУ	Слобомир П. Универзитет, Бијељина, потписник: проф. др Јован Тодоровић, ректор

БР.	СКРАЋЕНИЦА	ОРГАНИЗАЦИЈА/ПОЈЕДИНАЦ
1.	Град Мостар	Љубо Бешлић, градоначелник Града Мостара
2.	ФИТ	Факултет информacionих технологија Универзитета “Џемал Биједић”, представник: проф. др Сафет Кркић, декан
3.	ФИТ	Факултет информacionих технологија Универзитета “Џемал Биједић”, представник: Емина Соколовић, асистент
4.	ФПМ	Факултет за пословни менаџмент Универзитета “Џемал Биједић”, представник: проф. др Дамир Заклан, декан
5.	ФПМ	Факултет за пословни менаџмент Универзитета “Џемал Биједић”, представник: Јасминка Братић, секретар
6.	ИСЦОС	НВО ИСЦОС Мостар, представник: др Исмет Хаџиосмановић, руководиоца експертног тима
7.	МПЗКСХНК	Министарство просвјете, науке, културе и спорта Херцеговачко-неретванског кантон, представник: Јаго Муса, министар
8.	МПЗКСХНК	Министарство просвјете, науке, културе и спорта Херцеговачко-неретванског кантона, представник: Владо Рогоић, помоћник министра за науку и високо образовање
9.	Парламент ФБиХ	Парламент ФБиХ, представник: Миле Ласић, посланик
10.	Парламент ФБиХ	Парламент ФБиХ, представник: Петар Мајић, посланик
11.	Свеучилиште	Свеучилиште у Мостару, представник: проф. др Војо Вишекруна, проректор за наставу и студенте
12.	Свеучилиште	Свеучилиште у Мостару, представник: Маринко Јурић, ген. секретар
13.	Универзитет	Универзитет “Џемал Биједић” Мостар, представник: проф. др Фуад Чаговић, ректор
14.	Универзитет	Универзитет “Џемал Биједић” Мостар, представник: Зијада Бечић, генерални секретар
15.		Мирна Ајанић, педагог, Удружење “Сунце” Мостар
16.		Ана Розић, мл. асистент на Правном ф. Свеучилишта у Мостару
17.		Блаженка Баришић, студент Правног ф. Свеучилишта у Мостару
18.		Јелена Бошњак, мл. асистент на Правном ф. Свеучилишта у Мостару
19.		Алија Цигић, професор на Факултету стројарства и рачунарства Свеучилишта у Мостару
20.		Маја Чолаковић, виши асистент на Правном факултету Универзитета “Џемал Биједић”
21.		Анита Дураковић, асистент на Правном факултету Универзитета “Џемал Биједић”
22.		Жељко Галић, асистент на Правном ф. Свеучилишта у Мостару
23.		Јелена Колобарић, студент Правног ф. Свеучилишта у Мостару
24.		Викторија Мухић, мл. асистент на Правном ф. Свеучилишта у Мостару
25.		Анте Мишковић, професор на Факултету стројарства и рачунарства Свеучилишта у Мостару
26.		Нермина Кожљак, координатор пројекта, Национални демократски институт – НДИ
27.		Нермин Маловић, асистент, ОЕБС, Одјел за демократизацију
28.		Един Ризвановић, Правни факултет Универзитета “Џемал Биједић”
29.		Иво Розић, асистент на Правном ф. Свеучилишта у Мостару

БР.	СКРАЋЕНИЦА	ОРГАНИЗАЦИЈА/ПОЈЕДИНАЦ
1.	АУБЛ	Академија умјетности Бањалука, представник: Лука Кеџман, предсједник савјета АУБЛ
2.	АУБЛ	Академија умјетности Бањалука, представник: Зоран Николић, доцент/продекан за наставу
3.	Град Бањалука	Град Бањалука, представник: Миленко Малиновић, шеф Одсека за друштвене дјелатности, Административна служба
4.	ФПЕ	Факултет пословне економије, представник: Дарко Уремовић, предсједник УОФПЕ
5.	МФ	Машински факултет, Универзитета у Бањалуци, представник: проф. др Мирослав Рогић
6.	НУБРС	Народна и универзитетска библиотека РС, представник: Александар Грандић, руководилац ЗЗНУБ РС
7.	СОУБЛ	Студентска организација Универзитета у Бањалуци, представник: Бранислав Тешановић, члан Извршног одбора СОУБЛ
8.	СОУБЛ	Студентска организација Универзитета у Бањалуци, представник: Ирена Кисић, координатор за студентска права и студентски стандард СОУБЛ
9.	СОУБЛ	Студентска организација Универзитета у Бањалуци, представник: Јелена Гајић, члан ИОСОУБЛ
10.	СУРС	Студентска унија РС, представник: Бранислав Рачић, предсједник
11.	СУРС	Студентска унија РС, представник: Бранка Малешевић, генерални секретар
12.	ТИ	НВО Transparency International BiH, представник: Даријо Лазић, руководилац програма
13.	Вејновић	Душко Вејновић, професор Универзитета у Бањалуци, директор Центра за геостратешка истраживања
14.		Љубомир Зубер, асистент-координатор наставе на Факултету за пословни инжењеринг и менаџмент
15.		Валерија Тишма, регионални координатор за образовање, ОЕБС
16.		Наташа Салапура, помоћник регионалног координатора за образовање, ОЕБС
17.		Синиша Гвоздарац, асистент у Одјелу за демократизацију, ОЕБС
18.		Срђан Мишљеновић, новинар, Радио “Балкан”
19.		Жељко Пауковић, извршни директор Омладинског комуникационог центра Бањалука
Коментари поднесени у писаној форми:		
1.	УПИНРРС	Удружење просвјетних и научних радника Републике Српске, потписник: др Радојка Праштало, члан ИО УПИНРРС

БР.	СКРАЋЕНИЦА	ОРГАНИЗАЦИЈА/ПОЈЕДИНАЦ
1.	ЕФ	Економски факултет Универзитета у Бихаћу, представник: Хилмија Мујић, декан
2.	ЕФ	Економски факултет Универзитета у Бихаћу, представник: Мерсуд Омердић, виши асистент
3.	ПеФ	Педагошки факултет Универзитета у Бихаћу, представник: Рефик Хоџић, декан
4.	ПеФ	Педагошки факултет Универзитета у Бихаћу, представник: Нијаз Скендер, професор
5.	ПФ	Правни факултет Универзитета у Бихаћу, представник: Мујо Демировић, декан
6.	ТФ	Технички факултет Универзитета у Бихаћу, представник: Исак Карабеговић, декан
7.	УНБИ	Универзитет у Бихаћу, представник: Ратмира Пјанић, проректор за наставу
8.	УНБИ	Универзитет у Бихаћу, представник: Мерсуд Феризовић, проректор за финансије и развој
9.	УС	Унија студената УНБИ, представник: Анандо Бакал, г. секретар
10.	УС	УС, УНБИ, представник: Емир Махмутовић, предсједник
11.		Амела Чамо, асистент сарадник на Правном ф. УНБИ
12.		Есад Миџић, асистент на Економском ф. Универзитета у Бихаћу
13.		Липовача, виши асистент на Економском ф. УНБИ
14.		Алојз Михаић, кантонални инспектор за образовање, Министарство образовања, науке и спорта, Унско-сански кантон
15.		Минка Џафић, савјетник за основно и предшколско образовање, Министарство образовања, науке и спорта, Унско-сански кантон
16.		Сафет Дедић, кантонални инспектор за средње и високо образовање, Министарство образовања, науке и спорта, Унско-сански кантон
17.		Сувад Велаџић, секретар, КО Босанске странке
18.		Ива Рукавина, студент Економског факултета УНБИ
19.		Самир Велаџић, секретар Педагошког ф. Универзитета у Бихаћу
20.		Емир Чехајић, студент Економског ф. Универзитета у Бихаћу
21.		Динко Мујић, студент Економског ф. Универзитета у Бихаћу
22.		Анел Насуповић, полицајац, Министарство унутрашњих послова, Унско-сански кантон
23.		Енес Чизмић, предсједник Синдиката средњег образовања, Унско-сански кантон
24.		Ћехиба Дупановић, помоћник општинског начелника, Општина Бихаћ
25.		Един Машић, стручни савјетник у Министарству образовања, науке и спорта, Унско-сански кантон
26.		Хасан Зулић, виши асистент на Економском факултету УНБИ
27.		Елвиса Шахановић-Захировић, студент
28.		Мајда Мекановић, студент Економског ф. Универзитета у Бихаћу
29.		Џенана Пезић, студент
30.		Едвина Абдијановић, студент
31.		Изудин Барчић
32.		Исмет Алихоџић

БР.	ОРГАНИЗАЦИЈА/ПОЈЕДИНАЦ
33.	Хасан Јашарагић, студент Економског факултета Универзитета у Бихаћу
34.	Сеад Бешировић, студент Економског факултета Универзитета у Бихаћу
35.	Сабира Кличич, студент Економског факултета Универзитета у Бихаћу
36.	Мирела Мујакић, студент Економског факултета Универзитета у Бихаћу
37.	Алдијана Мујагић
38.	Нецмија Велаџић, службеник, Ректорат, Универзитет у Бихаћу
39.	Елдин Ризвановић, студент
40.	Џенана Малкоч, студент
41.	Нермин Пашић, студент
42.	Аделаида Глихалић
43.	Азра Бакрач-Беџирај, виши асистент на Биотехничком ф. Универзитета у Бихаћу
44.	Ермин Махмутовић, предсједник Уније студената Универзитета у Бихаћу
45.	Суада Башић, студент Економског факултета Универзитета у Бихаћу
46.	Зинка Хасанагић, волонтер, Удружење “Радости дружења”
47.	Алма Дедић-Ибукић, волонтер, Удружење “Радости дружења”
48.	Ивана Томић, волонтер, Удружење “Радости дружења”
49.	Дорон Фришман, службеник за демократизацију, Теренска канцеларија Бихаћ, ОЕБС
50.	Искра Табаковић, службеник за образовање, ОЕБС
51.	Ермин Хајдер, ОЕБС
52.	Хедија Кендић, Економски факултет, Универзитет у Бихаћу
53.	Адиса Феког, Економски факултет, Универзитет у Бихаћу
54.	Нермина Окић, Економски факултет, Универзитет у Бихаћу
55.	Мартина Мажар, Економски факултет, Универзитет у Бихаћу
56.	Амела Биљаџ, студент Економског факултета Универзитета у Бихаћу
57.	Елвиса Шушњар, студент Економског факултета Универзитета у Бихаћу
58.	Јасмина Драгановић, студент Економског факултета Универзитета у Бихаћу
59.	Адмира Дурадовић, Економски факултет, Универзитет у Бихаћу
60.	Лејла Велаџић, Економски факултет, Универзитет у Бихаћу
61.	Лејла Рамић, студент Економског факултета Универзитета у Бихаћу
62.	Маријана Клепић, студент Економског факултета Универзитета у Бихаћу
63.	Велида Хоџић, студент Економског факултета Универзитета у Бихаћу
64.	Дијана Дедић, студент Економског факултета Универзитета у Бихаћу
65.	Нихад Бегановић, студент Економског факултета Универзитета у Бихаћу
66.	Нермина Зијамхоџић, студент Економског факултета Универзитета у Бихаћу
67.	Санела Лиџан, студент Економског факултета Универзитета у Бихаћу
68.	Елмира Војниковић, студент
69.	Аида Јусић, студент, Универзитет у Бихаћу
70.	Ален Хоџић, студент Економског факултета Универзитета у Бихаћу
71.	Касим Алагић, Економски факултет, Универзитет у Бихаћу
72.	Сандина Талић, студент Економског факултета Универзитета у Бихаћу
73.	Селма Хасић, студент Економског факултета Универзитета у Бихаћу
74.	Анеса Мердановић, студент Економског факултета Универзитета у Бихаћу
75.	Анеса Калић, студент Економског факултета Универзитета у Бихаћу
76.	Мерсиха Селимагић, студент
77.	Мехмед Дураковић, генерални секретар, Универзитет у Бихаћу

БР.	СКРАЋЕНИЦА	ОРГАНИЗАЦИЈА/ПОЈЕДИНАЦ
1.	АЦИПС	Алумни центар за интердисциплинарне постдипломске студије-АЦИПС, представник: Иван Барбалић, предсједник
2.	АФУНСА	Архитектонски факултет Универзитета у Сарајеву, представник: Аида Даиџић, члан Управног одбора
3.	АНУ БиХ	Академија наука и умјетности БиХ, представник: Ејуб Ганић, члан Академије
4.	ЦЕПОС	Центар за политичке студије, представник: Дино Ђипа, директор
5.	ЦИВИТАС	ЦИВИТАС, представник: Ризах Смаилбеговић, програм менаџер
6.	ЕФУНИС	Електротехнички факултет Универзитета у Источном Сарајеву, представник: Божидар Крстајић, декан
7.	ФаФУНСА	Фармацеутски факултет Универзитета у Сарајеву, представник: Елвира Ковач-Бешовић, декан
8.	ФаФУНСА	Филозофски факултет Универзитета у Сарајеву, представник: Џенана Хусремовић, асистент
9.	ФПНУНСА	Факултет политичких наука Универзитета у Сарајеву, представник: Исмет Грбо, декан
10.	ФСТОУНСА	Факултет спорта и тјелесног одгоја Универзитета у Сарајеву, представник: Мунир Таловић, продекан
11.	ИХУНСА	Институт за хидротехнику, Архитектонски факултет Универзитета у Сарајеву, представник: Бранко Вучијак, наставник
12.	ИСЦОС	Интернационална синдикална развојна организација, представник: Исмет Хаџиосмановић, руководилац пројекта
13.	МФУНИС	Машински факултет Универзитета у Источном Сарајеву, представник: Момир Шаренац, декан
14.	МОНКС	Министарство образовања и науке Кантона Сарајево, представник: Емир Туркушић, министар
15.	ОИА	Омладинска информативна агенција, представник: Јан Златан Куленовић, извршни директор
16.	ОПА	Америчка амбасада Сарајево, Одсек за односе са јавношћу, представник: Елизабета Делалић, стручни савјетник
17.	ПФУНСА	Правни факултет Универзитета у Сарајеву, представник: Мелиха Повлакић, продекан за наставу
18.	ПМФУНСА	Природно-математички факултет Универзитета у Сарајеву, представник: Азра Јагањац, професор
19.	УНИС	Универзитет у Источном Сарајеву, представник: Зоран Љубоја, проректор
20.	УНСА	Универзитет у Сарајеву, представник: Хасан Муратовић, ректор
21.	ВКБИ	Вијеће Конгреса бошњачких интелектуалаца, представник: Сулејман Жижих, члан Управног одбора
22.	WUS	WUS Аустрија, представник: Дино Мујкић, регионални менаџер
23.		Марија Прса, Савјетник за високо и стручно образовање, Одјел за образовање, ОЕБС у БиХ
24.		Исмет Хадровић, декан Архитектонског факултета Универзитета у Сарајеву

БР.	СКРАЋЕНИЦА	ОРГАНИЗАЦИЈА/ПОЈЕДИНАЦ
25.		Хамдија Рамић, професор у Високој здравственој школи у Сарајеву
26.		Џенана Тановић, предсједник Синдиката средњег образовања БиХ
27.		Саида Хадрић, координатор, ЦИВИТАС
28.		Алма Пуска-Ђорђевић, менаџер, Catholic Relief Services (CRS)
29.		Харис Халиловић, асистент на Факултету криминалистичких наука Универзитета у Сарајеву
30.		Мирко Кулина, асистент на Пољопривредном факултету Универзитета у Источном Сарајеву
31.		Александра Говедарица-Лучић, асистент на Пољопривредном факултету Универзитета у Источном Сарајеву
32.		Азра Чабаравдић, координатор на Шумарском факултету Универзитета у Сарајеву
33.		Фикрет Мусић, посланик у Скупштини Кантона Сарајево
34.		Мирјана Малић, продекан Стоматолошког факултета Универзитета у Сарајеву
35.		Седин Кобашлија, продекан Стоматолошког факултета Универзитета у Сарајеву
36.		Алмир Кадић, Project Officer, Catholic Relief Services (CRS)
37.		Весна Вукманић, директор, Иницијатива и цивилна акција
38.		Фарук Мекић, декан Шумарског ф. Универзитета у Сарајеву
39.		Steve Lee, директор парламентарног програма, Национални демократски институт (НДИ)
40.		Љиљана Сикира, Савјет министара БиХ
41.		Гордана Филиповић, асистент, ОЕБС
42.		Дервиша Плехо, координатор, ЦИВИТАС
43.		Бесима Борић, посланик, СДПБиХ
44.		Харис Мухић, директор, Дадалос
45.		Един Ризвановић, ИСЦОС, Мостар
46.		Ивана Шараба, студент-проректор Универзитета у Источном Сарајеву
47.		Сафет Смајкић, декан Педагошке академије Универзитета у Сарајеву
48.		Харис Абаспахић, Алумни центар за интердисциплинарне постдипломске студије – АЦИПС
Коментари поднесени у писаној форми:		
1.	ПАУНСА	Педагошка академија Универзитета у Сарајеву, потписник: Сафет Смајкић, декан
2.	АЦИПС	Алумни центар за интердис. постдипломске студије – АЦИПС, потписници: Миа Сидран, Харис Абаспахић, Нејра Нуна Ченгић
3.	ИСЦОС	Интернационална синдикална развојна организација, потписник: Исмет Хаџиосмановић, руководилац пројекта

БР.	СКРАЋЕНИЦА	ОРГАНИЗАЦИЈА/ПОЈЕДИНАЦ
1.	Ћамбо	Мурис Ћамбо, студент Правног факултета Универзитета у Зеници
2.	ИПА	Исламска педагошка академија у Зеници, представник: Шукрија Рамић, декан
3.	ИПА	Исламска педагошка академија у Зеници, представник: Мејра Софтић, продекан за наставу
4.	Карић	Асим Карић, професор на Факултету за металургију и материјале Универзитета у Зеници
5.	МФ	Машински факултет Универзитета у Зеници, представник: Јован Средојевић, продекан за наставу
6.	МФ	Машински факултет Универзитета у Зеници, представник: Сафет Брдаревић, професор
7.	МФ	Машински факултет Универзитета у Зеници, представник: Исмар Алагић, виши асистент и саветник директора за развој, технологије и кластере, РЕЗ - Регионална развојна агенција за регију Централна БиХ
8.	МОНКСЗД	Министарство образовања, науке, културе и спорта Зеничко-добојског кантона, представник: Срето Томашевић, министар
9.	Рамић	Ирнеса Рамић, студент Правног ф. Универзитета у Зеници
10.	УНЗЕ	Универзитет у Зеници, представник: Сабахудин Екиновић, ректор
11.	УНЗЕ	Универзитет у Зеници, представник: Дарко Петковић, проректор за науку, развој и међународну сарадњу
12.	УНЗЕ	Универзитет у Зеници, представник: Жељко Шкуљевић, проректор за наставу и студентска питања
13.	УС	Унија студената Универзитета у Зеници, представник: Амра Муслић, предсједница
14.	ЗФ	Здравствени факултет Универзитета у Зеници, представник: Сенад Хусеиновић, асистент
15.		Едина Вејо, доцент, Исламска педагошка академија
16.		Ердин Кајмак, потпредсједник УСУНЗ-а, УСУНЗ
17.		Сабахудин Јашаревић, виши асистент на Машинском факултету Универзитета у Зеници
18.		Самир Лемеш, в. асистент на Машинском ф. Универзитета у Зеници
19.		Душан Вукојевић, редовни професор на Машинском факултету Универзитета у Зеници
20.		Шефкет Голетић, доцент на Машинском факултету Универзитета у Зеници
21.		Мухамед Пашић, руководилац катедре за неметале, Факултет за металургију и материјале Универзитета у Зеници
22.		Аднан Мујкановић, асистент на Факултету за металургију и материјале Универзитета у Зеници
23.		Раза Санулахпашић, виши асистент на Факултету за металургију и материјале Универзитета у Зеници
24.		Хасан Муџић, секретар Исламске педагошке академије
25.		Фарзет Бикић, виши асистент на Факултету за металургију и материјале Универзитета у Зеници

БР.	СКРАЋЕНИЦА	ОРГАНИЗАЦИЈА/ПОЈЕДИНАЦ
26.		Хилмија Пашалић, студент Правног факултета Универзитета у Зеници
27.		Алмир Бегановић, студент Правног факултета Универзитета у Зеници
28.		Лејла Шабановић, асистент на Здравственом факултету Универзитета у Зеници
29.		Емин Биоградлија, студент Правног факултета Универзитета у Зеници
30.		Џенана Авдагић, члан Управног одбора Уније студената Универзитета у Зеници
31.		Амра Муслић, предсједник УСУНЗЕ-а, Унија студената Универзитета у Зеници
32.		Едис Имамовић, студент
33.		Тарик Хаџимахмутовић, студент Правног факултета Универзитета у Зеници
34.		Мелиса Зеџ, студент Правног факултета Универзитета у Зеници
35.		Менсур Арнаут, директор РЈ Института за машинство на Машинском факултету Универзитета у Зеници
36.		Селмин Дурмо, студент Правног факултета Универзитета у Зеници
37.		Харун Часић, студент Правног факултета Универзитета у Зеници
38.		Шефик Њеџајић, студент Правног ф. Универзитета у Зеници
39.		Мирза Субашић, Правни факултет Универзитета у Зеници
40.		Злаган Омербашић, студент Правног ф. Универзитета у Зеници
41.		Муамер Мехмедовић, студент Правног ф. Универзитета у Зеници
42.		Нермина Заимовић-Узуновић, професор на Машинском факултету Универзитета у Зеници
43.		Халил Мехтић, професор на Исламској педагошкој академији
44.		Аида Махмутовић, наставник на Факултету за металургију и материјале Универзитета у Зеници
45.		Сенад Хусеинагић, начелник службе, Кантонални завод за јавно здравство
46.		Хасан Авдушиновић, виши асистент на Универзитету у Зеници
Коментари поднесени у писаној форми:		
1.	МФ	Машински факултет Универзитета у Зеници, потписник: Сафет Брдаревић, професор Универзитета у Зеници, потписник: Дарко Петковић,
2.	УНЗЕ	проректор за науку, развој и међународну сарадњу Универзитета у Зеници, потписник:
3.	УНЗЕ	Сабахудин Екиновић, ректор
4.	ИПА	Исламска педагошка академија, потписник: Шукрија Рамић, декан

